

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ : ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗΣ.	17
1.1. Ο ορισμός της «παγκοσμιοποίησης».	17
1.2. Ιστορική επισκόπηση του φαινομένου της παγκοσμιοποίησης.	23
1.3. Εναλλακτικοί Όροι Παγκοσμιοποίησης.	27
1.3.1. Εκδυτικοποίηση.	27
1.3.2. Περιφερειοποίηση (regionalism).	28
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ : ΜΟΡΦΕΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗΣ.	34
2.1. Οικονομική Παγκοσμιοποίηση.	39
2.2. Πολιτική Παγκοσμιοποίηση.	47
2.3. Πολιτισμική Παγκοσμιοποίηση.	51
2.4. Συμπέρασμα.	53
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ: ΔΕΙΚΤΕΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗΣ.	75
4.1. Ο δείκτης παγκοσμιοποίησης KOF.	76
4.2. Ο δείκτης παγκοσμιοποίησης A.T. Kearney/Foreign Policy.	84
4.3. Ο δείκτης παγκοσμιοποίησης Ernst & Young.	88
4.4. Ο δείκτης παγκοσμιοποίησης Maastricht Globalization Index.	93
4.5. Ο δείκτης παγκοσμιοποίησης CSGR Globalization Index.	96
4.6. Ο δείκτης TOP 100 COUNTRIES GLOBALISATION INDEX.	104
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗ ΈΡΕΥΝΑ	112
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ-ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ	118
ΔΙΕΘΝΗΣ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ-ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ	123
ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ	130

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ: ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗΣ.

1.1. Ο ορισμός της «παγκοσμιοποίησης».

Το ζήτημα του ορισμού του φαινομένου της παγκοσμιοποίησης έχει απασχολήσει έντονα τη διεθνή ακαδημαϊκή κοινότητα τις τελευταίες δεκαετίες. Ωστόσο, όπως παρατηρούν οι David & McGrew (2000:19) μέχρι σήμερα δεν έχει καταστεί εφικτή η εύρεση ενός συγκεκριμένου ορισμού ή ερμηνείας της έννοιας ή της διαδικασίας της παγκοσμιοποίησης που να γίνεται γενικά αποδεκτή. Πέραν όμως της προσπάθειας ορισμού του φαινομένου αυτού, προβληματισμός διαπιστώνεται και αναφορικά με τις θετικές και αρνητικές επιπτώσεις της παγκοσμιοποίησης στα κράτη, τους πολίτες, την ανάπτυξη και γενικότερα στο διεθνές οικονομικό, πολιτικό και κοινωνικό σύστημα (Μποζίνης, 2006:46-47).

Πλήθος διαφορετικών ερμηνειών έχουν διατυπωθεί τόσο από την ελληνική όσο και τη διεθνή

βιβλιογραφία, ωστόσο όλες συγκλίνουν ως προς το γεγονός ότι η παγκοσμιοποίηση συνιστά μια διαδικασία που χαρακτηρίζεται από έντονα οικονομικά στοιχεία και διαδικασίες. Σύμφωνα με τους Holm και Sorensen (1995:5) παγκοσμιοποίηση συνιστά η ποιοτική στροφή προς ένα παγκόσμιο οικονομικό σύστημα που δεν βασίζεται πλέον σε αυτόνομες εθνικές οικονομίες, αλλά σε μια ενοποιημένη παγκόσμια αγορά για την παραγωγή, τη διανομή και την κατανάλωση. Όμοια και οι Hirst και Thompson (1996:19) οι ξεχωριστές εθνικές οικονομίες έχουν υπαχθεί σε ένα παγκόσμιο οικονομικό σύστημα που διέπεται ουσιαστικά από διεθνείς διαδικασίες και συναλλαγές. Τα πρωτογενή οχήματα για τη διαδικασία αυτή αποτελούν η ολοένα και αυξανόμενη διεθνοποίηση της παραγωγής, η συνεχής αύξηση της επιρροής των πολυεθνικών επιχειρήσεων, και το πιο σημαντικό, η έκρηξη στον όγκο και το εύρος των συναλλαγών στις διεθνείς χρηματοπιστωτικές αγορές. Ο Waters (1995:89) αναφέρει ως χαρακτηριστικό παράδειγμα της παγκοσμιοποιημένης οικονομίας τη σύγχρονη αλλαγή που επέφερε στον τραπεζικό κλάδο η δυνατότητα του e-banking, το οποίο επιτρέπει την διενέργεια τραπεζικών συναλλαγών γρήγορα χωρίς χρονικούς ή τοπικούς περιορισμούς και ανεξαρτήτως νομίσματος.

Συνήθως, λοιπόν, ως παγκοσμιοποίηση περιγράφεται το οικονομικό φαινόμενο της απελευθέρωσης των αγορών, διεθνώς, και της δημιουργίας ενιαίων κανόνων στο εμπόριο και ευρύτερα, στην οικονομική ζωή π.χ. φορολογία, κανόνες ανταγωνισμού, μοντέλα λειτουργίας των επιχειρήσεων του δημόσιου τομέα (Παπαγεωργίου, 2001). Πολύ συχνά δε, η έννοια της «παγκοσμιοποίησης» χρησιμοποιείται με ιδεολογική σκοπιμότητα, προβάλλοντας το «αναπόφευκτο» και την «παντοδυναμία» της αγοράς χωρίς σύνορα (Πολυχρονάκης, 2005). Συνεπεία αυτού οι περισσότεροι άνθρωποι όταν ακούν τον όρο παγκοσμιοποίηση φέρνουν αμέσως στο νου τους την οικονομική παγκοσμιοποίηση, η οποία αποτελεί μεν την κύρια όψη της παγκοσμιοποίησης, ωστόσο δεν είναι η μόνη.

Σύμφωνα με την έκθεση του ΟΗΕ για την ανθρώπινη ανάπτυξη της 12ης Ιουλίου 1999, η παγκοσμιοποίηση είναι κάτι περισσότερο από ροή χρημάτων και αγαθών· είναι η αυξανόμενη αλληλεξάρτηση του κόσμου μέσα από το συρρικνούμενο χώρο των συνόρων που εξαφανίζονται. Τα σύνορα αυτά συρρικνώνονται λόγω της χρήσης των νέων τεχνολογιών και των δορυφορικών συνδέσεων. Οι νέες τεχνολογίες επικοινωνιών και πληροφορικών συστημάτων αποτελούν το βασικό μέσο με το οποίο τα νοητά εθνικά σύνορα των κρατών «καταρρέουν» (Μποζίνης, 2006:61). Η τεράστια και γρήγορη κυκλοφορία και διανομή των πληροφοριών, μέσω κυρίως του διαδικτύου και η ευκολία της επικοινωνίας μεταξύ των ανθρώπων από διαφορετικές γωνίες της γης, με τη βοήθεια των δορυφόρων, των ΜΜΕ και μέσω του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, του φαξ και του

τηλεφώνου είναι απλά παραδείγματα, τα οποία επικυρώνουν την έννοια της παγκοσμιοποίησης. Τούτο το διεθνές επικοινωνιακό δίκτυο επιτρέπει τη μεταφορά πολιτικών και πολιτιστικών ιδεολογιών τάσεων και ιδεών παγκοσμίως (Μπιτζένης, 2003:203). Σύμφωνα μάλιστα με τον Boniface (2003:267) παγκοσμιοποίηση συνιστά η κατάργηση των αποστάσεων χάρη στην εμφάνιση των νέων τεχνολογιών είτε αυτές αφορούν στην επικοινωνία είτε στην μεταφορά. Η μείωση αυτή των αποστάσεων μέσω της μείωσης του χρόνου που χρειάζεται για μεταφορά διευκολύνει τις μετακινήσεις των ανθρώπων και των προϊόντων.

Κατά τον Μπιτζένη (2004:407 & 2003:204) η παγκοσμιοποίηση περιλαμβάνει την πτώση της σημασίας των εθνικών πολιτικών συνόρων και της γεωγραφικής απόστασης και περιλαμβάνει επίσης την όλο και περισσότερο σύνθετη αλληλεξάρτηση μεταξύ των χωρών, ενώ σύμφωνα με τον Nye (2003:176) η παγκοσμιοποίηση οφείλεται τόσο στην τεχνολογική πρόοδο όσο και στις πολιτικές που υιοθετούν οι διάφορες κυβερνήσεις αναφορικά με την ελαχιστοποίηση των φραγμών στις διεθνείς συναλλαγές. Κεφάλαια με τη βοήθεια της τεχνολογίας στα διεθνή χρηματιστήρια, εργαζόμενοι και εμπορεύματα μέσω της άρσης των σχετικών περιορισμών από την Παγκόσμια Οργάνωση Εμπορίου, κινούνται παντού ελεύθερα, με τον ίδιο τρόπο (Παπαγεωργίου, 2001). Την άποψη αυτή υιοθετεί και ο Stiglitz (2003:54) κατά τον οποίον η παγκοσμιοποίηση αποτελεί την πιο πλήρη ενσωμάτωση των χωρών και των λαών του κόσμου, η οποία οφείλεται στην τεράστια μείωση του κόστους μεταφοράς και επικοινωνίας καθώς και στην εξάλειψη των τεχνητών φραγμών στη ροή αγαθών, υπηρεσιών, κεφαλαίων, γνώσης και ανθρώπων δια μέσου των συνόρων.

Σύμφωνα με τους Μελά (1999:18) και Αλμπάνη (2003) ως παγκοσμιοποίηση νοείται η αντίληψη και οργάνωση του κόσμου ως ενιαίου - όλου. Ειδικότερα, ο όρος «αντίληψη» αφορά στην πνευματική - συμβολική διάσταση της παγκοσμιοποίησης, ενώ ο όρος «οργάνωση» αναφέρεται στη θεσμική - λειτουργική οργάνωση του κόσμου στην οποία περιλαμβάνεται και η οικονομία. Η παγκοσμιοποίηση αποτελεί μια σύνθετη αντικειμενική εξέλιξη με πνευματική και υλική βάση, ταυτόχρονα, όμως, αποτελεί και επιδίωξη ικανοποίησης συγκεκριμένων συμφερόντων και αναγκών. Παραπέρα, η πνευματική και υλική διάσταση της παγκοσμιοποίησης συνιστούν δυο διακριτές μεν σφαίρες, οι οποίες όμως βρίσκονται σε συνεχή αλληλόδραση. Μέσα, λοιπόν, από τη σύνθετη αυτή διαδικασία της παγκοσμιοποίησης από τη μια πλευρά ο άνθρωπος αντιλαμβάνεται τον κόσμο ως ενιαίο και από την άλλη ο κόσμος μέσα από την οργάνωσή του καθίσταται σταδιακά πράγματι ενιαίο. Στην επίτευξη του φαινομένου αυτού συμβάλλουν :

- η έμφυτη κλίση του ανθρώπου προς την καθολικότητα και τα κοινά στοιχεία της ανθρώπινης ύπαρξης·

- η πρόοδος της τεχνολογίας και οι υλικές και σημειολογικές μεταβολές που έχει επιφέρει στον κόσμο·
- η επίσης έμφυτη - και σύμφυτη με τον καπιταλισμό- ανθρώπινη κλίση επιδίωξης εξουσιαστικής επιβολής, η οποία οδηγεί σε συνεχή αναζήτηση ενός ευρύτερου πεδίου στο οποίο να είναι δυνατή η επιβολή αυτή.

Περαιτέρω, η παγκοσμιοποίηση εξειδικεύεται σε τρεις κύριες μορφές, οι οποίες επίσης τελούν σε συνεχή αλλά όχι απαραίτητως στενή αλληλόδραση : την οικονομική, την πολιτισμική και την πολιτική (Αλμπάνης, 2003).

Όμοια και ο Μπιτζένης (2003:202) θεωρεί πως πυρήνας της έννοιας της παγκοσμιοποίησης είναι το γεγονός ότι ο κόσμος τείνει να γίνει μια οντότητα. Βασικά σύμφωνα με τον καθηγητή η έννοια της παγκοσμιοποίησης αντιπροσωπεύει την ενδυνάμωση μιας διεθνούς συνείδησης παρά μιας συνείδησης έθνους-κράτους.

Σύμφωνα με τον καθηγητή Βοσκόπουλο (2000), η παγκοσμιοποίηση αποτελεί το μηχανισμό εξομάλυνσης των κοινωνικο-οικονομικών πολιτικών και πολιτισμικών δεδομένων, προκειμένου να δημιουργηθεί μία νέα παγκόσμια πολιτική και οικονομική τάξη της οποίας θα ηγούνται η το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, η Παγκόσμια Τράπεζα, οι G8 και η Ατλαντική Συμμαχία. Σύμφωνα με την άποψη αυτή η έννοια της παγκοσμιοποίησης ενέχει δύο κεντρικές παραμέτρους, την οικονομική και την πολιτισμική, οι οποίες αποτελούν και τα δύο βασικά πεδία δράσης των παραγόντων, οι οποίοι επιδιώκουν να διαμορφώσουν τις νέες παγκόσμιες πολιτικο-οικονομικό-κοινωνικές νόρμες. Κοινό σημείο και των δύο πεδίων της παγκοσμιοποίησης αποτελεί η ομογενοποίηση και η εξάλειψη της διαφορετικότητας, είτε αυτή είναι οικονομική (με την επιβολή περιορισμών από κρατική παρεμβατική πολιτική), είτε είναι πολιτισμική (Βοσκόπουλος, 2000).

Η Μουστάκα (2013) προσπαθεί να αποσαφηνίσει την έννοια της παγκοσμιοποίησης στη σύγχρονή της μορφή, μέσα από την εξέταση των αντιθετικών ζευγών εθνικό (κράτος-πολιτεία) - υπερεθνικό (διακρατικότητα) και πολιτική (κοινωνία) - αγορές (οικονομία). Κατ' αυτήν παγκοσμιοποίηση αποτελεί η ανάδυση μιας παγκόσμιας οικονομίας, η λειτουργία της οποίας επιδρά καταλυτικά στον χαρακτήρα και τον ρόλο του κράτους. Παρά το γεγονός ότι το έθνος - κράτος παραμένει ο κύριος παράγοντας λήψης κάθε πολιτικής απόφασης - τοπικού ή εξωτερικού ενδιαφέροντος-, η ανάπτυξη και λειτουργία διεθνοποιημένων πλέον αγορών, ισχυρότατων πολυεθνικών επιχειρηματικών ομίλων και υπερεθνικών οργανισμών, οδηγούν αναπόφευκτα σε συρρίκνωση της εθνικής κυριαρχίας και της κρατικής ανεξαρτησίας (Ritzer 2010:142 · Hobsbawn

2010:4), καθώς τα θεμελιώδη εργαλεία της κρατικής παρέμβασης, όπως είναι π.χ. η νομισματική και δημοσιονομική πολιτική απενεργοποιούνται, αποσταθεροποιώντας σταδιακά τις εθνικές οικονομίες και συνακόλουθα τις κοινωνίες (Βεργόπουλος 1999:22).

Οι Wunderlich & Warrier (2009:1) υποστηρίζουν πως η αμφισημία του όρου «παγκοσμιοποίηση» και η σύγχυση που προκαλούν οι διαφορετικές ερμηνείες που δίδονται γι αυτό, υπαγορεύουν μια επαγωγική συλλογιστική απόπειρα αποκωδικοποίησής του, βάσει των διαφορετικών θεωρητικών- ιδεολογικών του προσεγγίσεων. Σύμφωνα με την άποψη αυτή είναι και ο Scholte (2005:15). Ο Tomlinson (2007:352) πάλι, περιγράφει την παγκοσμιοποίηση ως μια πολύπλοκη και συνεχή διαδικασία ενσωμάτωσης στην σύγχρονη παγκόσμια συνδεσιμότητα μέσω ενός ραγδαία αναπτυσσόμενου και δυνητικά συμπαγούς δικτύου διασυνδέσεων και αλληλεξαρτήσεων, που αφορούν στην οικονομική, κοινωνική και πολιτισμική ζωή». Για τον Beck (2000) με τον όρο παγκοσμιοποίηση νοούνται οι διεργασίες εκείνες που έχουν ως αποτέλεσμα τα έθνη-κράτη και κατ' επέκταση η ανεξαρτησία αυτών να συνδέονται και να αλληλοδιαδέχονται μέσω των διεθνικών δραστηριοτήτων που αναπτύσσουν. Το ίδιο ακριβώς ισχύει όσον αφορά στη δυνατότητα άσκησης εξουσία, τη κατασκευή εθνικών και συλλογικών ταυτοτήτων και τα δίκτυα επικοινωνίας που διαμορφώνονται.

Σύμφωνα με τον Giddens (1990:64), με τον όρο παγκοσμιοποίηση νοείται η παγκόσμια αλληλεξάρτηση των κοινωνικών σχέσεων. Πρόκειται για μια διαλεκτική διαδικασία κατά την οποία μακρινές περιοχές συνδέονται με τέτοιον τρόπο που τα τοπικά συμβάντα διαμορφώνονται από γεγονότα που συμβαίνουν πολλά μίλια μακριά και το αντίστροφο. Οι Hutton και Giddens (2000), ορίζουν την παγκοσμιοποίηση ως σειρά αλληλεπικαλυπτόμενων αλλαγών επαναστατικού χαρακτήρα, με επίκεντρο την κοσμογονία στις επικοινωνίες και την οικονομία της γνώσης. Μάλιστα ο Giddens αναφερόμενος στην παγκοσμιοποίηση κάνει λόγο για ένα επαναστατικό πολυδιάστατο φαινόμενο, το οποίο διαμορφώνει βαθύτατα τον τρόπο με τον οποίο ζούμε. Η παγκοσμιοποίηση επιδρά τόσο στο επίπεδο της καθημερινής ζωής όσο και στα γεγονότα που λαμβάνουν χώρα σε παγκόσμια κλίμακα. Έτσι, επηρεάζει τη σεξουαλικότητα, το γάμο και την οικογένεια. Αυτές οι πλευρές της παγκοσμιοποίησης είναι εξίσου σημαντικές με τις διαδικασίες που σχετίζονται με την παγκόσμια αγορά. Σύμφωνα με τον διαπρεπή αυτόν οικονομολόγο, η παγκοσμιοποίηση φέρνει στο προσκήνιο πολλές μορφές ρίσκου και αβεβαιότητας, ειδικότερα δε μορφές που σχετίζονται με την παγκόσμια ηλεκτρονική οικονομία, η οποία επίσης αποτελεί μια ιδιαίτερως πρόσφατη εξέλιξη. Η δυναμική υιοθέτηση του χρηματοοικονομικού και του επιχειρηματικού ρίσκου είναι αυτή καθαυτή η κινητήρια δύναμη της παγκοσμιοποιημένης

οικονομίας. Η πορεία της αν και υποδεικνύεται σε μεγάλο βαθμό από τη Δύση, φέρει το βαθύ αποτύπωμα της πολιτικής και της οικονομικής ισχύος της Αμερικής και είναι ιδιαίτερος άνησιν στις συνέπειές της. Καταλήγοντας ο Gidens επισημαίνει πως οι σκεπτικιστές και οι ριζοσπάστες έχουν δεν έχουν κατανοήσει τη φύση της παγκοσμιοποίησης καθώς και τις συνέπειές που αυτή επιφέρει στους ανθρώπους, γι αυτό και κακώς προσπαθούν να αναλύσουν το εν λόγω φαινόμενο καταρχήν με οικονομικούς όρους.

Ο Lechner με τη σειρά του παρουσιάζει στην αρθρογραφία του τα βασικά δομικά στοιχεία των θεωριών που έχουν αναπτυχθεί σχετικά με την ερμηνεία του όρου παγκοσμιοποίηση. Αρχικά, η «θεωρία της παγκόσμιας κουλτούρας» εστιάζει στη διεγυρμένη συνειδησιακή αντίληψη του κόσμου ως ολότητα και της νοηματοδότησης της ζωής μέσα σ' αυτόν από τις κοινωνίες (έθνη-κράτη), το διεθνές σύστημα, τα άτομα και το ανθρώπινο είδος (Lechner, 2001c). Θιασώτης της άποψης αυτής υπήρξε ο Robertson (1992:8), κατά τον οποίον η παγκοσμιοποίηση ως έννοια αναφέρεται τόσο στην συμπίεση - ενοποίηση του κόσμου όσο και στην ενίσχυση της αντίληψης του κόσμου ως συνόλου. Κατά τον Robertson κάθε πτυχή της ανθρώπινης ζωής από τον 20ο αι. και μετά βρίσκεται σε παγκόσμια αλληλεξάρτηση. Η «θεωρία της παγκόσμιας πολιτείας» έχοντας ως κινητήρια δύναμη την ανάπτυξη και θέσπιση μιας παγκόσμιας κουλτούρας, δηλαδή ενός πλαισίου καθολικά και ορθολογικά αποδεκτών στόχων, όπως π.χ. ανάπτυξη, πρόοδος κλπ. καθώς και θεμελιωδών αρχών, όπως είναι π.χ. τα ανθρώπινα δικαιώματα, η δικαιοσύνη κλπ., ως παγκοσμιοποίηση ορίζεται η δυνατότητα δημιουργίας συλλογικών αξιών από διεθνείς κυβερνητικούς ή μη οργανισμούς, έθνη-κράτη, κοινωνικά κινήματα και επιστήμονες (Lechner, 2001b · Robertson, 1992: 59). Τέλος, η «θεωρία του παγκόσμιου συστήματος» εστιάζει στην οικονομική διάσταση της παγκοσμιοποίησης, ως διαδικασία καθολικής εξάπλωσης του καπιταλισμού στην υφήλιο, διαμορφώνοντας ένα και μόνο πεδίο εργασίας (επένδυση στην παραγωγή-συσσώρευση κέρδους μέσω πώλησης) σε μια παγκόσμια αγορά αέναης κίνησης ιδιωτικών κεφαλαίων και απεριόριστων δυνατοτήτων εμπορευματοποίησης, διατηρώντας παράλληλα στους κόλπους του διαφορετικά έθνη-κράτη, πολιτικά συστήματα και κουλτούρες (Lechner, 2001a).

Στον πίνακα που ακολουθεί (Πίνακας 1-1) καταγράφονται τα βασικά χαρακτηριστικά του φαινομένου της παγκοσμιοποίησης :

ΠΙΝΑΚΑΣ 1-1 : ΤΑ ΒΑΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗΣ

- Η ενσωμάτωση της τεχνολογίας και η ταυτόχρονη επικοινωνία σε ολόκληρο τον πλανήτη

➤ Η πληθώρα διεθνών οργανισμών με διακρατικό χαρακτήρα (Ε.Ε., NATO, ΟΟΣΑ, Παγκόσμια Τράπεζα, ΔΝΤ, Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου κλπ.)
➤ Η ταυτόχρονη διαχείριση χρήματος και κεφαλαίων οπουδήποτε στον κόσμο.
➤ Ο παγκόσμιος χαρακτήρας του μάρκετινγκ προϊόντων και υπηρεσιών.
➤ Η παγκόσμια διάσταση των οικολογικών επιπτώσεων στο περιβάλλον
➤ Η δημιουργία συνείδησης παγκοσμιότητας που επεκτείνεται συνεχώς στους τομείς της οικονομίας, της πληροφορίας, των ηλεκτρονικών μέσων μαζικής ενημέρωσης και επικοινωνίας, της παιδείας κ.ά.

Πηγή : Πολυχρονάκης (2005), Jagdish (2015)

Γίνεται λοιπόν κατανοητό, πως η παγκοσμιοποίηση δεν συνιστά ένα αμιγώς οικονομικό φαινόμενο και κατά συνέπεια δεν περιορίζεται στις αγορές. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει άλλωστε ο Boniface (2004:267) η παγκοσμιοποίηση δεν αφορά μόνον την οικονομική στρατόσφαιρα αλλά επηρεάζει τα άτομα και στην καθημερινή τους ζωή. Σύμφωνα, λοιπόν, με τον επικρατέστερο ορισμό ως παγκοσμιοποίηση ορίζεται η ιστορική εξέλιξη που παρατηρείται κατά τις τελευταίες δεκαετίες και οδηγεί στην συνεχώς αυξανόμενη και κατευθυνόμενη αλληλεξάρτηση μεταξύ των χωρών της γης σε επίπεδο αρχικά οικονομικό και εν συνεχεία τεχνολογικό και πολιτισμικό (Παπαγεωργίου, 2001). Σύμφωνα δε με τους David & McGrew (2000:4) παγκοσμιοποίηση συνιστά η αύξηση της κλίμακας, του μεγέθους, της ταχύτητας και της εμβάθυνσης των διαπεριφερειακών ροών και των κοινωνικών αλληλεπιδράσεων. Πρόκειται, δηλαδή για μια μετατόπιση στην κλίμακα της οργάνωσης των ανθρώπινων κοινωνιών, η οποία συνδέει απομακρυσμένες κοινωνίες και διαχέει σχέσεις εξουσίας στις κυριότερες ηπείρους και περιοχές του κόσμου. Υπό αυτήν την έννοια, ως «παγκοσμιοποίηση» ορίζεται εκείνη η κοινωνική διαδικασία που οδηγεί τους λαούς της γης με γρήγορους ρυθμούς σε μια ολοκληρωτική ομογενοποίηση. Με άλλα λόγια πρόκειται για σύνολο φαινομένων που έχουν σαν σημείο αναφοράς τους τον κόσμο και όχι την τοπική ή εθνική κοινωνία (Πολυχρονάκης, 2005). Φαινόμενα παγκοσμιοποίησης, λοιπόν, μπορούν να καταγραφούν σε όλες τις πλευρές της κοινωνικής ζωής, όπως στη σφαίρα δράσης του πολιτισμού καθώς και στη πολιτική. Έτσι, γίνεται λόγος για τεχνολογική, πολιτική, πολιτιστική και κοινωνική παγκοσμιοποίηση (Φωτόπουλος, 2003).

1.2. Ιστορική επισκόπηση του φαινομένου της παγκοσμιοποίησης.

Η παγκοσμιοποίηση δεν αποτελεί νέο φαινόμενο. Ήδη κατά τη διάρκεια του 19ου και 20ου αιώνα ο όρος αυτός χρησιμοποιούνταν από σπουδαίους οικονομολόγους και κοινωνιολόγους όπως ο Karl Max και ο Saint Simon αντίστοιχα. Σύμφωνα πάντως με τον Άτλα των Διεθνών Σχέσεων εμπνευστής του όρου παγκοσμιοποίηση υπήρξε ο Theodore Levitt (1983:99) προκειμένου να περιγράψει τη σύγκλιση των αγορών σε παγκόσμιο επίπεδο (Boniface, 2001:50). Ο όρος ωστόσο είναι ακόμη πιο παλιός, καθώς οι διάφοροι πολιτισμοί και οι λαοί που αυτοί δημιουργούσαν έρχονταν κοντά ο ένας στον άλλον με σκοπό να οικοδομήσουν ένα ανθρώπινο σύμπαν – την Οικουμένη, όπου οι διαφορές μεταξύ τους θα έδιναν το νόημα της ζωής. Από τα προϊστορικά ακόμα χρόνια οι μεγάλες αυτοκρατορίες της Μεσοποταμίας, της Κίνας, της Αιγύπτου και οι πολιτισμοί του Αιγαίου έρχονταν σε άμεση επαφή, αντάλλασσαν εμπορεύματα, πολιτισμικές επινοήσεις, λέξεις, ακόμη και οι ιδεολογίες. Οι O'Rourke και Williamson (2002:24) αναφέρουν χαρακτηριστικά πως την περίοδο από το 1250 -13950 ένα διεθνές εμπόριο απλώνονταν από τη βορειοδυτική Ευρώπη προς την Κίνα, με βάση την ραχ Mongolica, η οποία είχε μετατρέψει την Κεντρική Ασία σε «δίοδο» μέσω της οποίας το εμπορικές συναλλαγές πραγματοποιούνταν σχετικά ελεύθερα. Τις περισσότερες φορές βέβαια, η επαφή αυτή λάμβανε τη μορφή καταστροφικής σύγκρουσης. Ο ένας πολιτισμός, με τη μορφή της τεχνολογίας, του πλούτου, της θρησκείας ή της γλώσσας, επιβαλλόταν πάνω στον άλλο και αυτή η επιβολή σηματοδοτούσε και τον αφανισμό του κατακτημένου (Πολυχρονάκης, 2005).

Στον πίνακα (Πίνακας 1-2) που ακολουθεί παρουσιάζονται οι τρεις φάσεις - περιόδους της παγκοσμιοποίησης σύμφωνα με την ανάλυση του Friedman (2005). Ο Friedman προβαίνει στην εν λόγω διάκριση με βάση το αντικείμενο παγκοσμιοποίησης της κάθε χρονικής περιόδου.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1-2: ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΦΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗΣ

➤ Πρώτη Φάση (1492 -1800): Παγκοσμιοποίηση Κρατών
➤ Δεύτερη Φάση (1800-2000) : Παγκοσμιοποίηση Εταιρειών
➤ Τρίτη Φάση (2000 μέχρι σήμερα) : Παγκοσμιοποίηση Ανθρώπων

Πηγή : Friedman (2005)

Σύμφωνα, ωστόσο, με τις περισσότερες αναλύσεις η παγκοσμιοποίηση οριοθετείται σε δύο φάσεις, η πρώτη άρχεται από το 1870 έως το 1914 και η δεύτερη από το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο και έπειτα. Η πρώτη φάση της παγκοσμιοποίησης έλαβε χώρα πριν από τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο και διήρκεσε για περίπου 50 χρόνια. Την εποχή εκείνη λόγω της έλλειψης των συναλλαγματικών ελέγχων η ροή των αγαθών και των κεφαλαίων μεταξύ των κρατών ήταν ελεύθερη γεγονός που

επέτρεπε στις τότε αναπτυσσόμενες χώρες να βασίζονται στην ανάπτυξη τους στην αύξηση των εξαγωγών τους και να χρηματοδοτούν εύκολα τις επενδύσεις τους με εισροές κεφαλαίων. Η Μ. Βρετανία, αποτελούσε την κυρίαρχη παγκόσμια δύναμη της εποχής και τον καλύτερο επενδυτή σε αναδύμενες αγορές, τη στιγμή που οι μεγαλοεπενδυτές στην Ευρώπη και την Αμερική πλήττονταν συχνά από οικονομικές κρίσεις (Πολυχρονάκης, 2005). Οι θαλάσσιοι δρόμοι ήταν πλέον πολυσύχναστοι, καθώς κεφάλαια και εργαζόμενοι μετανάστευαν με κύριο προορισμό τους την άλλη άκρη του Ατλαντικού (Phister, 2012:4). Επιπρόσθετα, η σταδιακή εκβιομηχάνιση της παραγωγής και ο μετασχηματισμός της κοινωνίας από αγροτική σε βιομηχανική, χάρη στην εξέλιξη της τεχνολογίας και κυρίως στην παραγωγή ενέργειας και την μεταλλουργία, προκάλεσε την ραγδαία αύξηση της παραγωγής και την παράλληλη μείωση του κόστους παραγωγής πολλών αγαθών (Hopkins, 2002:6). Η αλματώδης αυτή αύξηση των παραγωγικών δυνατοτήτων της κοινωνίας και της οικονομίας σε συνδυασμό με την ραγδαία αύξηση του πληθυσμού η οποία δημιούργησε αυξημένη ζήτηση για αγαθά διαμόρφωσαν την παγκοσμιοποίηση της Α' φάσης (Λιάμπας, 2014:26-27). Η εφεύρεση δε του ατμόπλοιου, του τηλέγραφου, του σιδηροδρόμου και του τηλεφώνου συνέβαλε στην συρρίκνωση του μεγέθους του κόσμου από «μεγάλο» σε «μέτριο» (Πολυχρονάκης, 2005).

Ο Α' Παγκόσμιος Πόλεμος, η Ρωσική Επανάσταση, η οικονομική κρίση που ακολούθησε (το 1929) καθώς και η άνοδος του «οικονομικού εθνικισμού» οδήγησαν στην επιβολή περιορισμών τόσο στο διεθνές εμπόριο όσο και την κίνηση κεφαλαίων και συνακόλουθα στο «κλείσιμο» των ανεπτυγμένων οικονομιών. Ονομαστικά, το εμπόριο μειώθηκε κατά 20% - και χτύπησε τα εμπορεύσιμα αγαθά πολύ περισσότερο από τα μη εμπορεύσιμα - σε πραγματικούς όρους, όμως, η μείωση ήταν σημαντικά μεγαλύτερη. Διεθνείς κεφαλαιαγορές αποσυντέθηκαν λόγω της ευρείας αφερεγγυότητας των κυρίαρχων οφειλετών (Phister, 2012:4).

Από τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο και μετά ξεκινάει η Β' φάση της παγκοσμιοποίησης, οπότε και άρχισε μια προσπάθεια για την απελευθέρωση των διεθνών αγορών και την αντιμετώπιση τυχόν αρνητικών παρενεργειών. Προς επίτευξη τούτου στο συνέδριο του Bretton Woods, οι κυρίαρχοι πολιτικοί ηγέτες συμφώνησαν για τη δημιουργία ενός πλαισίου λειτουργίας του παγκόσμιου εμπορίου και του χρηματοπιστωτικού συστήματος και την ίδρυση διεθνών οργανισμών και θεσμών, όπως το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, η Παγκόσμια Τράπεζα και η Γενική Συμφωνία Δασμών και Εμπορίου (GATT), οι οποίοι ήταν επιφορτισμένοι με την επιτήρηση της διαδικασίας που θα οδηγούσε στην παγκοσμιοποίηση του 20ού αιώνα (Frankel, 2000:6 ·Bordo & Eichengreen, 1993). Άνθρωποι, αγαθά και υπηρεσίες, ακατέργαστα υλικά, οικονομικά κεφάλαια, επιχειρήσεις,

τεχνολογία, ονόματα εμπορικών σημάτων, τεχνογνωσία, ιδέες, κουλτούρα και αξίες περνούν πλέον πιο εύκολα από τα εθνικά σύνορα περισσότερο από κάθε άλλη φορά (Μπιτζένης, 2003:204). Η διαδικασία της απελευθέρωσης και ενοποίησης των αγορών επιταχύνθηκε τη δεκαετία του 1990 και έπειτα, όταν πολλές χώρες υιοθέτησαν πολιτικές για την ανάπτυξη του διεθνούς εμπορίου και τη μείωση του κόστους των μεταφορών και των επικοινωνιών διεθνώς (Λιάμπας, 2014:28 ·Phister, 2012:6).

Σύμφωνα, λοιπόν, με τους οργανισμούς UNECE (2000:2), η παγκοσμιοποίηση συνιστά έναν γενικό όρο που εμφανίστηκε τη δεκαετία του 1980 και τις αρχές της δεκαετίας του 1990 προκειμένου να περιγράψει τη νέα πραγματικότητα που είχε διαμορφωθεί από την προοδευτική αφαίρεση των φραγμών (trade barriers – quotas – tariffs) στο εμπόριο και στις μετακινήσεις των εμπορευμάτων, μέσα από έναν προοδευτικό επαναπροσδιορισμό των εμπορικών συνόρων στην περίοδο από τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο και μετά, από την αναδιοργάνωση (deregulation) των χρηματιστηριακών – χρηματοοικονομικών αγορών τη δεκαετία του 1980, και από μια τεχνολογική επανάσταση που μείωσε δραστικά το κόστος της πρόσβασης σε διεθνείς πληροφορίες και το κόστος των διεθνών επικοινωνιών. Οι πιέσεις των αυξημένων ροών κεφαλαίων, η τεχνολογική πρόοδος και ο έντονος ανταγωνισμός της αγοράς έφεραν τις αγορές πιο κοντά και αύξησαν την αλληλεξάρτηση των εθνικών αγορών (Μπιτζένης, 2009 · του ιδίου, 2004:406-407 · του ιδίου, 2003:203).

Η ανάπτυξη της τεχνολογίας και η παράλληλη μείωση του κόστους του εμπορίου οδήγησε στη σύναψη συμφωνιών με στόχο την επίτευξη σημαντικών μειώσεων στους δασμούς και τη σχεδόν πλήρη κατάργηση των ποσοτικών περιορισμών στο διεθνές εμπόριο (Fisher, 2003:3-4). Την εποχή αυτή ιδρύεται και ο Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου (World Trade Organization) αναλαμβάνοντας τον ρόλο να επεμβαίνει και να επιλύει εμπορικές διαφορές και να θέτει μια κοινή πλατφόρμα για το εμπόριο. Σήμερα, μάλιστα, σχεδόν όλες οι χώρες του κόσμου είναι μέλη του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου ή επιδιώκουν να γίνουν μέλη του, καθώς αναγνωρίζουν ότι η απρόσκοπτη πρόσβαση στις διεθνείς αγορές και το άνοιγμα της αγοράς τους στον διεθνή ανταγωνισμό παίζουν καθοριστικό ρόλο στην ανάπτυξή τους. Η εποχή αυτή χαρακτηρίζεται επίσης από την ραγδαία επέκταση των πολυεθνικών επιχειρήσεων, οι οποίες έχοντας την έδρα τους κυρίως στις ΗΠΑ και την Δυτική Ευρώπη προσπαθούσαν να επεκταθούν για να κατακτήσουν τον μεταπολεμικό κόσμο. Η ανάπτυξη των τηλεπικοινωνιακών δικτύων χαμηλού κόστους και ιδίως η ανάπτυξη του διαδικτύου κατέστησε περισσότερο ευέλικτους τους τύπους εργασίας που απαιτούσαν τη χρήση κυρίως ηλεκτρονικού υπολογιστή καθώς επέτρεψαν τη μείωση του λειτουργικού κόστους για τις επιχειρήσεις από τη μια και για τους ελεύθερους επαγγελματίες από

την άλλη (Λιάμπας, 2014:28-29).

Στον πίνακα (Πίνακας 1-3) που ακολουθεί συνοψίζονται οι δυνάμεις που ωθούν τη διαδικασία της παγκοσμιοποίησης :

ΠΙΝΑΚΑΣ 1-3 : ΟΙ ΚΙΝΗΤΗΡΙΕΣ ΔΥΝΑΜΕΙΣ ΤΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗΣ
➤ Οι κυβερνητικές πολιτικές μείωσης των εθνικών περιορισμών στις επενδύσεις και το εμπόριο
➤ Η προώθηση εθνικών πολιτικών για το άνοιγμα των αγορών και η αναμόρφωση των ρυθμίσεων στις αγορές προϊόντων, εργασίας και κεφαλαίου.
➤ Η επίδραση των νέων τεχνολογιών επικοινωνίας και πληροφορικής και η διακίνηση της γνώσης γενικότερα
➤ Η διεθνοποίηση των επιχειρήσεων

Πηγή: Μπιτζένης (2009 & 2003)

Σήμερα, λοιπόν, μέσω των νέων τεχνολογιών δημιουργείται ένας ενιαίος οικονομικός χώρος, ο οποίος στηρίζεται όχι μόνο στην αλληλοσύνδεση των εθνικών οικονομιών των κρατών που αποτελούν μέλος της αλυσίδας, αλλά και στη δημιουργία ισχυρών δεσμών οικονομικής αλληλεξάρτησης. Η ανάπτυξη των μεταφορών και της τεχνολογίας των επικοινωνιών υπήρξαν ο καταλύτης στην έκρηξη των διεθνών συναλλαγών, φυσικών και οικονομικών. Η κινητικότητα κεφαλαίων είναι πλέον σχεδόν ελεύθερη σε πάρα πολλές χώρες, οι οποίες μείωσαν σημαντικά ή και εγκατέλειψαν τους διεθνείς ελέγχους κεφαλαίων. Οι διεθνείς διευκολύνσεις στην οικονομία και τις οικονομικές συναλλαγές αγορά αποθεμάτων μέσω ηλεκτρονικών μέσων και αυτοματοποιημένων δικτύων πληροφοριών μείωσαν το κόστος των συναλλαγών και του απαιτούμενου χρόνου στο ελάχιστο (Μπιτζένης, 2003:204). Επιπλέον, η μείωση των αποστάσεων μέσω της μείωσης του χρόνου που απαιτείται για μεταφορά, λόγω της επανάστασης στα μέσα μεταφοράς, ενίσχυσε κινητικότητα εργασίας (labor mobility) από τις αγορές με έλλειψη ευκαιριών απασχόλησης σε αγορές με έλλειψη εργασίας. Επιπρόσθετα, στην ΕΕ υπάρχει ένας αυξανόμενος αριθμός ανθρώπων που σπουδάζουν στο εξωτερικό είτε με τη φυσική τους παρουσία είτε εξ αποστάσεως (studies by distance – open universities) χρησιμοποιώντας το διαδίκτυο (Μπιτζένης, 2003:203-204). Ωστόσο, αξίζει να επισημάνουμε πως το σημερινό κύμα παγκοσμιοποίησης διαφέρει σημαντικά από τα προηγούμενα. Η κρίσιμη διαφορά έγκειται στο γεγονός ότι παγκοσμιοποίηση αφορά στις επιχειρήσεις και συντελείται μέσω της διάδοσης ευέλικτων μορφών οργάνωσης και συνεργασίας μεταξύ επιχειρήσεων.

Καθώς βέβαια, ο πολιτισμός των μεταναστών συνεχίζει να αναπτύσσεται επηρεασμένος από το νέο πολιτισμό της χώρας και επηρεάζει τον πολιτισμό αυτό, η μετανάστευση δεν έχει επιπτώσεις μόνο στο οικονομικό περιβάλλον μιας χώρας, αλλά και στο πολιτιστικό περιβάλλον (Μπιτζένης, 2003:203). Η πολιτιστική παγκοσμιοποίηση που προωθήθηκε από την ανάπτυξη της τεχνολογίας επικοινωνιών και την παγκόσμια ανάπτυξη των πολυεθνικών επιχειρήσεων με την προώθηση της δυτικής κουλτούρας και του τρόπου ζωής, αρχικά έγινε αντιληπτή και αντιμετωπίστηκε σαν μια διαδικασία ομογενοποίησης. Όμως γρήγορα αναδείχτηκαν κινήματα που διαμαρτύρονταν κατά της παγκοσμιοποίησης και έδιναν έμφαση στη διατήρηση της ατομικότητας, της εθνικής ταυτότητας και της μοναδικότητας.

1.3. Εναλλακτικοί Όροι Παγκοσμιοποίησης.

1.3.1. Εκδυτικοποίηση (Αμερικανοποίηση – Americanization).

Καθώς, ο όρος «παγκοσμιοποίηση» δύναται να ερμηνευθεί ως μια έντονη επιρροή του δυτικού πολιτισμού, της κουλτούρας και του οικονομικού στυλ στον υπόλοιπο κόσμο, συχνά αντί του όρου αυτού χρησιμοποιείται ο όρος «εκδυτικοποίηση». Η κυριαρχία της άποψης ότι ο δυτικός τρόπος ζωής και οικονομικής δραστηριότητας είναι ο πιο ανεπτυγμένος και κατάλληλος για όλον τον κόσμο, συνδυαστικά με την τάση των λιγότερων ανεπτυγμένων και αναπτυσσόμενων χωρών να έχουν ως πρότυπο το δυτικό μοντέλο, δημιούργησε μια συντριπτική εμμονή των δυτικών χωρών στον πολιτισμό τους και τον υπόλοιπο κόσμο στην παγκοσμιοποίηση (Μπιτζένης, 2003:206). Οι ριζικές τεχνολογικές αλλαγές και η διαμόρφωση παγκόσμιων δικτύων επικοινωνίας, πληροφόρησης και ενημέρωσης (π.χ. διαδίκτυο), επιτρέπουν την άμεση πρόσβαση στη γνώση και την πληροφορία, η οποία συνήθως παράγεται και καταναλώνεται στις δυτικές χώρες. Τούτο έχει ως αποτέλεσμα την εκμηδένιση των αποστάσεων καθώς και τη δυνατότητα άμεσης και συνεχούς επικοινωνίας και πληροφόρησης για τις εξελίξεις σε κάθε γωνιά του πλανήτη. Παρόλα αυτά, δεν γίνεται δεκτό από όλους ότι ο δυτικός πολιτισμός συνιστά τον βέλτιστο τρόπο ζωής. Άλλωστε εάν οι εν λόγω χώρες μπορούσαν αποτελεσματικά να αποφύγουν την οικονομική εξάρτηση από τις δυτικές χώρες, θα πολεμούσαν την παγκοσμιοποίηση πιο σκληρά ακόμη και από κάποιες ισλαμικές και άλλες κοινότητες τα τελευταία χρόνια (Μπιτζένης, 2003:207).

Οι διαφωνίες – αντιδράσεις που ανακύπτουν συνήθως αφορούν κυρίως σε πολιτικά ζητήματα αλλά και στην κουλτούρα, τις ιδέες, τα ήθη, την επιστήμη, τα οποία γίνονται αντιληπτά με

διαφορετικούς τρόπους από διαφορετικούς πολιτισμούς, και όχι τόσο σε οικονομικά ζητήματα τα οποία γίνονται αντιληπτά περίπου με τον ίδιο τρόπο στις περισσότερες χώρες. Οι αντιδράσεις προέρχονται κυρίως από την Ασία εξαιτίας των μεγάλων διαφορών στον πολιτισμό, τη θρησκεία κλπ, η οποία είναι εξαιρετικά επιλεκτική στις πτυχές τις οποίες θα ακολουθήσει τον αμερικάνικο πολιτισμό. Ασφαλώς, οι όροι «παγκοσμιοποίηση» και «αμερικανική ηγεμονία» δεν ταυτίζονται, ωστόσο είναι εμφανές πως οι ΗΠΑ προωθούν την παγκοσμιοποίηση με τον τρόπο που τους αρέσει περισσότερο. Ένα επιπλέον πλεονέκτημα για τις ΗΠΑ είναι η χρησιμοποίηση της αγγλικής γλώσσας στις περισσότερες διεθνείς συναλλαγές καθώς και η χρησιμοποίηση της ως διεθνούς γλώσσας επικοινωνίας των υπολογιστών. Πρόσθετο πλεονέκτημα αποτελεί και η χρήση του δολαρίου, ως κύριου νομίσματος στις διεθνείς συναλλαγές εμπορίου, επενδύσεων, συναλλάγματος και πετρελαίου. Βέβαια, η κυριαρχία των ΗΠΑ είναι περισσότερο οικονομική, στρατιωτική και πολιτική και λιγότερο πολιτιστική (Μπιτζένης, 2003:207).

1.3.2. Περιφερειοποίηση (regionalism).

Με τον όρο περιφερειοποίηση (regionalism), νοούνται οι κοινές προσπάθειες μιας ομάδας χωρών, οι οποίες μοιράζονται συνήθως τη γεωγραφική εγγύτητα, να πετύχουν κοινούς οικονομικούς, πολιτικούς και στρατηγικούς στόχους. Η έννοια δε της γεωγραφικής εγγύτητας δεν καθορίζεται αυστηρά και μπορεί να υπάγεται σε πολλές ερμηνείες, οι οποίες καθορίζονται από κοινούς στόχους, εχθρούς, πολιτισμό, ιδεολογία, πολιτικά συστήματα κλπ. και όχι απαραίτητα γεωγραφική εγγύτητα και γεωγραφική γειτνίαση (Μπιτζένης, 2003:207). Σύμφωνα με άλλη άποψη ο όρος περιφερειακή ολοκλήρωση περιγράφει πληθώρα διαφορετικών φαινομένων, όπως τη συνεργασία κρατών που συνδέονται μέσω γεωγραφικής γειτνίασης και υψηλού βαθμού αλληλεξάρτησης. Με άλλα λόγια, περιγράφει την ολοκλήρωση κρατών μιας περιοχής του κόσμου ή μιας διεθνούς περιοχής (Μανώλη & Μαρής, 2015:77). Όσον αφορά στον όρο «διεθνής περιοχή» δεν υφίσταται μέχρι σήμερα ένας κοινά αποδεκτός ορισμός, ωστόσο σύμφωνα με την επικρατούσα θέση για τον ορισμό μιας διεθνούς περιοχής, λαμβάνονται υπόψη, κατά κύριο λόγο τρία κριτήρια (Μανώλη & Μαρής, 2015:77):

(α) η γεωγραφική γειτνίαση,

(β) η αλληλεξάρτηση και η ύπαρξη δικτύων, όπως π.χ. δίκτυα συναλλαγής και επικοινωνίας, τα οποία υποδεικνύουν την ύπαρξη υλικών συμφερόντων και συνθηκών, και

(γ) στοιχεία ταυτότητας, όπως π.χ. κοινές αξίες και ιδεολογία, τα οποία διαμορφώνουν μια κοινωνική δομή.

Σύμφωνα πάλι με τον Nye (1968:7), διεθνής περιοχή αποτελεί ένας περιορισμένος αριθμός μελών που συνδέονται με γεωγραφική σχέση και με έναν βαθμό αμοιβαίας αλληλεξάρτησης.

Έτσι, λοιπόν παρατηρείται η διατύπωση από τη θεωρία μιας τυπολογίας διεθνών περιοχών βάσει των κοινωνικών και πολιτιστικών ομοιοτήτων, των πολιτικών συμπεριφορών, των κοινών πολιτικών θεσμών, την οικονομική αλληλεξάρτηση και τέλος τη γεωγραφική γειτνίαση (Russett,1967).

Σύμφωνα πάλι με άλλον ορισμό ως περιφερειοποίηση ή περιφερειακή ολοκλήρωση περιγράφεται η ολοκλήρωση των ανεξάρτητων οικονομικών περιοχών εντός μεγαλύτερων οικονομικών οντοτήτων. Η έννοια αυτή της ολοκλήρωσης μπορεί να υποδηλώνει είτε μια διαδικασία με απώτερο στόχο την ενοποίηση, τη σταδιακή δηλαδή μείωση των διακρίσεων μεταξύ των οικονομικών μονάδων, είτε το τελικό στάδιο της ενοποίησης, δηλαδή την κατάσταση δηλαδή εκείνη από όπου απουσιάζει κάθε μορφής διάκριση (Balassa, 1962).

Σύμφωνα, λοιπόν, με τους Μανώλη & Μαρή (2015:77), οι περιοχές στο πλαίσιο της διεθνούς πολιτικής οικονομίας αποτελούν στην πραγματικότητα κοινωνικές κατασκευές, οι οποίες με το πέρασμα του χρόνου μεταβάλλονται, ενώ συχνά δε συνδέονται με την υλοποίηση συγκεκριμένων πολιτικών. Οι εν λόγω περιοχές δημιουργούνται άλλοτε εκ των έσω, εξαιτίας των ενδογενών πιέσεων που ασκούνται ή των αλληλεξαρτήσεων που υφίστανται, και άλλοτε οφείλεται σε εξωγενείς παράγοντες και τρίτους δρώντες. Π.χ. η «διεθνής» πλέον περιοχή των «Δυτικών Βαλκανίων» αναδύθηκε στις αρχές του 2000, ως αποτέλεσμα της περιφερειακής πολιτικής της ΕΕ.

Σύμφωνα με τους Groom & Taylor (1994:45), οι διεθνείς περιοχές χαρακτηρίζονται από «παγκόσμια εμβέλεια». Οι πιο σημαντικές θεσμοθετημένες διεθνείς περιοχές σήμερα, είναι η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ), το Βορειοαμερικανικό Σύμφωνο Ελεύθερου Εμπορίου (NAFTA) και η Οικονομική Συνεργασία Ασίας-Ειρηνικού (APEC), οι οποίες αντανakλούν συσχετισμούς σε μεγάλα τμήματα του κόσμου (Μανώλη & Μαρή, 2015:81).

Η περιφερειοποίηση διευκολύνει τη δημιουργία ζωνών ελεύθερου εμπορίου καθώς και την απελευθέρωση των οικονομικών δραστηριοτήτων γενικότερα. Συμβάλει επίσης σημαντικά στην πρόοδο των υποανάπτυκτων χωρών, μέσω της αλληλεπίδρασης με εξωτερικούς μηχανισμούς ελέγχου, οι οποίοι απεδείχθησαν ιδιαίτερα σημαντικοί κατά τις δεκαετίες μετά τον Β' Παγκόσμιο

Πόλεμο. Επιπλέον, η περιφερειοποίηση εξομαλύνει τις πολιτικές και στρατιωτικές εντάσεις μεταξύ των χωρών αυτών, απομακρύνοντας παράλληλα τις απειλές που τις περιτριγυρίζουν ιδιαίτερα στις περιπτώσεις εκείνες, στις οποίες υφίσταται συνεργασία με τη μορφή ενός επίσημου οργανισμού. Τέλος, η περιφερειοποίηση προωθεί την είσοδο μικρών και αναπτυσσόμενων χωρών μέσα σε ενώσεις, όπως η ΕΕ (Μπιτζένης, 2003:208).

Παραπέρα, η περιφερειοποίηση μπορεί να μην είναι προφανής μέσω ενός επίσημου θεσμού ή οργανισμού, αλλά μέσω μιας συνεργασίας και συμμαχιών μεταξύ των εν λόγω χωρών (Μπιτζένης, 2003:207). Χαρακτηριστικά αναφέρουμε πως το 90% των χωρών που είναι μέλη του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου (ΠΟΕ) είναι επίσης μέλη τουλάχιστον ενός περιφερειακού οργανισμού. Η περιφερειοποίηση συντελείται μεταξύ χωρών με διαφορετική οικονομική ανάπτυξη. Οι πολιτιστικές ομοιότητες από την άλλη μπορεί να είναι απαραίτητες, σπάνια όμως είναι αναγκαίες για την ύπαρξη του όρου περιφερειοποίηση.

Ειδικότερα, η περιφερειοποίηση είναι ιδιαίτερα ευεργετική και δημοφιλής μεταξύ των λιγότερο αναπτυγμένων και των αναπτυσσόμενων χωρών, καθώς οι συμφωνίες των περιφερειακών οργανισμών και πρωτοβουλιών ελκύουν Ξένες Άμεσες Επενδύσεις (ΞΑΕ) και τα κόστη αναδιάρθρωσης και φιλελευθεροποίησης μπορούν να μειωθούν πάλι με τη βοήθεια των περιφερειακών οργανισμών. Έτσι, για παράδειγμα η ΕΕ μπορεί να θεωρηθεί ως μια εκτεταμένη περιφερειακή οργάνωση. Μάλιστα η ΕΕ ικανοποιεί τις προσδοκίες των λιγότερο αναπτυγμένων κρατών-μελών της, όπως π.χ. η Ελλάδα, η Ισπανία και η Πορτογαλία (Μπιτζένης, 2003:208).

Ο «συντονισμός» πολιτικών που δεν στοχεύει στην ενσωμάτωση ή ολοκλήρωση των κρατών μιας περιοχής καλείται συνήθως με τον όρο «περιφερειακή συνεργασία». Οι όροι που χρησιμοποιούνται ευρέως για να υποδηλώσουν την διεθνή περιφερειακή ολοκλήρωση είναι ο «περιφερεισμός» (regionalism) και η περιφερειοποίηση (regionalization). Όπως επισημαίνει ο Haas (1970: 607-610) αν και οι δύο αυτοί όροι χρησιμοποιούνται εναλλακτικά ως συνώνυμοι (Μπιτζένης, 2003:208), δεν περιγράφουν ωστόσο το ίδιο φαινόμενο συνεργασίας. Συγκεκριμένα ο πρώτος εξ αυτών αναφέρεται στην *de jure*, θεσμοποιημένη, περιφερειακή ολοκλήρωση, η οποία προωθείται «εκ των άνω» (top down) και εκφράζει πολιτικό σχεδιασμό, ενώ η δεύτερη αναφέρεται στην *de facto* περιφερειακή ολοκλήρωση, η οποία είναι αυθόρμητη και προωθείται «από κάτω προς τα πάνω» (bottom up). Οι δύο αυτές διαδικασίες δύνανται να συνυπάρχουν αρμονικά και να λειτουργούν προς ενίσχυση η μία της άλλης (Μανώλη & Μαρής, 2015:77).

Την εποχή της μεταψυχροπολεμικής Ευρώπης τα φαινόμενα της διακρατικής συνεργασίας

περιγράφονται με τον όρο «υπο-περιφερισμός», ο οποίος αποτελεί έκφανση του νέου περιφερισμού (new regionalism), ο οποίος άρχισε να ανθίζει από το 1990 και έπειτα (Μανώλη, 2012:451-468). Ο υπο-περιφερισμός θεωρείται ότι αποτελεί μια μορφή χαλαρής συνεργασίας, και όχι μια μορφή ενδοπεριφερειακής ολοκλήρωσης. Κατά συνέπεια, η επιτυχία της συνεργασίας αυτής εξαρτάται από την ένταξη των μελών της σε ένα ευρύτερο περιφερειακό πρόγραμμα και όχι από τη δημιουργία ισχυρών, κλειστών οικονομικών συνασπισμών ή κοινοτήτων ασφαλείας (Μανώλη & Μαρής, 2015:82).

Η νέα περιφερειοποίηση αποτελεί το προϊόν ενός διαφορετικού κόσμου, εξετάζει διαφορετικές ανάγκες και κατέχει διαφορετικά χαρακτηριστικά. Κατ' αρχήν περιέχει μερικές μικρές χώρες, οι οποίες είναι συνδεδεμένες σε μια τουλάχιστον μεγάλη χώρα και οι οποίες επιδιώκουν να συμμετέχουν σε εμπορικές συμφωνίες με μεγαλύτερες χώρες προκειμένου να καταστήσουν πιο ασφαλή την πρόσβαση τους στις μεγάλες αγορές (Μπιτζένης, 2003:208). Σήμερα δε, λόγω της απελευθέρωσης του εμπορίου και των ΞΑΕ, οι χώρες συμμετέχουν σε ολοένα και περισσότερες νέες περιφερειακές πρωτοβουλίες (regional initiatives), οι οποίες θεωρούνται ως συμπλήρωμα στις πολιτικές εισόδων των πολυεθνικών εταιρειών σε ξένες αγορές. Από αυτές τις περιφερειακές συμφωνίες τα περισσότερα πλεονεκτήματα που παράγονται αφορούν τις μικρές χώρες (Μπιτζένης, 2003:209). Οι περιφερειακές αυτές συμφωνίες, οι οποίες συνήθως συνάπτονται μεταξύ γειτονικών χωρών υποδεικνύουν την προσπάθεια μιας ομάδας χωρών να συντονίσουν τη δράση τους ως μέρος μιας ευρύτερης διαδικασίας ολοκλήρωσης, έτσι ώστε να μπορούν να μοιραστούν τα οφέλη που απορρέουν από αυτήν (Μανώλη & Μαρής, 2015:77).

Όσον αφορά στην ΕΕ, αυτή παρουσιάζεται συνήθως ως το «υψηλότερο επίπεδο» μιας περιοχής (Hook & Kearns, 1999: 6), ωστόσο ορισμένοι αναλυτές υποστηρίζουν ότι ορθότερο είναι η Ένωση να θεωρείται ως ένα «υπο-περιφερειακό» σύστημα (Wallace, 1997: 202). Ο ευρωπαϊκός υπο-περιφερισμός, αν και φέρει τα περισσότερα από τα χαρακτηριστικά του νέας περιφερειοποίησης, όπως π.χ. πολυδιάστατη δράση, «ανοικτός» χαρακτήρας, ορισμός εκ των υστέρων και γένεση εκ των έσω, παραμένει απλώς ένα πολιτικό σχέδιο, το οποίο επηρεάζεται και διαμορφώνεται είτε άμεσα είτε έμμεσα από την ΕΕ (Μανώλη & Μαρής, 2015:81). Ως εκ τούτου και η συνεργασία μεταξύ κρατών με στόχο την υποστήριξη των ειδικών συμφερόντων τους στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης έχει χαρακτηριστεί ως υπο-περιφερειακή συνεργασία. Στον πίνακα που ακολουθεί καταγράφονται τα βασικά χαρακτηριστικά των σύγχρονων υπο-περιφερειακών σχημάτων συνεργασίας.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1-4 : ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΥΠΟΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΣΧΗΜΑΤΩΝ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ

➤ Ο πολυδιάστατος χαρακτήρας τους αναφορικά με τους τομείς δράσης τους (πολιτικούς, οικονομικούς, τεχνολογικούς, κλπ)
➤ Οι φιλελεύθερες ιδέες τους ·πρόκειται για «ανοιχτές» μορφές συνεργασίας με στόχο την απελευθέρωση του εμπορίου και τη διεύρυνση του ανταγωνισμού.
➤ Δεν συγκροτούν αποκλειστικές ταυτότητες ούτε δημιουργούν νέες · τα μέλη τους δεν έχουν την αίσθηση ότι διαθέτουν κοινή ταυτότητα.
➤ Είναι αποτέλεσμα πρωτοβουλιών πολιτικών ελίτ, οι οποίες δημιουργούνται μέσω της σύναψης συμφωνιών σε πολιτικό επίπεδο, χωρίς να προϋποθέτουν τη συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών.
➤ Σε επίπεδο ασφαλείας, αναπτύσσουν δράση μόνο όσον αφορά στη διαχείριση ήπιων μορφών ασφάλειας, όπως π.χ. το οργανωμένο έγκλημα, η παράνομη διακίνηση ατόμων κ.λπ.

Πηγή: Μανώλη & Μαρής (2015:82)

Εκτός Ευρώπης, ο όρος αυτός έχει χρησιμοποιηθεί για να περιγράψει κατά κύριο λόγο σχήματα πολιτικής συνεργασίας και ασφάλειας, όπως π.χ. ο Οργανισμός του Συμφώνου της Νοτιοανατολικής Ασίας (SEATO), ο Αραβικός Σύνδεσμος και η Ένωση Εθνών της Νοτιοανατολικής Ασίας (ASEAN) (Μανώλη & Μαρής , 2015:82).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ:

ΜΟΡΦΕΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗΣ.

Όπως παρατηρούμε στον πίνακα (Πίνακας 2-1) που ακολουθεί η παγκοσμιοποίηση εξειδικεύεται σε οικονομική, χρηματοπιστωτική, τεχνολογική, κοινωνική, πολιτική και πολιτιστική (Μπιτζένης, 2009:335-337 · Giddens,2002:10).

ΠΙΝΑΚΑΣ 2-1 : ΜΟΡΦΕΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗΣ

- **Οικονομική Παγκοσμιοποίηση:** αποτελεί την κύρια όψη της παγκοσμιοποίησης, η οποία χαρακτηρίζεται (α) από ανοικτές αγορές κεφαλαίου και εμπορευμάτων που καθιερώνονται καθολικά, από διεθνείς οργανισμούς, καθώς και (β) από ελαστικές αγορές εργασίας που επιβάλλονται από τους ίδιους τους οργανισμούς.
- **Χρηματοπιστωτική Παγκοσμιοποίηση :** αναφέρεται στη ραγδαία αύξηση των ξένων άμεσων επενδύσεων (ΞΑΕ)
- **Τεχνολογική Παγκοσμιοποίηση:** αναφέρεται στις νέες τηλεπικοινωνιακές τεχνολογίες και στην επανάσταση της πληροφορικής, όπως π.χ. το Ίντερνετ.
- **Παγκοσμιοποίηση της Πληροφόρησης:** αφορά στην ραγδαία αύξηση της ροής πληροφόρησης μεταξύ γεωγραφικά μακρινών περιοχών (μέρος της τεχνολογικής

παγκοσμιοποίησης).
<p>➤ Κοινωνική Παγκοσμιοποίηση: αναφέρεται στην ομογενοποίηση του σημερινού τρόπου ζωής, ο οποίος βασίζεται σε μια ατομικιστική και καταναλωτική κουλτούρα.</p>
<p>➤ Πολιτική Παγκοσμιοποίηση: αναφέρεται στην παρακμή του έθνους-κράτους, τουλάχιστον όσον αφορά στην οικονομική κυριαρχία. Αναφέρεται δε και στην άτυπη πολιτική διακυβέρνηση σε παγκόσμιο επίπεδο, η οποία έχει δημιουργηθεί λόγω της ανάδυσης μιας υπερεθνικής ελίτ και η οποία αποτελεί την συμπληρωματική πολιτική έκφραση της οικονομικής παγκοσμιοποίησης.</p>
<p>➤ Πολιτισμική Παγκοσμιοποίηση: αναφέρεται στην παρούσα ομογενοποίηση της κουλτούρας, π.χ. σχεδόν όλοι στο σημερινό «παγκόσμιο χωριό» βλέπουν τις ίδιες τηλεοπτικές σειρές και ταινίες, καταναλώνουν ή ποθούν να καταναλώνουν τα ίδια προϊόντα κ.λ.π.</p>
<p>➤ Θρησκευτική Παγκοσμιοποίηση : αναφέρεται στην ανάπτυξη επαφών μεταξύ διαφορετικών θρησκειών, την ευρεία διάδοση των χαρακτηριστικών της κάθε θρησκείας μέσω του internet, την εμφάνιση τάσεων για ένωση των εκκλησιών.</p>
<p>➤ Παγκοσμιοποίηση της Μετανάστευσης: αναφέρεται στην αύξηση της μετανάστευσης για ανεύρεση εργασίας ή την διενέργεια σπουδών, η οποία οφείλεται στην εγκατάλειψη των εμποδίων - των φυσικών συνόρων, τη δημιουργία ενώσεων όπως η ΕΕ και η ΟΝΕ, το άνοιγμα των συνόρων, την πτώση του πρώην ανατολικού μπλοκ, την απελευθέρωση της αγοράς εργασίας και την ελεύθερη διακίνηση εργαζομένων, την άμεση ενημέρωση για νέες θέσεις εργασίας σε όλο τον κόσμο μέσω του internet, την εξέλιξη των μεταφορικών μέσων,.</p>
<p>➤ Περιβαλλοντική Παγκοσμιοποίηση: οι ραγδαίες τεχνολογικές εξελίξεις και η αλλόγιστη χρήση αυτών έχει οδηγήσει σε τεράστια μόλυνση του περιβάλλοντος. Ταυτόχρονα όμως με τη χρήση της πληροφόρησης και μέσω της μεταφοράς της τεχνολογίας επιτυγχάνεται η λήψη κατάλληλων και απαραίτητων μέτρων για την προστασία του περιβάλλοντος και την αποτελεσματική καταπολέμηση φαινομένων, όπως το λιώσιμο των πάγων, το φαινόμενο του θερμοκηπίου, την τρύπα του όζοντος, τη μείωση των εκπομπών των αυτοκινήτων, την αύξηση της χρήσης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας κλπ.</p>
<p>➤ Παγκοσμιοποίηση και Υγεία: αναφέρεται στην εξέλιξη της τεχνολογίας στον τομέα της υγείας αλλά και τη μεταφορά ασθενειών ειδικά λόγω της μετανάστευσης αλλά και λόγω της έλλειψη των απαραίτητων ελέγχων και της κατάλληλης υγειονομικής περίθαλψης σε αρκετές χώρες.</p>
<p>➤ Στρατιωτική Παγκοσμιοποίηση: αφορά στην επεκτατική πολιτική των κρατών και την επιρροή των ισχυρών αυτών χωρών μέσω της χρήσης της στρατιωτικής ισχύος (πόλεμοι) ή</p>

της δημιουργίας στρατιωτικών συνασπισμών (NATO) ή της πώλησης εξελιγμένων οπλικών συστημάτων.

➤ **Θεσμική Παγκοσμιοποίηση:** αφορά στην εναρμόνιση των νόμων – κανόνων δικαίου και τη δημιουργία παγκόσμιων θεσμών και οργανισμών. Παράδειγμα της θεσμικής παγκοσμιοποίησης αποτελεί η πολιτική ολοκλήρωση, καθώς και η ενοποίηση στο πλαίσιο της ΟΝΕ. Η θεσμική λειτουργία παγκόσμιων οργανισμών όπως ο ΠΟΕ, η Παγκόσμια Τράπεζα, το ΔΝΤ και τα Ηνωμένα Έθνη ενισχύει την εν λόγω παγκοσμιοποίηση.

➤ **Παγκοσμιοποίηση και Εγκληματικότητα/Τρομοκρατία:** αναφέρεται στην επέκταση και γεωγραφική διεύρυνση της δράσης του οργανωμένου εγκλήματος και την αύξηση των τρομοκρατικών επιθέσεων εξαιτίας της απουσίας των κατάλληλων ελέγχων.

Πηγή : Μπιτζένης (2009:335-337) · Φωτόπουλος (2003)

Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω οι όψεις αυτές της παγκοσμιοποίησης αν και είναι σε μεγάλο βαθμό αλληλένδετες, υποστηρίζεται ότι η οικονομική παγκοσμιοποίηση είναι εκείνη που καθορίζει τις υπόλοιπες συνιστώσες της. Τούτο άλλωστε είναι και το αναμενόμενο καθώς σε μια οικονομία της αγοράς το οικονομικό στοιχείο είναι εκείνο που κυριαρχεί σε μια κοινωνία. Ωστόσο, θα πρέπει να επισημάνουμε πως το γεγονός αυτό δεν αποκλείει την αυτονομία των υπολοίπων. Με άλλα λόγια, η σχέση ανάμεσα στις διάφορες όψεις της παγκοσμιοποίησης είναι μια σχέση αυτονομίας και αλληλεξάρτησης. Πιο συγκεκριμένα, πρόκειται για μια διαδικασία αλληλεπίδρασης, στην οποία η οικονομική παγκοσμιοποίηση - διάσταση της οποίας αποτελεί και η χρηματοπιστωτική παγκοσμιοποίηση - προωθείται από την τεχνολογική παγκοσμιοποίηση ταυτόχρονα, όμως, ενισχύεται από την πολιτική παγκοσμιοποίηση, η οποία αποτελεί το αναγκαίο συμπλήρωμα της οικονομικής παγκοσμιοποίησης. Από την άλλη, η κοινωνική και η πολιτιστική παγκοσμιοποίηση συνιστούν αναπόφευκτες συνέπειες της οικονομικής παγκοσμιοποίησης (Φωτόπουλος, 2003).

Ιδιαίτερα σημαντική πτυχή της παγκοσμιοποίησης αποτελεί και η περιβαλλοντική παγκοσμιοποίηση. Η προτεραιότητα στην οικονομική ανάπτυξη, η τεχνολογική πρόοδος και η χρήση της επιστημονικής γνώσης για την αξιοποίηση των φυσικών πόρων σε βάρος του περιβάλλοντος σε συνδυασμό με την εκ των υστέρων προσπάθεια αποκατάστασης των περιβαλλοντικών συστημάτων είχε ως αποτέλεσμα την σημαντική υποβάθμιση αυτού (Ευθυμίουπουλος & Μοδινός, 2002) :

- Το φαινόμενο του θερμοκηπίου – Η υπερθέρμανση του πλανήτη
- Η εξάντληση φυσικών και ενεργειακών πόρων

- Η εξάντληση των πηγών του νερού
- Η επάρκεια της τροφής
- Η ερημοποίηση της γης
- Η τρύπα του όζοντος
- Η καταστροφή σημαντικών υγροτόπων – οικοσυστημάτων
- Η ρύπανση ατμόσφαιρας, νερών, εδάφους, θαλασσών
- Η απειλή της βιοποικιλότητας
- Η καταστροφή των δασών
- Η αστικοποίηση
- Η ευημερία του 25% του πληθυσμού της γης κόστισε την εξάντληση του 70% του

φυσικού της κεφαλαίου. Η απορρύθμιση του παγκόσμιου κλίματος, προκάλεσε την ανατροπή της παγκόσμιας οικολογικής ισορροπίας, την επιδείνωση ακραίων φαινομένων, την συχνότερη εναλλαγή περιόδων ξηρασίας - καταιγίδων, καύσινα – ψύχους, καθώς και την αύξηση φυσικών καταστροφών - λειψυδρία, πλημμύρες, πυρκαγιές, αύξηση στάθμης θάλασσας.

Εν προκειμένω, αξίζει να αναφέρουμε πως η αποσταθεροποίηση του παγκόσμιου κλίματος έχει προκαλέσει μια σειρά από παράπλευρες επιπτώσεις και στην ανάπτυξη των χωρών, καθώς η παραγωγή και κατανάλωση της ενέργειας, η βιομηχανία, η γεωργία, οι μεταφορές, ακόμα και ο τουρισμός επηρεάζονται και πλήττονται άμεσα (Ευθυμιόπουλος & Μοδινός, 2002:269).

Με την έκρηξη της παγκοσμιοποίησης συνδέεται όμως και η έξαρση του μεταναστευτικού ζητήματος. Ιστορικά, δε, οι μετακινήσεις εργατικών χεριών πάντοτε πύκνωναν όποτε αναδύοταν ένα κύμα παγκοσμιοποίησης, δηλαδή όποτε το καπιταλιστικό κοσμοσύστημα βρισκόταν σε φάση διεύρυνσης των σχέσεων εξάρτησης μητρόπολης-περιφέρειας. Οι επικριτές της ωστόσο επισημαίνουν τον συσχετισμό μεταξύ της μετανάστευσης και της τεράστιας ανάπτυξης φτωχών συνοικιών σε πόλεις του αναπτυσσόμενου κόσμου. Πιο συγκεκριμένα, υποστηρίζουν πως η κυκλική φύση του καπιταλισμού, η αυξημένη ζήτηση για ειδικευμένο ανθρώπινο δυναμικό σε σχέση με το ανειδίκευτο και οι αρνητικές συνέπειες της παγκοσμιοποίησης και ιδιαίτερα οι απότομες βελτιώσεις και επιδεινώσεις της οικονομίας ανά τον κόσμο, συμβάλλουν δραστικά στην ανισότητα και τη μη ομοιόμορφη κατανομή του νέου πλούτου συμβάλλουν στην τεράστια ανάπτυξη των φτωχογειτονιών (Μπιτζένης, 2009:341).

Το φαινόμενο, επίσης, της παγκοσμιοποίησης του αθλητισμού έκανε την εμφάνιση του κατά την περίοδο του Β' Παγκοσμίου Πολέμου με τον υπέρμετρο πολλαπλασιασμό των αγώνων και την «αθλητικοποίηση» του κοινωνικού συνόλου, η οποία αποτελεί στην ουσία ένα κοινό για τις

χρηματοοικονομικές δυνάμεις πολιτικό-ιδεολογικό μέσο επιβολής της βούλησης τους στον πλανήτη (Χατζηγιάνη, 2018). Το αθλητικό φαινόμενο χαρακτηρίζεται σήμερα από μια διεθνή ομογενοποίηση των περισσότερων αθλημάτων σε ολόκληρο τον πλανήτη μέσω της κωδικοποίησης ενιαίων κανόνων διεξαγωγής αυτών καθώς και από μια σταδιακή εξαφάνιση των σωματικών τεχνικών και των τοπικών αγώνων (Donnelly, 1966:239).

Η εξέλιξη αυτή είχε ως άμεσο αποτέλεσμα την καθιέρωση ασφυκτικών αγωνιστικών προγραμμάτων που ανακυκλώνονται διαρκώς, ενώ παράλληλα η παγκόσμια τηλεοπτική αναμετάδοση των αθλητικών αγώνων οδήγησε στην αναδιαμόρφωση του γεωπολιτικού χώρου, καθώς παρουσιάστηκε ραγδαία αύξηση των αθλητικών χώρων, π.χ. στο ισόγειο των πολυκατοικιών, στα στάδια, στο σπίτι. Η απευθείας σύνδεση, η προβολή στιγμιότυπων, οι επαναλήψεις των σημαντικών/κρίσιμων στιγμών σε αργή κίνηση και από όλες τις γωνίες μαγεύουν το πλήθος και καθιστούν σχετικά εύκολα τον εκάστοτε τηλεθεατή σε εν δυνάμει οπαδό του προβαλλόμενου αθλήματος (Συλλογικό Έργο, 2003).

Αναμφίβολα, η παγκοσμιοποίηση του αθλητισμού συνοδεύεται και από μια ολοένα και αυξανόμενη σύνδεσή της με οικονομικά συμφέροντα. Η δε προβολή των κατορθωμάτων, των ρεκόρ και των επιδόσεων των αθλητών από τα ΜΜΕ έχει ως επακόλουθο τη δημιουργία «θρύλων» - διαφημιστικών προτύπων, με τα οποία καλούνται, ιδίως οι νέοι να ταυτιστούν. Εντός λοιπόν αυτού του πλαισίου της επιχειρηματικής/εμπορικής αξιοποίησης του αθλητισμού σε παγκόσμιο επίπεδο, ο τρόπος ζωής των αθλητών παρουσιάζεται εξαιρετικά ομογενοποιημένος, ενώ και οι ίδιοι εξομοιώνονται συνήθως με τα αθλητικά παπούτσια που φορούν, τα τονωτικά ροφήματα που καταναλώνουν κλπ (Wright, 2010: 19-20, Harvey & Houle, 1994:337).

Είναι κοινός τόπος πλέον πως ο αθλητισμός συγκροτεί την καθημερινή ζωή των κοινωνιών και συγκαταλέγεται μάλιστα μεταξύ των βασικών αναγκών ενός ατόμου.

Τέλος, μια τελευταία και βασική μορφή παγκοσμιοποίησης είναι και η λεγόμενη «Παγκοσμιοποίηση της Κοινωνίας της Πληροφορίας». Αναλυτικότερα, ο όρος «Κοινωνία της Πληροφορίας» χαρακτηρίζει τις κοινωνίες εκείνες που κάνουν χρήση μιας συγκεκριμένης μορφής τεχνολογίας της επικοινωνίας. Η πλήρης ψηφιοποίηση της γνώσης και οι νέες τεχνολογίες της πληροφορίας και της επικοινωνίας επιτρέπουν στους χρήστες αυτών να έχουν πρόσβαση από απόσταση σε μεγάλο όγκο πληροφοριών μέσω του υπολογιστή τους (Γαβαλά, 2012: 25). Πιο αναλυτικά ως «Κοινωνία της Πληροφορίας» καλείται «μία κοινωνία όπου η παραγωγή, διανομή, χρήση, ενσωμάτωση και διαχείριση πληροφοριών αποτελεί σημαντική οικονομική, πολιτική και

πολιτιστική δραστηριότητα... Σκοπός μιας κοινωνίας της πληροφορίας είναι να κερδίσει ανταγωνιστικό πλεονέκτημα σε διεθνές μάλιστα επίπεδο, δια μέσου της χρήσης της πληροφορικής με δημιουργικό και παραγωγικό τρόπο» (Μήτρου, 2002:58).

Σύμφωνα με τον Castells (1989: 17-19) η ανάπτυξη του εν λόγω θεσμού δεν οφείλεται τόσο στην αλματώδη εξέλιξη της τεχνολογίας της πληροφορικής και των επικοινωνιών αλλά στην αυτοματοποίηση της βιομηχανικής παραγωγής, η οποία οφείλεται κατά κύριο λόγο στην ανάπτυξη και εφαρμογή της κυβερνητικής, καθώς και στην εκμηχάνιση των υπηρεσιών μέσω της χρήσης των νέων μέσων επικοινωνίας που δημιούργησε η εξέλιξη στον τομέα της πληροφορικής. Έτσι, στην παραγωγική διαδικασία έχουν μετατοπιστεί πλέον οι πηγές παραγωγικότητας από το κεφάλαιο και την εργασία σε άλλους συντελεστές άμεσα συνδεδεμένους με την επιστήμη και τη διαχείριση της ροής πληροφοριών. Τούτο βέβαια είχε ως επακόλουθο τη προσαρμογή της παραγωγής στις ιδιαίτερες απαιτήσεις του καταναλωτικού κοινού (Γαβαλά, 2012: 22-23).

Στην Κοινωνία της Πληροφορίας, οι πληροφορίες αξιοποιούνται για τη δημιουργία νέας γνώσης, η οποία θα οδηγήσει σε περαιτέρω οικονομική ανάπτυξη της κοινωνίας. Με άλλα λόγια, η πληροφορία συνιστά το βασικό μέσο βελτίωσης της οικονομικής λειτουργίας της κοινωνίας. Κατά τον Castell (1989: 12-15, 28-32), η εξέλιξη αυτή έχει φέρει σημαντικές αλλαγές στην τάξη του εργατικού δυναμικού, καθώς η εξουσία της πληροφορίας συγκεντρώνεται στα χέρια μιας ελίτ γνώσεων εντός των επιχειρήσεων. Άξια μνείας είναι επίσης και η συνεπαγόμενη αυτοματοποίηση των εργασιών χαμηλής εξειδίκευσης.

Υποστηρίζεται επίσης πως η πληροφορία στη σημερινή κοινωνία έχει αντικαταστήσει τη παραγωγική εργασία σε επίπεδο πηγής αξίας που δύναται να επιφέρει μελλοντικά κέρδη και ως εκ τούτου αποτελεί «εμπόρευμα», το οποίο δύναται να πωληθεί στην αγορά. Οι ανάπτυξη και εφαρμογή των νέων τεχνολογιών δύναται να μεταβάλλουν τους τρόπους και τις διαδικασίες με τις οποίες παράγει και καταναλώνει ένα άτομο. Σε τούτο οφείλεται, άλλωστε, και το γεγονός πως στις μέρες μας, τα επαγγέλματα στον χώρο της πληροφορίας καθίστανται ολοένα και πιο αναγκαία για την ευημερία των μεταβιομηχανικών οικονομιών (Fogay, 2010: 259).

2.1. Οικονομική Παγκοσμιοποίηση.

Η παγκοσμιοποίηση της οικονομίας, σε γενικές γραμμές ορίζεται ως η συρρίκνωση των οικονομικών αποστάσεων (δηλαδή, το κόστος της επιχειρηματικής δραστηριότητας) μεταξύ των εθνών. Ειδικότερα, η οικονομική παγκοσμιοποίηση θεωρείται ότι αποτελείται από δύο ξεχωριστές,

αλλά όχι απαραίτητα αλληλοαποκλειόμενες συνιστώσες: (α) την παγκοσμιοποίηση της παραγωγής και του εμπορίου και (β) την παγκοσμιοποίηση της οικονομίας και της κίνησης κεφαλαίων (Rajan, 2001:1). Σύμφωνα με τους Baldwin και Martin (1999) οι δύο αυτές όψεις της οικονομικής παγκοσμιοποίησης ενισχύονται και υποκινούνται από τρεις παράγοντες. Ο πρώτος παράγοντας, είναι οι καινοτομίες και η πρόοδος στον τομέα των μεταφορών, των τεχνολογιών πληροφοριών και επικοινωνιών, όπως π.χ. το Διαδίκτυο. Ο δεύτερος παράγοντας, είναι η ώθηση από τα διάφορα διεθνή όργανα για την παγκόσμια οικονομική φιλελευθεροποίηση - δηλαδή την πρόβλεψη και εφαρμογή πολιτικών για την επιβολή όσο το περισσότερο μειωμένων φραγμών στο εμπόριο και τις επενδύσεις - μέσω της Γενικής Συμφωνίας Δασμών και Εμπορίου (GATT) και του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου (ΠΟΕ) στην περίπτωση του παγκόσμιου εμπορίου αγαθών και υπηρεσιών, καθώς και του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (ΔΝΤ) στην περίπτωση των παγκόσμιας οικονομίας και της κίνησης κεφαλαίων. Τρίτος και τελευταίος παράγοντας, είναι η στροφή στις αντιλήψεις σχετικά με τον κατάλληλο ρόλο που καλείται να διαδραματίσει η εκάστοτε κυβέρνηση και η σχεδόν παγκόσμια συνείδηση της ανάγκης για εκτεταμένη και συνετή χρήση των κινήτρων της αγοράς με στόχο την οικονομική επιτυχία.

Ο Van de Wale (1998:9) ορίζει την οικονομική παγκοσμιοποίηση ως μια εξελικτική διαδικασία της διεθνούς οικονομικής ολοκλήρωσης. Ο όρος συλλαμβάνει την έννοια της οικονομικής παγκοσμιοποίησης ως την αύξηση των διαφόρων μορφών αλληλεπιδράσεων μεταξύ των εθνικών οικονομιών. Στην πράξη, τούτο σημαίνει ότι οι πρωτογενείς δείκτες της έκτασης της οικονομικής παγκοσμιοποίησης συνιστούν την αναλογία των εθνικών οικονομιών, που τηρούνται λογιστικά από τις διεθνείς οικονομικές συναλλαγές, συμπεριλαμβανομένων κυρίως των διεθνών ροών εμπορίου, του κεφαλαίου και της εργασίας. Ο εν λόγω ορισμός της οικονομικής παγκοσμιοποίησης αδυνατεί να συμπεριλάβει τη λιγότερο απτή διασυνοριακή κίνηση των ιδεών, εκτός εάν η ροή αυτών καταγράφεται σε εθνικούς λογαριασμούς. Ο περιορισμός αυτός, ωστόσο, δεν υποδηλώνει ότι η διασυνοριακή ροή των ιδεών δεν είναι εξίσου σημαντική, όπως αυτή των εμπορευμάτων ή των κεφαλαίων.

Ο Dunkan (2010:9) στην προσπάθεια του να δώσει έναν σύντομο ορισμό της παγκόσμιας οικονομίας κάνει λόγο για μια διακρατική αύξηση των εμπορικών συναλλαγών και των κεφαλαιακών μεταβιβάσεων πέρα από τα εθνικά σύνορα. Σύμφωνα με τον Dunkan όταν αναφερόμαστε στην παγκόσμια οικονομία σκεφτόμαστε το «εμπόριο», την αγορά και την πώληση αγαθών και υπηρεσιών, όπως π.χ. τα αυτοκίνητα, ο καφές κ.λ.π., ακόμη μεγαλύτερη, όμως, είναι η κίνηση των «κεφαλαίων», δηλαδή οι επενδύσεις και τα προκύπτοντα από αυτές έσοδα – κέρδη.

Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει η αξία των νομισμάτων των εθνών-κρατών που αγοράζονται και πωλούνται καθημερινά στις διεθνείς αγορές συναλλάγματος ξεπερνούν το ένα τρισεκατομμύριο δολάρια. Τα περισσότερα από αυτά, όμως, δεν αποτελούν άμεσες ξένες επενδύσεις (π.χ. την αγορά ενός εργοστασίου), αλλά απλώς εικασίες σχετικά με την αξία του χρήματος.

Από την πλευρά του ο Shangquan (2000:1) υποστηρίζει πως η οικονομική παγκοσμιοποίηση αναφέρεται στην αυξανόμενη αλληλεξάρτηση των οικονομιών σε παγκόσμιο επίπεδο, που παρουσιάζεται ως αποτέλεσμα της αυξανόμενης κλίμακας του διασυνοριακού εμπορίου αγαθών και υπηρεσιών, της κίνησης του διεθνούς κεφαλαίου καθώς και της ευρείας και ταχείας διάδοση των τεχνολογιών. Το φαινόμενο αυτό αντανακλά τη συνεχή επέκταση και την αμοιβαία ολοκλήρωση των συνόρων της αγοράς, και συνιστά πλέον μια μη αναστρέψιμη τάση οικονομικής ανάπτυξης σε όλο τον κόσμο. Σύμφωνα με τον Shangquan η ραγδαία αυξανόμενη σημασία των πληροφοριών σε όλα τα είδη των παραγωγικών δραστηριοτήτων και η αγοραιοποίηση (marketization) αποτελούν τις δύο κύριες κινητήριες δυνάμεις της οικονομικής παγκοσμιοποίησης. Με άλλα λόγια, η ταχεία παγκοσμιοποίηση των οικονομιών του κόσμου τα τελευταία χρόνια βασίζεται σε μεγάλο βαθμό στην συνεχή ανάπτυξη της επιστήμης και της τεχνολογίας, η οποία συνέβαλε στην ταχεία εξάπλωση του οικονομικού συστήματος της αγοράς σε όλο τον κόσμο, καθώς κατέστησε εφικτή την ανάπτυξη του με βάση την αύξηση του διασυνοριακού καταμερισμού εργασίας στο επίπεδο των αλυσίδων παραγωγής των επιχειρήσεων των διαφόρων χωρών.

Σύμφωνα με τους Ζανιά (2000) και Ανδριανόπουλο (2000), - όπως και με όλους τους νεοφιλελευθεριστές - η παγκοσμιοποίηση δεν συνιστά συνειδητή πολιτική επιλογή, αλλά μια πραγματικότητα, η οποία αποτελεί το φυσιολογικό επακόλουθο των αλματωδών εξελίξεων στις τεχνολογίες της πληροφορικής και των τηλεπικοινωνιών, καθώς και της απελευθέρωσης των αγορών κατά την διάρκεια των τριών τελευταίων δεκαετιών. Συγκεκριμένα αναφέρουν πως στη διεθνή οικονομία έχουν απελευθερωθεί δυνάμεις, οι οποίες οδηγούν στη δημιουργία μιας μεγάλης παγκόσμιας αγοράς. Κατ' αυτήν την άποψη η τεχνολογία δίνει τέτοια ώθηση στην παραγωγή που επιτρέπει τη διασπορά αυτής ανά τον κόσμο, τον εκμηδενισμό των εμποδίων του χώρου και του χρόνου, ενώ παράλληλα χαρακτηρίζεται από την αύξηση της παγκόσμιας κίνησης των κεφαλαίων, με κύριους «οδηγούς» τη μεγάλη αύξηση του παγκόσμιου εμπορίου, την Ξένη Άμεση Επένδυση και την πρωτοφανή μεγέθυνση του διεθνούς χρηματοπιστωτικού τομέα (Γραμματικός – Κατσορίδας, 2001). Το άνοιγμα των αγορών που επήλθε με την σταδιακή κατάργηση των προστατευτικών μέτρων και κυρίως του δασμού ως προς τις εισαγωγές αλλά και η δημιουργία ευνοϊκών προϋποθέσεων για την ανάπτυξη αλλοδαπών επιχειρήσεων, η ενίσχυση των εξαγωγών με την

πριμοδότηση των επιχειρήσεων και την επιδότηση των προϊόντων, καθώς και με την παροχή φορολογικών ελαφρύνσεων, η επίδραση των νέων τεχνολογιών επικοινωνίας και πληροφορικής, ο νέος τρόπος παραγωγής που στηρίζεται σε ευέλικτες μορφές εργασιακών σχέσεων, στην τάση μετακίνησης του τόπου εργασίας από το εργοστάσιο στο σπίτι ή σε άλλους χώρους ατομικής απομόνωσης του ατόμου από τους υπόλοιπους εργαζόμενους, η ενδυνάμωση των υψηλά ειδικευμένων εργατών και η αναβάθμιση του ρόλου της πνευματικής εργασίας έναντι της χειρονακτικής, η αυξανόμενη δραστηριότητα συνεργασίας μεταξύ επιχειρήσεων σε διαφορετικά κράτη και η διακίνηση της γνώσης γενικότερα αποτελούν τις βασικότερες κινητήριες δυνάμεις που έδωσαν ώθηση στην έναρξη και την εξέλιξη της διαδικασίας της οικονομικής παγκοσμιοποίησης (Filipenko 2010:1-2).

Σύμφωνα με την παραπάνω άποψη ο ρόλος της επικοινωνίας στην οικονομία είναι σήμερα καθοριστικός (Frankel, 2000:2), καθώς το δίκτυο και η παραγωγή, επεξεργασία και διακίνηση της πληροφορίας αποτελούν κεντρικό στοιχείο της οικονομικής οργάνωσης, η πληροφορία εμπορεύσιμο αγαθό και η παγκόσμια επικοινωνιακή αλληλόδραση κινητήρια δύναμη της σύγχρονης οικονομίας. Ο Stiglitz, ωστόσο υποστηρίζει πως μια τέτοια προσέγγιση αγνοεί το γεγονός πως στο μεγαλύτερο μέρος του αναπτυσσόμενου κόσμου οι αγορές λειτουργούν εύρυθμα όταν οι θεσμοί είναι αδύναμοι και οικονομικές πληροφορίες δεν είναι ευρέως διαθέσιμες. Όπως υποστηρίζει ο Stiglitz (2003:5-6) παρά το γεγονός ότι οι ανοικτές αγορές κεφαλαίων φέρουν κάποια οφέλη, όπως οι άμεσες ξένες επενδύσεις, δημιουργούν επίσης ένα σημαντικό κίνδυνο αστάθειας. Σύμφωνα, λοιπόν με τον διαπρεπή αυτόν οικονομολόγο το ΔΝΤ πιστεύοντας, λανθασμένα, πως οι ελεύθερες αγορές κεφαλαίων καθιστούν τις εθνικές οικονομίες περισσότερο αποτελεσματικές, προώθησε την απελευθέρωση τους σε όλες τις αναπτυσσόμενες χώρες (Mohandas, 2002).

Παραπέρα, όπως πολύ εύστοχα παρατηρεί ο Πολυχρονάκης (2005) η οικονομική παγκοσμιοποίηση, συνήθως ταυτίζεται – λανθασμένα βέβαια- με την ύπαρξη μιας αγοράς, η οποία ασκεί πλέον έντονη κανονιστική και ομογενοποιητική επιρροή σε παγκόσμιο επίπεδο, έχει καταστεί ιδεολογία και παράγει αυτόνομα και κυρίαρχα πολιτισμό, αποτελεί δε δομικό στοιχείο του παγκόσμιου συστήματος (παγκόσμια αγορά). Η παγκοσμιοποίηση των αγορών αφορά όμως μόνο μια όψη, διαδικασία της οικονομικής παγκοσμιοποίησης, καθώς η οικονομία δεν περιλαμβάνει μόνο το εμπόριο των αγαθών. Άλλωστε, αυτό που χαρακτηρίζει την οικονομική παγκοσμιοποίηση δεν είναι κυρίως η ενίσχυση του υπερεθνικού εμπορίου, αλλά, η άμεση ενίσχυση του εμπορίου υπηρεσιών, ο πολλαπλασιασμός των υπερεθνικών κινήσεων στα χρηματιστήρια καθώς και του

χρηματιστικού κεφαλαίου.

Ο Φωτόπουλος (2003) με τη σειρά του προβαίνει σε μια διάκριση μεταξύ «οικονομικής παγκοσμιοποίησης» και «διεθνοποίησης της οικονομίας της αγοράς». Συγκεκριμένα, υποστηρίζει πως η «οικονομική παγκοσμιοποίηση» αναφέρεται στην περίπτωση μιας παγκόσμιας οικονομίας χωρίς σύνορα, στην οποία ο οικονομικός εθνικισμός έχει εξαλειφθεί και η ίδια η παραγωγή έχει διεθνοποιηθεί με την έννοια ότι οι μεγάλες επιχειρήσεις έχουν καταστεί α-κρατικά σώματα που εμπλέκονται σε έναν ενιαίο εσωτερικό καταμερισμό της εργασίας, ο οποίος καλύπτει πολλές χώρες. Αντίθετα, η «διεθνοποίηση της οικονομίας» αφορά στην περίπτωση όπου οι αγορές έχουν μεν διεθνοποιηθεί, με την έννοια των ανοιχτών συνόρων για την ελεύθερη διακίνηση του κεφαλαίου των εμπορευμάτων και της εργασίας - και εντός της ΕΕ - τα έθνη-κράτη, όμως, εξακολουθούν να υπάρχουν και να μοιράζονται την εξουσία με τις πολυεθνικές επιχειρήσεις, σε ένα σύστημα στο οποίο ο ρόλος του κράτους περιορίζεται στο να εξασφαλίζει απλώς ένα σταθερό πλαίσιο για την οικονομικά αποτελεσματική λειτουργία της αγοράς.

Για τον Μπιτζένη (2003:202) ο όρος οικονομική παγκοσμιοποίηση χρησιμοποιείται για να εκφράσει την τάση της διεθνούς παγκόσμιας οικονομίας για ενοποίηση – ολοκλήρωση (integration), όχι μόνο όσον αφορά το εμπόριο και τις επενδύσεις μεταξύ χωρών, αλλά και την εναρμόνιση των χωρών με τις νομοθεσίες και τους κανονισμούς που διέπουν τις οικονομικές δραστηριότητες. Η οικονομία οργανώνεται λειτουργικά ως μια ενιαία μονάδα παγκοσμίως και τα οικονομικά υποκείμενα αποκτούν πλέον υπερεθνική αντίληψη και δράση. Η εθνική οικονομία παύει σταδιακά να αποτελεί μονάδα οικονομικής ολοκλήρωσης και η παγκόσμια οικονομία αντίστοιχα καθίσταται βαθμιαία υπερεθνική. Παράλληλα, οι όροι της οικονομικής δράσης μεταβάλλονται ουσιαδώς και αναδεικνύονται νέα, παγκόσμια οικονομικά υποκείμενα.

Gartzke και Li (2003:563), υιοθετώντας την θέση του Veseth (1998) ορίζουν την οικονομική παγκοσμιοποίηση ως την ολοκλήρωση των χρηματοοικονομικών αγορών και την αύξηση της διασποράς των κεφαλαίων παραγωγής. Οι Gartzke και Li εντοπίζουν την ύπαρξη δύο σημαντικών αντιπαραθέσεων στην υπάρχουσα ακαδημαϊκή βιβλιογραφία : η πρώτη αφορά στην έκταση της παγκοσμιοποίησης και η δεύτερη στον ορθό χαρακτηρισμό των σχέσεων κράτους-αγοράς. Μερικοί οικονομικοί αναλυτές και κοινωνιολόγοι, όπως οι Friedman (1999) και Greider (1997) υποστηρίζουν ότι η συνεχής ενοποίηση των οικονομικών αγορών είναι άνευ προηγουμένου, ενώ αντίθετα, οι Gilpin (2001) και Waltz (1999:699) επικρίνοντας την άποψη αυτή αναφέρουν πως η περιορισμένη φύση και γεωγραφική κατανομή της ολοκλήρωσης τα τελευταία χρόνια σε σύγκριση

με εκείνη του τέλους του 19ου αιώνα.

Έτσι, σύμφωνα με τον Wade (1996:87) η υπάρχουσα οικονομική ολοκλήρωση βρίσκεται ακόμη σε εξέλιξη – είναι ελλιπής- καθώς τόσο η διακίνηση κεφαλαίων μέσω του χρηματοπιστωτικού συστήματος, όσο και οι άμεσες επενδύσεις εμφανίζονται κυρίως σε μερικές συστάδες σε όλο τον κόσμο, προκαλώντας οικονομικές και κοινωνικές ανισότητες. Όμοια και ο Φωτόπουλος (2003) υποστηρίζει πως η σημερινή μορφή της οικονομίας της αγοράς σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να περιγραφεί ως μια «παγκόσμια» οικονομία, εφόσον η παγκοσμιοποίηση και κυρίως με την έννοια της παγκοσμιοποίησης της παραγωγής είναι ακόμη περιορισμένη. Γι αυτό τον λόγο, λοιπόν, ο Φωτόπουλος καταλήγει στο συμπέρασμα ότι ορθότερο είναι να χρησιμοποιείται ο όρος «διεθνοποίηση» και όχι «παγκοσμιοποίηση» της οικονομίας της αγοράς.

Όσον αφορά στο βαθμό στον οποίον τα κράτη απειλούνται από την παγκοσμιοποίηση Strange (1996) και προαναγγέλλουν τον θάνατο του κράτους ως κυρίαρχου φορέα, ενώ και Ruggie (1993) μιλούν για την έλευση ενός «κόσμου χωρίς σύνορα». Μουστάκα (2013) και Ritzer (2011:109) υποστηρίζουν πως το κράτος δεν αποτελεί πλέον τον κύριο ρυθμιστή της οικονομικής δραστηριότητας μέσα στην επικράτεια του, οι εξουσίες του αναφορικά με τη διεύθυνση της οικονομίας αποδυναμώνονται διαρκώς και εν τέλει αυτό είτε περιορίζεται στο ρόλο ενός απλού εγγυητή μιας παγκόσμιας, υπερεθνικής οικονομικής τάξης είτε μετατρέπεται σε μέσο στήριξης και προώθησης ιδιωτικών, υπερεθνικών οικονομικών συμφερόντων. Αντίθετα δε, η δυνατότητα τόσο των ατόμων, όσο και των πολυεθνικών επιχειρήσεων, καθώς και των χρηματαγορών να επηρεάζουν την οικονομία των χωρών και κατ' επέκταση την παγκόσμια οικονομία ολοένα και αυξάνεται. Το εξαγωγικό εμπόριο, οι επενδύσεις στο εξωτερικό, η υπεργολαβία, η δημιουργία κοινών επιχειρήσεων, η συνεργασία σε διάφορα επίπεδα αποτελούν πλέον μέρος της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων (Μελάς, 1999: 161 επ.). Κατά τη διάρκεια μάλιστα των τελευταίων δεκαετιών οι περισσότερες χώρες έχουν καταβάλει σημαντικές προσπάθειες για τη διαμόρφωση ενός ομοιόμορφου οικονομικού περιβάλλοντος, το οποίο κατέστησε τις οικονομικές συναλλαγές ιδιαίτερος ευέλικτες, αποδεκτές και προσιτές σε ένα μεγάλο αριθμό επιχειρηματιών και πολυεθνικών επιχειρήσεων (MNEs) (Μπιτζένης, 2003:202). Λόγω δε της συνολικής μεταβολής του πολιτισμού – και όχι μόνο της παγκοσμιοποίησης - ο ρόλος και η σημασία του ιδιωτικού τομέα ενισχύεται έναντι του κρατικού, ο οποίος παρουσιάζεται πλέον συρρικνωμένος και αδύναμος να συμμετάσχει στη διαμόρφωση του θεσμικού πλαισίου της παγκόσμιας οικονομίας.

Από την άλλη πλευρά ο Kapstein (1994) ισχυρίζεται πως «τα κράτη παραμένουν οι πιο σημαντικοί παίκτες» στο διεθνές σύστημα. Η παγκόσμια οικονομία εξακολουθεί να λειτουργεί στο πλαίσιο των κανονιστικών δομών που ελέγχονται από το κράτος, με την εκάστοτε πολιτική εξουσία να καθορίζει τα πολύπλοκα συστήματα συσσώρευσης διασυνοριακών κεφαλαίων. Κατά τον Drucker (1997:160) είναι αδιανόητο να γίνεται λόγος για έκλειψη του έθνους – κράτους, καθώς αυτό σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να αντικατασταθεί, αναγκάζεται, όμως, να περιορίσει σημαντικά την άσκηση εθνικής εξωτερικής πολιτικής στις παγκόσμιες αγορές, καθώς οι πολιτικές του επιλογές περιορίζονται σε κατασταλτικές μεθόδους για την αποφυγή της οικονομικής τους κατάρρευσης ή την προσφυγή σε καθεστώς χρηματοδότησης από υπερεθνικούς οργανισμούς, όπως π.χ. το ΔΝΤ (Reinicke, 1998). Σχεδόν παρόμοια θέση υιοθετεί και ο καθηγητής Μουζέλης (2007), ο οποίος επισημαίνει πως μπορεί το κράτος-έθνος να περιθωριοποιείται και να χάνει λειτουργίες στο εσωτερικό της επικράτειας του, ωστόσο αποκτά νέες λειτουργίες στην παγκόσμια αρένα. Τούτο, όμως σύμφωνα με τον Μουζέλη δεν μικραίνει αλλά αντίθετα μεγαλώνει την κρατική μηχανή (σε ό,τι αφορά υλικούς και ανθρώπινους πόρους). Αυτό, λοιπόν, που σταδιακά εκλείπει, δεν είναι το κράτος αλλά ο κρατισμός, δηλαδή η ικανότητα των κρατικών ελίτ να ελέγχουν εντός των εθνικών συνόρων τις κινήσεις κεφαλαίων, την εγκληματικότητα, τις αυξανόμενες ανισότητες κτλ.

Κατά τον Schmukler, (2004:3-4), οι νέες τεχνολογικές εξελίξεις καθώς και η απελευθέρωση του εγχώριου χρηματοπιστωτικού συστήματος και της κίνησης κεφαλαίων συνέβαλαν στην εξάπλωση της οικονομικής παγκοσμιοποίησης. Οι κύριοι παράγοντες που ωθούν τη διαδικασία της παγκοσμιοποίησης είναι κατά τον Schmukler, οι κυβερνήσεις, οι ιδιώτες επενδυτές, οι δανειολήπτες και τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. Ο κάθε παράγοντας συμβάλει ανάλογα με τις δυνάμεις του στην οικονομική ολοκλήρωση των χωρών. Πιο αναλυτικά, οι κυβερνήσεις αποτελούν έναν από τους κύριους παράγοντες της οικονομικής παγκοσμιοποίησης καθώς έχουν τη δυνατότητα να άρουν τους εθνικούς περιορισμούς στο εγχώριο χρηματοπιστωτικό τομέα και τη διακίνηση των κεφαλαίων του ισοζυγίου πληρωμών, π.χ. έχουν την εξουσία να θεσπίσουν την άρση των περιορισμών στις συναλλαγές συναλλάγματος, στις συναλλαγές παραγωγής, δανεισμού, στις δανειοληπτικές δραστηριότητες τόσο των τραπεζών όσο και των επιχειρήσεων, καθώς στη συμμετοχή των ξένων επενδυτών στο τοπικό χρηματοπιστωτικό σύστημα.

Δανειολήπτες και επενδυτές, συμπεριλαμβανομένων των νοικοκυριών και των επιχειρήσεων, έχουν καταστεί εξίσου κύριοι παράγοντες της οικονομικής παγκοσμιοποίησης. Με τη δυνατότητα του εξωτερικού δανεισμού, οι επιχειρήσεις και οι ιδιώτες μπορούν να χαλαρώσουν τους οικονομικούς τους περιορισμούς προκειμένου να επιτύχουν την εξομάλυνση της κατανάλωσης και

των επενδύσεων. Οι επιχειρήσεις έχουν τη δυνατότητα να επιλέξουν εναλλακτικές λύσεις χρηματοδότησης τους αντλώντας κεφάλαια απευθείας μέσω ομολόγων. Με τον τρόπο αυτό επιτυγχάνουν τη μείωση του κόστους του κεφαλαίου, την επέκταση της βάσης των επενδυτών τους, και την αύξηση της ρευστότητας. Επιπρόσθετα, οι περισσότερες εναλλακτικές λύσεις χρηματοδότησης βοηθούν τους ξένους επενδυτές να ξεπεράσουν τόσο τα άμεσα όσο και τα έμμεσα εμπόδια στις επενδύσεις (Schmukler, 2004:5).

Τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, μέσω της διεθνοποίησης των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, αποτελούν επίσης μια σημαντική κινητήρια δύναμη της οικονομικής παγκοσμιοποίησης. Σε παγκόσμιο επίπεδο, τα επιτεύγματα στον τομέα της τεχνολογίας των πληροφοριών έχουν μειώσει αισθητά τη σημασία της γεωγραφίας, καθώς επιτρέπουν διεθνείς εταιρείες να εξυπηρετούν αρκετές αγορές από μια μόνο τοποθεσία. Στις ανεπτυγμένες χώρες, ο αυξημένος ανταγωνισμός οδήγησε τις τράπεζες και άλλες μη χρηματοπιστωτικές εταιρείες να επιδιώξουν την επένδυση των μεριδίων τους σε νέες επιχειρήσεις και αγορές, την προσέλκυση πελατών από άλλες χώρες κλπ.. Η μείωση του κόστους λόγω της απορρύθμισης και τεχνικές βελτιώσεις συνοδεύτηκε από περισσότερο ανταγωνισμό. Επιπλέον, η απελευθέρωση των κανονιστικών συστημάτων άνοιξε την πόρτα στις διεθνείς επιχειρήσεις για τη συμμετοχή τους στις τοπικές αγορές. Η μακροοικονομική σταθεροποίηση, η βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, και τα ισχυρότερα θεμελιώδη μεγέθη στις αναδυόμενες αγορές εξασφάλισαν ένα πιο ελκυστικό κλίμα για τις ξένες επενδύσεις (Schmukler, 2004:5-6).

Κατά τον Schmukler (2004:6) τα χρηματοπιστωτικά συστήματα συνήθως δεν λειτουργούν όπως θα έπρεπε και οι δανειστές αντιμετωπίζουν προβλήματα ασύμμετρης πληροφόρησης, η οποία μπορεί να οδηγήσει στη λήψη λανθασμένων επιλογών και κατ' επέκταση στη πρόκληση επιχειρηματικού κινδύνου. Η οικονομική παγκοσμιοποίηση, όμως, συμβάλει στην ανάπτυξη και την εύρυθμη λειτουργία του χρηματοπιστωτικού συστήματος, με την παροχή κονδυλίων σε δανειολήπτες (νοικοκυριά, επιχειρήσεις και κυβερνήσεις) που θέλουν να «αρπάξουν» τις επενδυτικές ευκαιρίες, καθώς και με τη βελτίωση της όλης υποδομής του χρηματοπιστωτικού συστήματος, μειώνοντας έτσι το πρόβλημα της ασύμμετρης πληροφόρησης.

Συνοψίζοντας, λοιπόν, η παγκοσμιοποίηση στην οικονομική της μορφή προβλέπει ένα ανεξάρτητο διεθνές - παγκόσμιο οικονομικό σύστημα στο οποίο θα κυριαρχούν διεθνείς - παγκόσμιες επιχειρήσεις οι οποίες δεν θα συνδέονται με καμία μεμονωμένη χώρα, δηλαδή δεν θα υπάρχει συγκεκριμένη προέλευση της εταιρείας.

Σύμφωνα με την Λυμπεράκη (2003: 128-130), τρεις είναι οι βασικοί μηχανισμοί που κινούν την διαδικασία της οικονομικής παγκοσμιοποίησης (βλ. Πίνακα 2-2)

ΠΙΝΑΚΑΣ 2-2 : ΟΙ ΒΑΣΙΚΟΙ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΙ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗΣ	
➤	Ο Πρώτος Μηχανισμός αφορά στην ταυτότητα των πολυεθνικών επιχειρήσεων
➤	Ο Δεύτερος Μηχανισμός επιδρά στην πραγματική οικονομία των εθνών – κρατών μέσω της άσκησης πίεσης στους μισθούς και την απασχόληση
➤	Ο Τρίτος Μηχανισμός αφορά στον έλεγχο και την υποταγή των εθνικών οικονομιών

Πηγή : Λυμπεράκη (2003: 128-130)

Τα δύο δε θεμελιακά χαρακτηριστικά που χαρακτηρίζουν την σημερινή οικονομική παγκοσμιοποίηση είναι:

- Πρώτον, οι ανοικτές αγορές κεφαλαίου και εμπορευμάτων που καθιερώνονται καθολικά από διεθνείς οργανισμούς όπως ο ΠΟΕ και επιβάλλονται από οργανισμούς όπως το ΔΝΤ και η ΔΤ και
- Δεύτερον, οι ελαστικές αγορές εργασίας που επιβάλλονται από τους ίδιους οργανισμούς καθώς και από πολυμερείς συνθήκες όπως οι συνθήκες Μάαστριχ - Άμστερνταμ όσον αφορά την ΕΕ, ή οι συνθήκες που καθιέρωσαν την NAFTA.

Η κατάργηση του κρατικού παρεμβατισμού στην οικονομία, οι ιδιωτικοποιήσεις, η δραστική μείωση του κράτους πρόνοια, η αναδιανομή του φορολογικού βάρους υπέρ των ανώτερων κοινωνικών στρωμάτων κ.λ.π. αποτελούν δευτερογενή χαρακτηριστικά που είναι συνέπεια των θεμελιακών χαρακτηριστικών .

2.2. Πολιτική Παγκοσμιοποίηση.

Από καιρό, έχουν ξεκινήσει οι προσπάθειες για να φέρουν ολόκληρο τον κόσμο κάτω από μία κυβέρνηση. Η Κοινωνία των Εθνών και τα Ηνωμένα Έθνη έχουν καταβάλλει πολλές προσπάθειες προς αυτή την κατεύθυνση, καθώς θεωρείται πως ο κόσμος κάτω από μια κυβέρνηση θα είναι περισσότερο ασφαλής και προστατευμένος από τις συγκρούσεις: Ο ΟΗΕ, η ΕΕ, η ASEAN, η APEC

η SAARC, καθώς και πολυπολιτισμικοί οικονομικοί οργανισμοί όπως ο ΠΟΕ έχουν αναλάβει δράση προκειμένου να επιτύχουν τον παραπάνω στόχο (Samir, 2011).

Η πολιτική παγκοσμιοποίηση εκδηλώνεται θεσμικά, λειτουργικά και συμβολικά και αφορά στο κράτος, στην πολιτική και στο παγκόσμιο σύστημα (Μπαλάτσου, 2000:7). Η συνολική πολιτισμική μεταβολή που συντελείται σήμερα σε παγκόσμιο επίπεδο, επιφέρει την λειτουργική αποδυνάμωση και τη συμβολική απαξίωση του έθνους. Σταδιακά, το στοιχείο της κοινής προσπάθειας και της κοινής προοπτικής χάνει τη χρησιμότητα του για την οργάνωση της κοινωνίας και της οικονομίας, ενώ η εσωτερική και εξωτερική κυριαρχία του έθνους – κράτους περιορίζεται σημαντικά. Οι λειτουργίες και οι δυνατότητες του κράτους συνεχώς, συρρικνώνονται και αποδυναμώνονται, με αποτέλεσμα αυτό να χάνει το μονοπώλιο άσκησης νόμιμης βίας και να μετατρέπεται σε απλό μηχανισμό τοπικής διαχείρισης και σε εκφραστή μιας παγκόσμιας υπερεθνικής τάξης (Μουστάκα, 2013). Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει η Sassen (2008) η παγκοσμιοποίηση ενισχύει το τοπικό στοιχείο μέσα από μία διαδικασία «από-εθνικοποίησης», μετατροπής δηλαδή του έθνους-κράτους τόσο στο πλαίσιο του εθνικού χώρου όσο και στο πλαίσιο του εθνικού κρατικού μηχανισμού.

Όμοια και ο Πολυχρονάκης (2005) αναφερόμενος στις πολιτικές συνέπειες της παγκοσμιοποίησης κάνει λόγο για «α-ποεθνικοποίηση». Κατά τον Πολυχρονάκη, τα εθνικά σύνορα δεν ορίζουν πλέον, έναν κλειστό και «συνεχώς» ελεγχόμενο χώρο, αλλά μετακινούνται όλο και περισσότερο σε περιφερειακό επίπεδο. Οι πολυεθνικές εταιρίες δε μειώνουν μόνο το εύρος και την εμβέλεια των αποφάσεων του εθνικού κράτους, αλλά ταυτόχρονα μέσω των διεθνών μετακινήσεών τους, αφαιρούν από το εθνικό κράτος πόρους κυρίως από την φορολογία, τους οποίους το τελευταίο θα μπορούσε να χρησιμοποιήσει για την ικανοποίηση μιας σειράς λειτουργιών του, όπως π.χ. στον τομέα της υγείας ή την εκπαίδευση. Με άλλα λόγια, οι λειτουργίες του εθνικού κράτους ιδιαίτερα αυτές που αναφέρονται στο «κράτους πρόνοιας», μειώνονται και περιορίζονται σημαντικά. Όπως επισημαίνει ο Πολυχρονάκης (2005) το κράτος αναλαμβάνει τη διττή δραστηριότητα ενσωμάτωσης του «εθνικού του χώρου» στις διαδικασίες «αποεθνικοποίησης» και παγκοσμιοποίησης. Από τη μια, ενσωματώνει στον εσωτερικό χώρο διαδικασίες, κανονισμούς και ρυθμίσεις, οι οποίες αποφασίστηκαν σε χώρο ευρύτερο του εθνικού, ενώ από την άλλη, επιδιώκει να μεγιστοποιήσει την επιρροή του εθνικού χώρου και των δικών του μηχανισμών σ' αυτό το διεθνές γίγνεσθαι.

Η Μπαλάτσου (2000:7) από την πλευρά της υποστηρίζει πως μέσω της πολιτικής παγκοσμιοποίησης επέρχεται θεσμική, λειτουργική και πολιτισμική κατάρρευση των συνόρων, η

πολιτική λειτουργία αμφισβητείται, ο δημόσιος χώρος παραχωρεί τη θέση του στον ιδιωτικό, η νομιμοφροσύνη των ανθρώπων αναπροσανατολίζεται, η κοινωνία πολυδιασπάται, ενώ παράλληλα αναπτύσσονται ποικίλες μικροσυλλογικότητες, οι πολίτες μεταβάλλονται σε άτομα και τα πρότυπα ζωής και συμπεριφοράς ομογενοποιούνται παγκοσμίως.

Παράλληλα, ομογενοποιείται παγκοσμίως και ο πολιτικός λόγος, ο οποίος επιχειρείται να μεταλλαχθεί σε λόγο της καθημερινότητας, της αγοράς, της παγκόσμιας τάξης, η πολιτική επιχειρείται να στεγανοποιηθεί σε έκφραση μιας παγκόσμιας υπερεθνικής πολιτικής τάξης και συνακόλουθα η πολιτική εξουσία να μετατραπεί σε έκφραση της τάξης αυτής. Η δε πολιτική ιδεολογία, όπως επισημαίνει η Μπαλάτσου (2000:7), έχει πέσει πλέον σε παρακμή. Βαθμιαία, οι διεθνείς σχέσεις μετατρέπονται, σε μια παγκόσμια αλληλόδραση ατόμων, ομάδων και κοινωνιών, που επιδιώκουν την ισχύ και την επιβολή τους, στη διεθνή κοινότητα, η οποία βαθμιαία μετατρέπεται σε παγκόσμια, παύει να είναι πολιτειοκεντρική και σιγά σιγά καθίσταται υπερεθνική (Μπαλάτσου, 2000:8).

Επιπρόσθετα, η επικράτηση της παγκοσμιοποίησης και στο πολιτικό επίπεδο, οδήγησε στην άνοδο των εθνικιστικών, ρατσιστικών και φονταμενταλιστικών κινημάτων, θέτοντας σε σοβαρό κίνδυνο τον θεσμό της δημοκρατίας και τις ατομικές ελευθερίες. Στις περιπτώσεις αυτές, σύμφωνα με τον Diez (2011:2) η καταπολέμηση της «πολιτικής ηττοπάθειας» και η υποστήριξη των εθνικών κρατών προβάλλεται ως το μόνο μέσο προάσπισης των δικαιωμάτων των πολιτών. Όπως επισημαίνει, ο Diez (2011:1), η ουσία της δημοκρατίας έχει αλλάξει, καθώς η εξουσία από τα χέρια των λαών πέρασε στα χέρια υπερεθνικών οργάνων και οργανισμών. Συγκεκριμένα, η επιρροή και το ειδικό βάρος των διεθνικών οργανισμών όπως είναι π.χ. η Ευρωπαϊκή Ένωση, η Παγκόσμια Τράπεζα Επενδύσεων, το NATO και ο ΠΟΕ αποδυναμώνουν σταδιακά το έθνος-κράτος, το οποίο έχει καταλήξει να λειτουργεί ως απλός μεσολαβητής και φορέας νομιμοποίησης των αποφάσεων των ως άνω οργανισμών. Οι τελευταίοι με τη σειρά τους λειτουργούν ως μεσολαβητές και φορείς νομιμοποίησης των πολιτικών στρατηγικών των μεγάλων πολυεθνικών επιχειρήσεων. Με έναυσμα μάλιστα την περίπτωση της Ελλάδας, ο Habermas (2011:1) εκφράζει τους φόβους του ότι η χώρα μας θα αποτελέσει προάγγελο μιας μετάβασης από την Ευρώπη των κυβερνήσεων σε μια Ευρώπη της «διακυβέρνησης», υπό τη μορφή σκληρού πολιτικού δεσποτισμού. Η θέση του αυτή στηρίζεται στην άποψη των Held και Rosenau οι οποίοι υποστηρίζουν ότι στο πλαίσιο της παγκοσμιοποίησης το σύστημα εξουσίας διχοτομείται και διακλαδώνεται. Τούτο σημαίνει πως το έθνος-κράτος μοιράζεται με άλλα κράτη και θεσμούς τις ευθύνες διακυβέρνησης σε επίπεδο τοπικό, περιφερειακό, εθνικό, υπερεθνικό και παγκόσμιο («πολυκεντρική διακυβέρνηση»). Ωστόσο δεν

λείπει και ο αντίλογος κατά τον οποίον τα κράτη-μέλη παραμένουν κυρίαρχα, ωστόσο επειδή σε κάποιο βαθμό δεσμεύονται απέναντι στους ως άνω αναφερόμενους οργανισμούς, από τις μεταξύ τους συμφωνίες, υποχρεούνται να ενσωματωθούν σε αυτούς σχηματίζοντας ομάδες (Samir, 2011).

Hardt και Negri (2002:37), υποστηρίζουν πως η κυριαρχία έχει λάβει πλέον μια νέα μορφή, συντιθέμενη από μια σειρά εθνικών και υπερεθνικών οργανισμών τους οποίους διέπει μια εξουσιαστική λογική. Τη νεοφανή αυτή παγκόσμια μορφή κυριαρχίας οι Hardt και Negri αποκαλούν «Αυτοκρατορία». Με τον όρο «Αυτοκρατορία» νοείται μια νέα τάξη πραγμάτων, ένα καθεστώς χωρίς χρονικά όρια με τεράστιες δυνάμεις καταδυνάστευσης και καταστροφής. Εν προκειμένω, το «έθνος-κράτος» μπορεί να παρακμάζει, ωστόσο δεν συμβαίνει το ίδιο με την «κυριαρχία», η οποία αναβαθμίζεται σε «παγκόσμια». Αναπτύσσοντας ολοένα και πιο υβριδικά και μετακινούμενα υποκείμενα για την ικανοποίηση των αναγκών τους, η Αυτοκρατορία και το κεφάλαιο ανοίγουν το δρόμο στα πλήθη, ούτως ώστε να κινηθούν προς την κατεύθυνση μιας αληθινά παγκόσμιας δημοκρατίας χωρίς τους εθνικού τύπου περιορισμούς. Σιγά σιγά το πλήθος καθίσταται το νέο (επαναστατικό) πολιτικό υποκείμενο, οργανώνει διαμαρτυρίες σε παγκόσμια βάση και παγκόσμιες διαδηλώσεις, διενεργεί Παγκόσμια Κοινωνικά Φόρουμ, ενώ έχει στη διάθεση του τα παγκόσμια δίκτυα οργάνωσης και επικοινωνίας.

Η παγκοσμιοποίηση, λοιπόν, αναδεικνύει τον ρόλο της πολιτικά ευαίσθητης κοινωνίας στη θέση του απρόσωπου και πολιτικά ψυχρού κράτους και διευκολύνει. Η υλική και ηθική ισχύς της κοινωνίας, η πολιτισμική ανταγωνιστικότητα της και η δυνατότητα της να ελέγχει και να χρησιμοποιεί αποτελεσματικά το κράτος, παρέχουν στα μέλη της λιγότερες ή περισσότερες δυνατότητες μέσα στο παγκόσμιο υπερεθνικό πλαίσιο (Μπαλάτσου, 2000:8). Όμοια και ο Αλμπάνης (2014) διαβλέπει τη δημιουργία και αφύπνιση μιας «παγκόσμιας συνείδησης», γεγονός που αποδεικνύεται από τις παγκόσμιου χαρακτήρα κινητοποιήσεις για μια εναλλακτική παγκοσμιοποίηση, τις παγκόσμιες αντιπολεμικές πορείες, τις οικολογικές εξεγέρσεις εναντίον της επιδείνωσης της περιβαλλοντικής κρίσης, η οποία εντείνεται συνεχώς με την ανεξέλεγκτη δράση των πολυεθνικών εταιριών.

Κατά την άποψη της Weiss η παγκοσμιοποίηση μπορεί να καταστήσει τα κράτη ισχυρότερα στο πεδίο της χάραξης πολιτικής (policy making). Η νέα παγκόσμια τάξη που επιχειρείται να επιβληθεί, βασίζεται στην αντίληψη της ύπαρξης ανάγκης για μια παγκόσμια διακυβέρνηση του κόσμου, μέσω της οποίας θα επιτευχθεί η καλύτερη προστασία των παγκόσμιων αγαθών ή αξιών. Έτσι, σύμφωνα τον Πεσμαζόγλου (2015:6-7), ζήτημα παγκόσμιας διακυβέρνησης συνιστά η ανάγκη θέσπισης και επιβολής κάποιου κώδικα συμπεριφοράς στις πολυεθνικές εταιρείες, οι οποίες

θεωρούνται οι μεγάλοι κερδισμένοι της παγκοσμιοποίησης, καθώς ναι μεν προσφέρουν στις αναπτυσσόμενες χώρες πρόσβαση σε κεφάλαια και εξαγωγικές αγορές, ωστόσο, επαναπατρίζοντας τα κέρδη τους και αποφεύγοντας τη φορολογία στις χώρες υποδοχής μέσω ενδοεταιρικών συναλλαγών, δεν συμβάλλουν όσο θα έπρεπε στην οικονομία των χωρών αυτών, το αντίθετο μάλιστα, ασκούν έντονες πιέσεις για έναν «ανταγωνισμό προς τα κάτω», όσον αφορά το φορολογικό καθεστώς, τα εργατικά δικαιώματα και τους περιβαλλοντικούς κανόνες (Πεσμαζόγλου, 2015:7).

Σύνηθες ζήτημα της παγκόσμιας διακυβέρνησης συνιστά και η κλιματική αλλαγή, η οποία έχει ανθρωπογενή αίτια, τα οποία πηγάζουν από την οικονομία των αναπτυγμένων χωρών και των αναδυόμενων κρατών, ωστόσο προβλέπεται να επηρεάσουν κυρίως φτωχές, λιγότερο αναπτυγμένες χώρες, καθώς πολλές από αυτές είναι είτε νησιωτικά κράτη που κινδυνεύουν να πλημμυρίσουν, είτε περιοχές που πλήττονται από την ερημοποίηση. Για την αντιμετώπιση των ζητημάτων αυτών σύμφωνα με τον Πεσμαζόγλου (2015:6) ότι η διεθνής κοινότητα οφείλει να συμβάλει στη μεταφορά τεχνολογίας ανανεώσιμων πηγών ενέργειας σε αυτές τις χώρες.

2.3. Πολιτισμική Παγκοσμιοποίηση.

Ο προσδιορισμός της πολιτισμικής παγκοσμιοποίησης είναι εξαιρετικά δυσχερής, καθώς αυτή συνδυάζει μια ουσιώδη μεταβολή του πολιτισμού, η οποία συντελείται σήμερα σε παγκόσμιο μάλιστα επίπεδο, έχοντας ως κύρια χαρακτηριστικά την αξιακή ρευστότητα και τη βαθμιαία επιβολή ενός εξω-κοινωνικά κατασκευασμένου πολιτισμού. Αναπόφευκτα βέβαια, η εξέλιξη προς έναν ενιαίο κόσμο και η ύπαρξη ενός ενιαίου παγκόσμιου χώρου υπαγορεύουν τη διαμόρφωση πολιτισμικής συλλογικότητας στη βάση της κοινής ανθρώπινης συνείδησης και όχι στη βάση της συλλογικής ιδιαιτερότητας (Μπαλάτσου, 2000:11).

Στην κύρια, τη βασική του διάσταση, ο όρος «πολιτισμός» αναφέρεται κυρίως στην πνευματική ανάπτυξη και εξέλιξη των ανθρώπων. Στη γνώση και εξέλιξη της επιστήμης σε όλες τις μορφές της και στα δημιουργήματα του ανθρώπινου πνεύματος γενικότερα. Στην πιο απλοϊκή του μορφή, ο όρος αναφέρεται στα βιώματα ενός λαού, στον τρόπο γενικά της ζωής του, όπως αυτός εκφράζεται μέσα από τα ήθη, τα έθιμά του, το δίκαιό του, τη θρησκεία του, την κοινωνική του οργάνωση (Κατράκης, 2012). Ενώ, λοιπόν, η πρώτη μορφή του πολιτισμού, τα προϊόντα του ανθρώπινου πνεύματος, είναι από τη φύση τους «παγκοσμιοποιήσιμα» και δεν νοείται εθνική ιδιοποίησή τους, δεν συμβαίνει το ίδιο και με τη βιωματική μορφή του πολιτισμού. Στην πρώτη, τα προϊόντα της διανοήσης, ανεξάρτητα από τον τόπο «παραγωγής τους», πρέπει να διακινούνται σε

κάθε γωνιά της γης, ως αποκτήματα του ανοριοθέτου ανθρώπινου πνεύματος. Πρόκειται δηλαδή για αγαθά που ανήκουν στο ανθρώπινο γένος, ανεξάρτητα από τη φυλή, τη γλώσσα, το χρώμα, το θρήσκευμα ή την καταγωγή του δημιουργού και των αποδεκτών τους, γι αυτό και δεν πρέπει να γνωρίζουν σύνορα ή άλλου είδους εμπόδια (Κατράκης, 2012).

Βασικά χαρακτηριστικά του πολιτισμού, ο οποίος γέννησε και τρέφει την παγκοσμιοποίηση, είναι η αντικατάσταση της έννοιας του προσώπου από εκείνη του ατόμου. Η διαφορά μεταξύ των δύο εννοιών είναι ριζική και οριοθετεί τη δυτική φιλοσοφική παράδοση. Η μεταξύ τους διαφορά έγκειται στο γεγονός ότι το μεν άτομο είναι έννοια αριθμητική, προσφέροντας έδαφος τόσο στη μόνωση, την αυτάρκεια και την εσωστρέφεια, όσο και στο αντίθετο τους, την ομαδοποίηση. Στο άτομο δεν είναι απαραίτητη η ύπαρξη του «άλλου», για να υφίσταται, ενώ στο πρόσωπο η σχέση με τον «άλλο», η ετερότητα είναι προϋπόθεση για την ύπαρξη του. Η παγκοσμιοποίηση έχει ως ιδεολογικό υπόβαθρο τον ατομισμό, τα δικαιώματα του ατόμου -όχι του προσώπου-και μάλιστα στη χρηστική τους μορφή, δηλαδή στη μορφή της ευδαιμονίας του ατόμου, όπως αυτή προβλέπεται και θεσπίζεται από το Αμερικάνικο Σύνταγμα (Ζηζιούλας, 2003).

Στην εποχή που διανύουμε, ο πολιτισμός, νοούμενος ως συνολικός τρόπος ζωής και σκέψης και ως σύστημα αξιών, αποτελεί κρίσιμο στοιχείο για τη διαμόρφωση του κόσμου. Συγκεκριμένα αποτελεί προϊόν πνευματικής και ηθικής διάστασης του ανθρώπου, σηματοδοτεί διαχρονικά μια συνειδητή εξελικτική πορεία της ανθρωπότητας και σύμφωνα με την Μπαλάτσου (2000:11) δεν μπορεί να απομειωθεί *«ούτε σε επιφαινόμενο μιας οικονομικής βάσης, όπως θεωρεί ο μαρξισμός, ούτε σε αγαθό που παράγεται στο θερμοκήπιο της αγοράς, όπως επιθυμεί ο νεο-φιλελευθερισμός»*. Στο πλαίσιο της παγκοσμιοποίησης, ο πολιτισμός αποκτά επιπλέον άμεση πολιτική διάσταση και λειτουργία, καθώς καθίσταται δομικό στοιχείο της παγκόσμιας τάξης και αποφασιστικό μέσο παγκόσμιας επιβολής.

Η ανάπτυξη των διαπολιτισμικών επαφών, η δημιουργία μια παγκόσμιας κουλτούρας (δυτικοποίηση του πολιτισμού), καθώς και η παγκοσμιοποίηση της πληροφόρησης που εμφανίζεται με την αύξηση της ροής της πληροφόρησης μεταξύ γεωγραφικά μακρινών περιοχών αποτελούν τα βασικά χαρακτηριστικά της πολιτισμικής παγκοσμιοποίησης (Κάππου, 4)

Περαιτέρω, η παγκοσμιοποίηση επηρεάζει αποφασιστικά όλα τα επιμέρους στοιχεία του πολιτισμού, όπως είναι η γλώσσα, η θρησκεία, η διανοήση και η τέχνη κ.λπ.. Παράλληλα δημιουργεί μεγέθη που υπερβαίνουν τις δυνατότητες αφομοίωσης του ατόμου και των κοινωνιών, συμπιέζοντας σημαντικά την ατομικότητά τους. Με άλλα λόγια, το παγκόσμιο αποδυναμώνει το

τοπικό στοιχείο, ενώ το καθολικό τείνει να εξαλείψει το ιδιαίτερο (Puja, 2016).

Βάση του πολιτισμού αποτελεί η γνώση, η οποία αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση για την πραγμάτωση της ανθρώπινης ελευθερίας, ενώ την ίδια στιγμή και η ίδια η γνώση προϋποθέτει την ύπαρξη ελευθερίας προκειμένου να αποκτηθεί. Σήμερα, όμως αν και βιώνουμε την «εποχή της γνώσης και της πληροφορίας», η γνώση περιορίζεται, προσδιορίζεται, ή καθίσταται σταδιακά απροσπέλαστη για τους πολλούς και προνομιακό μέσο ισχύος και επιβολής των λίγων. Παράλληλα, οι νοητικές και γνωστικές ικανότητες των ανθρώπων αποδυναμώνονται, περιορίζονται ή εκτρέπονται και επιδιώκεται μια συνολική καταστολή της ανθρώπινης προσωπικότητας Μπαλάτσου (2000:11). Τούτο οφείλεται στην επανάσταση της πληροφορίας, την εξάπλωση των δορυφορικών επικοινωνιών, των δικτύων τηλεπικοινωνιών, πληροφορικής και του Internet κλπ. Αυτή η παγκόσμια ροή των ιδεών, γνώσεων και αξιών το πιθανότερο είναι να ισοπεδώσουν τις πολιτισμικές διαφορές μεταξύ των εθνών, των περιφερειών και των ατόμων (Samir, 2011).

Κυρίαρχο στοιχείο της ανθρώπινης φύσης είναι η τάση επιβολής, η οποία ενισχύεται τόσο από την υλιστική κατεύθυνση του σύγχρονου πολιτισμού όσο και από την ιδεολογία της αγοράς, ενώ καθίσταται πιο αποτελεσματική χάρη στη σύγχρονη τεχνολογία, που χρησιμοποιείται κατά κύριο λόγο για την πραγμάτωση επιδιώξεων της ανθρώπινης φύσης και όχι της ανθρώπινης πνευματικότητας.

Στο σημείο αυτό, λοιπόν εκφράζονται δύο ανησυχίες: πρώτον, αν η πολιτισμική επιβολή, που με τη βοήθεια της επικοινωνίας προωθείται πολύπλευρα, θα επιφέρει εν τέλει την αλλοίωση της ανθρώπινης συνείδησης και δεύτερον, αν η ατομική ετερότητα θα εξακολουθήσει να αποτελεί στοιχείο του πολιτισμού.

Κατ' αρχήν, κάθε λαός βιώνει τον δικό του πολιτισμό και δεν τίθεται ζήτημα εκτόπισης του πολιτισμού του από την όποια αφηρημένη παγκοσμιοποίηση. Το ζήτημα ανακύπτει σε όλη του τη διάσταση όταν πρόκειται για ομαδικές μετακινήσεις και εγκατάσταση πληθυσμών από έναν γεωγραφικό χώρο σε άλλον, ο οποίος κατοικείται από ανθρώπους με εντελώς διαφορετική πολιτισμική κουλτούρα από εκείνη των μεταναστών. Ενώ, δηλαδή, αρχικά δίδεται, η εντύπωση ότι με την υλοποίηση της όποιας μορφής πολιτισμικής παγκοσμιοποίησης – είτε με την έννοια της απλής συνύπαρξης λαών με διαφορετικά πολιτιστικά γνωρίσματα είτε με εκείνη της συναφομοίωσής τους – τίθενται οι προϋποθέσεις για την σύσταση μιας πολυπολιτισμικής κοινωνίας ανθρώπων, απαλλαγμένης από εθνικές ή άλλης μορφής αντιπαλότητες, στην πραγματικότητα διαμορφώνονται όλες εκείνες οι προϋποθέσεις που οδηγούν στην πρόκληση έκρυθμων

καταστάσεων, καθώς τα πολιτισμικά χαρακτηριστικά τους δεν είναι συμβατά (Κατράκης, 2012).

Ωστόσο, σύμφωνα με αντίθετη άποψη, ο φόβος αυτός, με τη μορφή, τουλάχιστον, δεν βρίσκει σοβαρά ερείσματα, καθώς η έννοια της ελευθερίας και των δικαιωμάτων του ατόμου, στην οποία βασίζεται η παγκοσμιοποίηση, δεν επιτρέπει τη βίαιη επιβολή κανενός είδους πολιτισμού. Για παράδειγμα, αν κάποιος θεωρούν τα κινηματογραφικά προϊόντα μιας χώρας πιο ελκυστικά από όσα τους προσφέρει η δική τους τέχνη, τούτο δεν σημαίνει τίποτε άλλο από το ότι δεν είναι σε θέση να εκτιμήσουν όσο αξίζει, αν βέβαια αξίζει, το δικό τους πολιτισμό. Η παγκοσμιοποίηση, με άλλα λόγια, απειλεί μόνο τις πολιτιστικές ταυτότητες εκείνες, οι οποίες έχουν ήδη ατονήσει και εξασθενήσει από μόνες, και κατά συνέπεια δεν προξενούν κανένα πρόβλημα στην παγκοσμιοποίηση (Ζηζιούλας, 2003)

2.4. Συμπέρασμα.

Οι τρεις κύριες μορφές της παγκοσμιοποίησης, όπως αναφέραμε και παραπάνω τελούν σε συνεχή αλλά όχι απαραίτητα στενή αλληλόδραση. Παρόλα αυτά διέπονται από κοινή εσωτερική λογική, η οποία μπορεί κατά περίπτωση να ταυτίζεται, να συνυπάρχει ή να συγκρούεται με την εξωτερική λογική της παγκοσμιοποίησης ως σκοπούμενου αποτελέσματος ανθρώπινης μεθόδευσης, δηλαδή ως επιδίωξης συμφερόντων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ:

ΔΕΙΚΤΕΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗΣ.

Η παγκοσμιοποίηση, λόγω της γενικότερης αοριστίας της ως έννοια, δεν δύναται να μετρηθεί αποτελεσματικά ως σύνολο ή ως διαδικασία. Ένας βασικός λόγος είναι το γεγονός ότι η παγκοσμιοποίηση ως όρος θεωρείται αρκετά πολύπλοκος, εξαιτίας των πολλαπλών μορφών της. Οι μορφές που λαμβάνει η παγκοσμιοποίηση δύναται να μετρηθούν με δείκτες ποσοτικούς, αντικατοπτρίζοντας τη διαδικασία (process), ωστόσο οι μετρήσεις αυτές δεν μπορούν να προσδώσουν μια συνολική εικόνα για την πορεία της παγκοσμιοποίησης (Μποζίνης, 2006:51-52).

Ένας τρόπος μέτρησης της οικονομικής παγκοσμιοποίησης για παράδειγμα, μπορεί να γίνει με τη χρήση οικονομικών δεικτών και τη συγκριτική ανάλυση δεικτών που αναφέρονται στις διεθνείς ροές του εμπορίου. Ένας άλλος τρόπος είναι η συγκριτική ανάλυση δεικτών της δύναμης πολυεθνικών επιχειρήσεων (ΞΑΕ) και του ποσοστού που κατέχουν στο διεθνές εμπόριο. Στα πλαίσια του διεθνούς εμπορίου καταμέτρηση μπορεί να συντελεστεί επίσης και με τη συγκριτική αναφορά ή χρησιμοποίηση δεικτών που αναφέρονται στις ροές των κεφαλαίων των διεθνών και ενοποιημένων χρηματιστηριακών και χρηματοπιστωτικών αγορών. Η μέτρηση της οικονομικής

παγκοσμιοποίησης μπορεί να συντελεστεί ακόμη και με τη χρήση δεικτών για την ενσωμάτωση και χρήση νέων τεχνολογιών.

Οι ως άνω συγκρίσιμοι δείκτες μπορούν να δώσουν μια σχετική εικόνα της παγκοσμιοποίησης, αλλά πάντα με σχετικές μετρήσεις και όχι συνολικά ή απόλυτα αποτελέσματα. Έναν τρόπο μέτρησης της παγκοσμιοποίησης μας δίνει το Global Policy Forum, το οποίο αναφέρει ότι λόγω της πολλαπλής διαδικασίας είναι αδύνατο να καταμετρηθεί και χρησιμοποιεί δείκτες για να δώσει μια εικόνα όσον αφορά την αλλαγή στη δημογραφική κατάσταση (demographic change), την οικονομική ενοποίηση των αγορών (economic integration), τη χρήση της τεχνολογίας (technology), δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στο ψηφιακό χάσμα (digital divide) και τέλος στην κοινωνική και πολιτισμική αλλαγή (cultural change).

Η παγκοσμιοποίηση είναι μια ευρεία έννοια που χρησιμοποιείται περιστασιακά για να περιγράψει μια ποικιλία φαινομένων που αντανάκλα την αύξηση των οικονομικών, κοινωνικών και πολιτικών αλληλεξαρτήσεων των χωρών. Παρά την αύξηση της ευαισθητοποίησης σχετικά με την παγκοσμιοποίηση, όπως αναφέραμε και παραπάνω δεν υπάρχει ένας καθολικά αποδεκτός ορισμός, ούτε και ένα συγκεκριμένο πρότυπο μέτρησης για την παγκοσμιοποίηση. Η αύξηση του αριθμού των χωρών που συμμετέχουν στον παγκοσμιοποιημένο κόσμο, οδήγησε στην αύξηση της ανησυχίας αναφορικά με την παγκοσμιοποίηση και τις επιπτώσεις της στις διάφορες πτυχές της ζωής. Κατά τη διερεύνηση του τρόπου με τον οποίον η παγκοσμιοποίηση μας επηρεάζει, προκύπτει ανάγκη για τη μέτρηση της παγκοσμιοποίησης, όχι μόνο για να γνωρίζουμε τις επιπτώσεις του, αλλά και για να μπορέσουμε να το διαχειριστούμε (Samimi, Lim & Buang, 2011:1). Έχει προταθεί ένας αριθμός μετρήσεων παγκοσμιοποίησης. Στη συνέχεια, παρέχουμε μια ταξινόμηση, η οποία κατηγοριοποιεί τις πρόσφατες μετρήσεις της παγκοσμιοποίησης με βάση τον ορισμό της σε ενιαία και συνθετικές ενδείξεις. Στη συνέχεια περιγράφονται οι δείκτες, η μέθοδος και τη διαθεσιμότητα των δεδομένων, και αναλύει ορισμένες από τις ατέλειές τους.

4.1. Ο δείκτης παγκοσμιοποίησης KOF.

Ο δείκτης παγκοσμιοποίησης KOF αποτελεί έναν γενικό δείκτη, ο οποίος καταγράφει και αναλύει τις τρεις βασικές διαστάσεις της παγκοσμιοποίησης για κάθε χώρα ξεχωριστά και πιο συγκεκριμένα :

(α) την οικονομική, η οποία χαρακτηρίζεται από ροές εμπορευμάτων, κεφαλαίων και

υπηρεσιών, οι οποίες καλύπτουν μεγάλες αποστάσεις, καθώς και τις σχετικές πληροφορίες και αντιλήψεις που συνοδεύουν τις ανταλλαγές της αγοράς.

(β) την πολιτική, η οποία χαρακτηρίζεται από τη διάχυση των κυβερνητικών πολιτικών και

(γ) την κοινωνική, που εκφράζεται ως η εξάπλωση των ιδεών, των πληροφοριών, των εικόνων και των ανθρώπων.

Βάσει του δείκτη KOF η παγκοσμιοποίηση ορίζεται ως μια διαδικασία κατάργησης των εθνικών συνόρων και ενσωμάτωσης μιας χώρας στο παγκόσμιο οικονομικό σύστημα. Clark (2000), Norris (2000) και Keohane & Nye (2000), ορίζουν την παγκοσμιοποίηση ως μια διαδικασία δημιουργίας δικτύων των συνδέσεων μεταξύ των φορέων σε πολυ-ηπειρωτικές αποστάσεις, με τη μεσολάβηση μιας ποικιλίας ροών συμπεριλαμβανομένων των ατόμων, των πληροφοριών, των ιδεών, των κεφαλαίων και των αγαθών. Ως εκ τούτου, η συμμετοχή μιας χώρας στη διαδικασία της παγκοσμιοποίησης υπολογίζεται βάσει των ακόλουθων μεταβλητών :

- ◆ Οικονομικές ροές
- ◆ Οικονομικοί περιορισμοί
- ◆ Δεδομένα σχετικά με τις ροές πληροφοριών, ιδεών, κεφαλαίων και αγαθών
- ◆ Δεδομένα αναφορικά με τις διαπροσωπικές σχέσεις
- ◆ Δεδομένα αναφορικά με την πολιτισμική εγγύτητα

Εν προκειμένω θα πρέπει να σημειωθεί ότι Ο δείκτης KOF δεν προσαρμόζεται στα γεωγραφικά χαρακτηριστικά των χωρών (Samimi, Lim & Buang, 2011: 9).

Τα αποτελέσματα του δείκτη KOF δημοσιοποιήθηκαν και αναλύθηκαν για πρώτη φορά από τον Dreher (2002, 2006, 2008). Τα δε διαθέσιμα δεδομένα αφορούσαν την περίοδο από το 1970 έως και το 2008.

Σήμερα ο δείκτης KOF αφορά συνολικά 180 χώρες και εισάγει μια ενημερωμένη έκδοση του αρχικού δείκτη, χρησιμοποιώντας πιο πρόσφατα στοιχεία και όχι όσα ήταν διαθέσιμο στο

παρελθόν. Ειδικότερα, η οικονομική πτυχή του ΚΟΦ εξετάζει τους όγκους εμπορίου και τις ροές επενδύσεων που δέχεται μια χώρα αλλά και αναμειγνύεται μια χώρα δηλαδή εξετάζει και τις εισροές και τις εκροές επενδύσεων, αλλά και τις εισαγωγές και εξαγωγές εμπορίου (προϊόντων και υπηρεσιών και μετακίνηση κεφαλαίου). Επομένως, αναλύει και τους εμπορικούς περιορισμούς στη κίνηση κεφαλαίου που πιθανόν να υπάρχουν. Επιπλέον, αντιστακτά, και την αντίληψη που υπάρχει για τα χρηματιστήρια. Επομένως, συνάγονται συμπεράσματα αναφορικά με τα μέτρα προστατευτισμού της εγχώριας οικονομίας σε όρους εμπορίου και κίνησης κεφαλαίου που ενδεχομένως να υφίστανται για κάθε μια χώρα ξεχωριστά (Μπιτζένης, 2014:261-262).

Όσον αφορά την πολιτική πτυχή της παγκοσμιοποίησης για την εκτίμηση της λαμβάνεται υπόψη ο αριθμός των ξένων πρεσβειών σε μία χώρα, ο αριθμός των διεθνών οργανισμών στους οποίους μία χώρα είναι μέλος και ο αριθμός των ειρηνευτικών αποστολών του ΟΗΕ, στους οποίους συμμετείχε μία χώρα.

Παραπέρα, η κοινωνική πτυχή του δείκτη μέτρησης της παγκοσμιοποίησης του ΚΟΦ αντιστακτά το μέγεθος των ιδεών και της πληροφόρησης που ανταλλάσσονται σε κοινωνικό επίπεδο μεταξύ δύο ή παραπάνω χωρών και πιο συγκεκριμένα μετρά το εύρος διάχυσης των ιδεών, της πληροφόρησης, των εικόνων και των ανθρώπων, ενώ η πολιτική πτυχή του δείκτη μέτρησης της παγκοσμιοποίησης του ΚΟΦ αντιστακτά το βαθμό πολιτικής συνεργασίας μεταξύ δύο ή παραπάνω χωρών, καθώς και τη διάχυση των κυβερνητικών πολιτικών (Μπιτζένης, 2014:261-262).

Τέλος, ο γενικός δείκτης μέτρησης της παγκοσμιοποίησης του ΚΟΦ αναλύεται σε μία κλίμακα από το 1 έως το 10 και είναι αποτέλεσμα μιας έκφρασης της ανάλυσης των 23 μεταβλητών πάντοτε σταθμισμένες με ειδικό βάρος η κάθε μία (Μπιτζένης, 2014:261-262). Μεγαλύτερη τιμή κάθε μεταβλητής υποδηλώνει μεγαλύτερο ποσοστό συμμετοχής στη διαδικασία της παγκοσμιοποίησης. Κατά συνέπεια, όταν οι υψηλότερες τιμές της αρχικής μεταβλητής υποδηλώνουν μεγαλύτερο ποσοστό συμμετοχής στην παγκοσμιοποίηση για τον μετασχηματισμό των μεταβλητών χρησιμοποιείται ο τύπος $V_i - V_{\min} / V_{\max} - V_{\min} \times 10$, ενώ αντίθετα στην περίπτωση που υψηλότερες τιμές της αρχικής μεταβλητής υποδηλώνουν χαμηλότερο ποσοστό συμμετοχής στη διαδικασία της παγκοσμιοποίησης για τον μετασχηματισμό των μεταβλητών, χρησιμοποιείται ο τύπος $V_{\max} - V_i / V_{\max} - V_{\min} \times 10$.

Οι 30 χώρες παγκοσμίως που σύμφωνα με τον δείκτη ΚΟΦ του 2016 είναι οι πιο παγκοσμιοποιημένες φαίνονται στον ακόλουθο πίνακα με κορυφαία επίδοση από την Ολλανδία, έπεται η Ιρλανδία, το Βέλγιο, η Αυστρία και η Ελβετία. Η Κύπρος καταλαμβάνει τη 14η θέση, ενώ

η Ελλάδα την 22η θέση. Η Ιταλία βρίσκεται στην 24η θέση, ενώ η Γερμανία έχει πέσει στην 27η θέση.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4-1 : ΟΙ 30 ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΜΕΝΕΣ ΧΩΡΕΣ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟΝ ΓΕΝΙΚΟ ΔΕΙΚΤΗ ΚΟF INDEX OF GLOBALIZATION 2016

Rank	Country	Globalization Index
1	Ολλανδία	91.70
2	Ιρλανδία	91.64
3	Βέλγιο	90.51
4	Αυστρία	89.83
5	Ελβετία	87.01
6	Σιγκαπούρη	86.93
7	Δανία	86.44
8	Σουηδία	85.92
9	Ουγγαρία	85.78
10	Καναδάς	85.67
11	Φιλανδία	85.47
12	Πορτογαλία	85.08
13	Νορβηγία	84.24
14	Κύπρος	84.07
15	Ισπανία	83.73

16	Σλοβακία	83.62
17	Δημοκρατία της Τσεχίας	83.60
18	Λουξεμβούργο	83.55
19	Γαλλία	82.61
20	Ηνωμένο Βασίλειο	81.97
21	Αυστραλία	81.93
22	Ελλάδα	80.40
23	Πολωνία	79.90
24	Ιταλία	79.59
25	Μαλαισία	79.14
26	Εσθονία	78.46
27	Γερμανία	78.24
28	Ν. Ζηλανδία	78.15
29	Λιθουανία	77.26
30	Βουλγαρία	77.16

Πηγή: 2016 KOF Index of Globalization

Αμέσως παρακάτω αναλύουμε όλες τις πτυχές του δείκτη KOF : οικονομική, πολιτική και κοινωνική παγκοσμιοποίηση (βλ. Πίνακες 4-2, 4-3, και 4-4 αντίστοιχα).

ΠΙΝΑΚΑΣ 4-2: ΟΙ 50 ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΜΕΝΕΣ ΧΩΡΕΣ ΣΤΟΝ ΔΕΙΚΤΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗΣ KOF INDEX OF ECONOMIC GLOBALIZATION 2016

Rank	Country	Economic Globalization
1	Σιγκαπούρη	96.06
2	Ιρλανδία	93.08
3	Λουξεμβούργο	91.80
4	Ολλανδία	90.89
5	Μάλτα	90.28
6	Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα	88.39
7	Ουγγαρία	86.85
8	Εσθονία	86.11

9	Βέλγιο	85.95
10	Μπαχρέιν	85.51
11	Μαυρίκιος	85.23
12	Σλοβακία	83.63
13	Αυστρία	83.25
14	Κύπρος	83.11
15	Δημοκρατία της Τσεχίας	82.89
16	Γεωργία	82.56
17	Φιλανδία	82.23
18	Μαλαισία	81.46
19	Πορτογαλία	81.35
20	Δανία	81.17
21	Ν. Ζηλανδία	81.05
22	Παναμάς	80.87
23	Λατβία	80.79
24	Σουηδία	80.56
25	Μπρουνάι - Νταρουσαλάμ	79.33
26	Ομάν	79.23
27	Ελβετία	77.78
28	Χιλή	77.42
29	Κατάρ	77.22
30	Βουλγαρία	77.02
31	Νορβηγία	76.76
32	Μοντενέγκρο	76.37
33	Σεϋχέλλες	76.16
34	Καναδάς	76.12
35	Τρινιντάντ και Τομπάγκο	75.97
36	Πολωνία	75.72
37	Λιθουανία	75.48
38	Ισπανία	74.80
39	Ισλανδία	74.56
40	Σλοβενία	74.37
41	Μογγολία	74.14
42	Ισραήλ	73.68
43	Αυστραλία	73.64
44	Κροατία	72.79

45	Περου	72.30
46	Μπαρμπέιντος	71.80
47	Ελλάδα	71.39
48	Ταϊλάνδη	70.69
49	Παπούα – Νέα Γουινέα	70.02
50	Σουαζιλάνδη	70.00

Πηγή: 2016 KOF Index of Globalization

Όπως παρατηρούμε στην οικονομική πτυχή της παγκοσμιοποίησης το 2016 στη πρώτη θέση βρίσκεται για μια ακόμη χρονιά η Σιγκαπούρη, ενώ ακολουθούν η Ιρλανδία, το Λουξεμβούργο, η Ολλανδία και η Μάλτα. Η Κύπρος κατέχει τη 14η θέση, ενώ η Ελλάδα βρίσκεται αρκετά παρακάτω στον πίνακα κατάταξης και συγκεκριμένα στη θέση 47.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4-3: ΟΙ 30 ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΜΕΝΕΣ ΧΩΡΕΣ ΣΤΟΝ ΔΕΙΚΤΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗΣ KOF INDEX OF POLITICAL GLOBALIZATION 2016

Rank	Country	Political Globalization
1	Ιταλία	97.53
2	Γαλλία	97.29
3	Βέλγιο	96.51
4	Αυστρία	96.37
5	Ισπανία	95.99
6	Ηνωμένο Βασίλειο	94.95
7	Σουηδία	94.65
8	Βραζιλία	94.31
9	Ολλανδία	94.01
10	Ελβετία	93.41
11	Καναδάς	93.17
12	Αίγυπτος	93.01
13	Αργεντινή	92.88

14	Τουρκία	92.53
15	Νορβηγία	92.26
16	ΗΠΑ	92.19
17	Δανία	92.12
18	Ρωσική Ομοσπονδία	92.10
19	Ελλάδα	92.05
20	Γερμανία	91.94
21	Φιλανδία	91.89
22	Ινδία	91.78
23	Ουγγαρία	91.19
24	Νιγηρία	90.72
25	Ιρλανδία	90.69
26	Αυστραλία	90.64
27	Δημοκρατία της Κορέας	90.14
28	Ρουμανία	90.05
29	Μαρόκο	89.82
30	Ιαπωνία	89.41

Πηγή: 2016 KOF Index of Globalization

Όσον αφορά στην πολιτική πτυχή της παγκοσμιοποίησης, στην πρώτη θέση διακρίνουμε την Ιταλία. Ακολουθούν η Γαλλία, το Βέλγιο, η Αυστρία, η Ισπανία και το Ηνωμένο Βασίλειο. Η Ελλάδα βρίσκεται στη θέση 19 και μια θέση κάτω από αυτή εντοπίζουμε τη Γερμανία.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4-4: ΟΙ 30 ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΜΕΝΕΣ ΧΩΡΕΣ ΣΤΟ ΔΕΙΚΤΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗΣ KOF INDEX OF SOCIAL GLOBALIZATION 2016

Rank	Country	Social Globalization
1	Αυστρία	91.30
2	Σιγκαπούρη	91.15
3	Ελβετία	91.10
4	Ιρλανδία	90.98
5	Ολλανδία	90.77
6	Βέλγιο	90.45
7	Πουέρτο Ρίκο	90.36
8	Καναδάς	89.26
9	Κύπρος	88.21

10	Δανία	87.29
11	Γαλλία	87.14
12	Ηνωμένο Βασίλειο	86.08
13	Πορτογαλία	85.59
14	Νορβηγία	85.49
15	Σουηδία	84.63
16	Γερμανία	84.53
17	Φιλανδία	83.84
18	Αυστραλία	83.43
19	Ισπανία	83.23
20	Σλοβακία	82.63
21	Δημοκρατία της Τσεχίας	82.40
22	Λιθουανία	80.89
23	Ουγγαρία	80.79
24	Ελλάδα	80.43
25	Κατάρ	79.54
26	Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα	79.52
27	Κουβέιτ	79.40
28	ΗΠΑ	79.15
29	Λιχτενστάιν	79.03
30	Λουξεμβούργο	78.73

Πηγή: 2016 KOF Index of Globalization

Στην κοινωνική πτυχή της παγκοσμιοποίησης πρώτη χώρα στον πίνακα κατάταξης του KOF είναι Αυστρία και ακολουθούν η Σιγκαπούρη, η Ελβετία, η Ιρλανδία, η Ολλανδία και το Βέλγιο. Η Κύπρος καταλαμβάνει την 9η θέση, η Γαλλία την 11η, η Γερμανία τη 16η, ενώ η Ελλάδα την 24η θέση.

4.2. Ο δείκτης παγκοσμιοποίησης A.T. Kearney/Foreign Policy.

Ένας εξίσου σημαντικός δείκτης παγκοσμιοποίησης είναι ο A.T. Kearney, ο οποίος ρίχνει φως σε σημαντικά ζητήματα που σχετίζονται με την παγκοσμιοποίηση σε 62 βασικές προηγμένες και αναδύμενες αγορές σε όλο τον κόσμο. Ο δείκτης A.T. Kearney εξετάζει 84 πόλεις από όλες τις ηπείρους (δείκτης των παγκόσμιων πόλεων). Ο δε υπολογισμός του βαθμού ένταξης τους στην

παγκοσμιοποίηση γίνεται βάσει 26 δεικτών, οι οποίοι καλύπτουν 5 κύριες διαστάσεις : (α) την επιχειρηματική δραστηριότητα, (β) το ανθρώπινο κεφάλαιο, (γ) την ανταλλαγή πληροφοριών, (δ) την πολιτιστική εμπειρία και (ε) την πολιτική συμμετοχή.

Πιο αναλυτικά, η επιχειρηματική δραστηριότητα καταγράφεται βάσει του αριθμού των επιτελείων σημαντικών παγκόσμιων επιχειρήσεων, των τοποθεσιών κορυφαίων εταιρειών παροχής επιχειρηματικών υπηρεσιών, την αξία των αγορών κεφαλαίων μιας πόλης, τον αριθμό των διεθνών συνεδρίων και τη ροή των αγαθών μέσω λιμανιών και αεροδρομίων. Η στάθμιση στα αποτελέσματα του συνολικού δείκτη είναι 30 %.

Το ανθρώπινο κεφάλαιο εκτιμά την ικανότητα μιας πόλης να προσελκύει ταλαντούχους επαγγελματίες, καθώς και φοιτητές, η οποία υπολογίζεται βάσει του αριθμού των κατοίκων που είναι ξένοι υπήκοοι, της ποιότητας των πανεπιστημίων τους και τον αριθμό του διεθνούς φοιτητικού πληθυσμού. Η στάθμιση στο συνολικό δείκτη του ανθρώπινου κεφαλαίου είναι 30%.

Η ανταλλαγή πληροφοριών εξετάζει το πόσο εύκολα διαδίδονται τα νέα και οι πληροφορίες στο εσωτερικό μιας πόλης, αλλά και πέρα από αυτή, βάσει ορισμένων δεδομένων, όπως για παράδειγμα η πρόσβαση σε μεγάλα τηλεοπτικά δίκτυα, η διαδικτυακή παρουσία της πόλης, ο αριθμός των ειδησεογραφικών πρακτορείων εντός της πόλης, η ελευθερία της έκφρασης του Τύπου κλπ. Η στάθμιση στο συνολικό δείκτη είναι 15 %.

Η πολιτιστική εμπειρία καταγράφει τον αριθμό ενδιαφερόντων που υπάρχουν σε μια πόλη όπως για παράδειγμα ο αριθμός σημαντικών αθλητικών γεγονότων που λαμβάνουν χώρα στην πόλη αυτή , ο αριθμός των μουσείων , των καλλιτεχνικών δραστηριοτήτων, ο αριθμός των διεθνών τουριστών κλπ. Η στάθμιση στο συνολικό δείκτη είναι 15 %.

Η πολιτική συμμετοχή εκτιμά πως η η πόλη επηρεάζει τον παγκόσμιο πολιτικό διάλογο βάσει του αριθμού των ξένων πρεσβειών και προξενείων, διεθνών οργανισμών αλλά και τοπικών με διεθνή επιρροή, καθώς και τον αριθμό των πολιτικών συνεδρίων που φιλοξενεί μια πόλη.

Ειδικότερα, χρησιμοποιώντας ένα μοναδικό στατιστικό μετρητή, ο δείκτης A.T. Kearney κατατάσσει τις πόλεις με βάση τα επίπεδα της οικονομικής, κοινωνικής, τεχνολογικής και πολιτικής ολοκλήρωσης τους συγκριτικά με τον υπόλοιπο κόσμο. Ωστόσο ο τρόπος εκτίμησης του βαθμού παγκοσμιοποίησης κάθε πόλης ανανεώνεται συνεχώς, ούτως ώστε να αντικατοπτρίζει με μεγαλύτερη ακρίβεια την εξέλιξη τους.

Στον Πίνακα (Πίνακας 4-5) που ακολουθεί καταγράφονται οι πενήντα περισσότερο παγκοσμιοποιημένες πόλεις σύμφωνα με τον δείκτη A.T. Kearney για το διάστημα 2008 -2016 .

ΠΙΝΑΚΑΣ 4-5. ΟΙ 125 ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΜΕΝΕΣ ΠΟΛΕΙΣ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟΝ ΔΕΙΚΤΗ Α. Τ. ΚΕΑΡΝΕΥ ΓΙΑ ΤΟ ΔΙΑΣΤΗΜΑ 2008-2016 -Α.Τ. ΚΕΑΡΝΕΥ GLOBAL CITIES 2016

City Rank						City
2016	2015	2014	2012	2010	2008	
1	2	2	2	2	2	Λονδίνο
2	1	1	1	1	1	Νέα Υόρκη
3	3	3	3	4	3	Παρίσι
4	4	4	4	3	4	Τόκιο
5	5	5	5	5	5	Χονγκ Κονγκ
6	6	7	6	7	6	Λος Άντζελες
7	7	6	7	6	8	Σικάγο
8	8	8	11	8	7	Σιγκαπούρη
9	9	15	14	15	12	Πεκίνο
10	10	-	-	-	-	Ουάσινγκτον
11	11	11	8	10	9	Σεούλ
12	12	14	9	11	13	Βρυξέλλες
13	16	13	18	17	14	Μαδρίτη
14	15	16	12	9	16	Σίδνεί
15	19	21	32	-	-	Μελβούρνη
16	17	18	20	16	17	Βερολίνο
17	13	10	16	14	10	Τορόντο
18	14	-	-	-	-	Μόσχα
19	18	17	13	18	18	Βιέννη
20	21	26	21	21	20	Σανγκάι
21	20	19	22	22	33	Μπουένος Άιρες
22	25	23	26	29	23	Άμστερνταμ
23	22	20	17	12	15	Σαν Φρανσίσκο

24	23	22	15	19	29	Βοστώνη
25	29	29	37	41	28	Κωνσταντινούπολη
26	27	25	24	26	-	Μπαρτσελόνα
27	24	24	30	31	-	Μόντρεαλ
28	26	27	29	27	27	Ντουμπάι
29	28	28	23	20	21	Φρανκφούρτη
30	31	30	36	34	32	Μαϊάμι
31	30	31	25	24	26	Ζυρίχη
32	33	32	27	23	24	Στοκχόλμη
33	38	36	31	33	35	Μόναχο
34	32	38	33	35	31	Σάο Πάολο
35	36	37	28	28	30	Ρώμη
36	40	43	35	32	-	Γενεύη
37	39	39	-	-	-	Βανκούβερ
38	34	33	38	38	-	Χιούστον
39	35	35	34	30	25	Μεξικό
40	37	34	39	40	37	Ατλάντα
41	43	44	43	36	22	Μπανγκόκ
42	45	40	42	37	36	Κοπεγχάγη
43	44	45	40	39	34	Ταϊπέι
44	41	42	45	46	49	Βομβάη
45	42	41	41	42	39	Μιλάνο
46	51	49	-	-	-	Πράγα
47	46	-	-	-	-	Φιλαδέλφια
48	48	47	44	44	44	Δουβλίνο
49	47	46	49	48	40	Κουάλα Λουμπόρ
50	53	54	53	49	47	Ρίο ντε Τζανέιρο

Όπως παρατηρούμε, σύμφωνα με τον παραπάνω πίνακα η περισσότερο παγκοσμιοποιημένη πόλη για το 2016 είναι το Λονδίνο, ενώ ακολουθεί η Νέα Υόρκη, η οποία κατά τα προηγούμενα έτη ήταν στην 1η θέση. Στην κατάταξη έπονται το Παρίσι, το Τόκιο και το Χονγκ Κονγκ. Εκτός από το Παρίσι το οποίο βρίσκεται στην 3η θέση, η επόμενη ευρωπαϊκή πόλη βρίσκεται στη θέση 12 και είναι οι Βρυξέλλες. Στη 13η θέση ακολουθεί η Μαδρίτη, στη 16η το Βερολίνο, στη 19η η Βιέννη, στην 22η το Άμστερνταμ. Όσον αφορά την Ελλάδα καμία πόλη της χώρας μας δεν συμπεριλαμβάνεται στον παραπάνω πίνακα.

4.3. Ο δείκτης παγκοσμιοποίησης Ernst & Young.

Ο δείκτης παγκοσμιοποίησης Ernst & Young ερευνάται και αναπτύσσεται από την Ομάδα Πληροφοριών του Περιοδικού Economist για λογαριασμό της Ernst & Young. Ο δείκτης αυτός κατατάσσει τις 60 μεγαλύτερες χώρες ανάλογα με το βαθμό συμμετοχής τους στη διαδικασία της παγκοσμιοποίησης, ο οποίος υπολογίζεται βάσει του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ) τους. Ο δείκτης μετρά «σχετική» και όχι «απόλυτη» παγκοσμιοποίηση. Δεν μετρά δηλαδή την απόλυτη αξία του εμπορίου, των επενδύσεων, της τεχνολογίας, του προσωπικού και των ιδεών που ανταλλάσσει μια χώρα ή περιοχή, αλλά την αξία σε σχέση με το ΑΕΠ. Κατά συνέπεια ο δείκτης καταγράφει το βαθμό της παγκοσμιοποίησης μιας οικονομίας όπως γίνεται αντιληπτός μέσα από τη χώρα ή περιοχή

Ο δείκτης Ernst & Young αναλύθηκε για πρώτη φορά το 2009, λαμβάνοντας υπόψη τις πέντε κύριες συνιστώσες της παγκοσμιοποίησης (υποδείκτες) και συγκεκριμένα: (α) τον βαθμό ανοίγματος του εμπορίου, (β) τις ροές κεφαλαίων, (γ) την ανταλλαγή ιδεών, τεχνολογικών καινοτομιών και επιστημονικών ανακαλύψεων, (δ) τις μετακινήσεις του ανθρώπινου δυναμικού και (ε) την πολιτισμική ενσωμάτωση.

Μετά την τελευταία τροποποίηση του δείκτη Ernst & Young το 2012 συντελέστηκαν σημαντικές αλλαγές στον τρόπο υπολογισμού του βαθμού συμμετοχής της κάθε χώρας στη διαδικασία της παγκοσμιοποίησης, προκειμένου να απεικονίζονται με μεγαλύτερη ακρίβεια οι ραγδαίες μεταβολές που συντελούνται σε παγκόσμιο επίπεδο εξαιτίας αυτής. Ως εκ τούτου, για τον υπολογισμό του βαθμού παγκοσμιοποίησης κάθε χώρας με τον δείκτη Ernst & Young λαμβάνονται πλέον υπόψη και οι ακόλουθες μεταβλητές :

- ◆ το μερίδιο των βασικών εμπορικών εταίρων της κάθε χώρας στο συνολικό παγκόσμιο εμπόριο αγαθών και υπηρεσιών ως ποσοστό του ΑΕΠ
- ◆ το εμπόριο στον τομέα της πληροφορικής και των τηλεπικοινωνιών, ως ποσοστό του ΑΕΠ
- ◆ το απόθεμα των άμεσων ξένων επενδύσεων, ως ποσοστό του ΑΕΠ
- ◆ ο συνολικός όγκος της διεθνούς τηλεφωνικής δραστηριότητας

Σύμφωνα με τους εμπνευστές του δείκτη Ernst & Young, η ανανεωμένη αυτή μεθοδολογία υπολογισμού καταγράφει με μεγαλύτερη σαφήνεια τις μεταβολές που συντελούνται εξαιτίας της παγκοσμιοποίησης σε διεθνή κλίμακα, ενώ παράλληλα παρέχει τη δυνατότητα έγκαιρης αναγνώρισης σημαντικών ευκαιριών και προκλήσεων, όπως αυτές διαμορφώνονται στο σύγχρονο διεθνές περιβάλλον.

Στον πίνακα που ακολουθεί καταγράφονται οι 60 περισσότερο παγκοσμιοποιημένες χώρες σύμφωνα με τον δείκτη παγκοσμιοποίησης Ernst & Young:

ΠΙΝΑΚΑΣ 4-6 : Η ΚΑΤΑΤΑΞΗ ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΣΤΟΝ ΔΕΙΚΤΗ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΗΣ ERNST & YOUNG (2012 GLOBALISATION INDEX)		
Rank	Country	Globalization Index
1	Χονγκ Κονγκ	7,81
2	Σιγκαπούρη	6,31
3	Ιρλανδία	5,63
4	Βέλγιο	5,49
5	Ελβετία	5,3
6	Ολλανδία	5,19
7	Σουηδία	4,96
8	Δανία	4,94
9	Ουγγαρία	4,75
10	Ηνωμένο Βασίλειο	4,74
11	Γερμανία	4,72
12	Σλοβακία	4,66
13	Φινλανδία	4,62
14	Γαλλία	4,58
15	Καναδάς	4,55
16	Ισραήλ	4,55
17	Ταϊβάν	4,55
18	Τσεχία	4,53
19	Αυστρία	4,51
20	Ισπανία	4,45
21	Νέα Ζηλανδία	4,44
22	Βουλγαρία	4,37
23	Νορβηγία	4,36
24	Αυστραλία	4,34

25	ΗΠΑ	4,33
26	Μαλαισία	4,28
27	Πολωνία	4,23
28	Χιλή	4,22
29	Πορτογαλία	4,21
30	Ιταλία	4,2
31	Ρουμανία	4,1
32	Ταϊλάνδη	4,07
33	Νότιος Κορέα	4,02
34	Φιλιππίνες	3,94
35	Ελλάδα	3,9
36	Βιετνάμ	3,83
37	Μεξικό	3,76
38	Περού	3,62
39	Σρι Λάνκα	3,62
40	Κολομβία	3,59
41	Σαουδική Αραβία	3,58
42	Αίγυπτος	3,56
43	Ιαπωνία	3,54
44	Κίνα	3,53
45	Βραζιλία	3,51
46	Τουρκία	3,46
47	Ουκρανία	3,31
48	Ρωσία	3,24
49	Εκουαδόρ	3,23
50	Πακιστάν	3,21
51	Αζερμπαϊτζάν	3,19
52	Νότιος Αφρική	3,19
53	Αργεντινή	3,17
54	Ινδία	3,17
55	Νιγηρία	3,16
56	Καζακστάν	3,12
57	Ινδονησία	2,98
58	Βενεζουέλα	2,88
59	Αλγερία	2,63
60	Ιράν	2,16

Όπως φαίνεται στον παραπάνω πίνακα στην 1η θέση βρίσκεται το Χονγκ Κόνγκ και στη 2η η Σιγκαπούρη. Όσον αφορά τις χώρες που αποτελούν μέλη της ΕΕ, αυτές καταλαμβάνουν τις θέσεις στην 3η θέση βρίσκεται η Ιρλανδία και στην 4η το Βέλγιο. Στις θέσεις 6 έως 14 συναντάμε την Ολλανδία, τη Σουηδία, τη Δανία, την Ουγγαρία, το Ηνωμένο Βασίλειο, την Γερμανία, τη Σλοβακία, τη Φιλανδία και την Γαλλία. Ακολουθούν στην 18η θέση η Τσεχία, στη 19η η Αυστρία, στην 20η η Ισπανία, στην 22η η Βουλγαρία, στην 27η η Πολωνία, στην 29η η Πορτογαλία, στην 30η η Ιταλία, στην 31η η Ρουμανία και στην 35η η Ελλάδα, η λιγότερο παγκοσμιοποιημένη χώρα από όλα τα κράτη-μέλη της ΕΕ.

Σύμφωνα με την τελευταία έκθεση που παρουσίασε η Ernst & Young η παγκοσμιοποίηση εξακολουθεί να κερδίζει έδαφος στις περισσότερες από τις 60 πιο ανεπτυγμένες οικονομίες του κόσμου, παρά τις ανησυχητικές προοπτικές της διεθνούς οικονομίας. Η τάση αυτή εμφανίζεται περισσότερο έντονη στις μεσαίου μεγέθους αναπτυσσόμενες οικονομίες όπως το Βιετνάμ, η Μαλαισία, το Μεξικό και η Κολομβία, αλλά και στις μικρότερες ευρωπαϊκές χώρες, όπως το Βέλγιο, η Δανία, η Σλοβακία και η Αυστρία. Οι ΗΠΑ και το Ηνωμένο Βασίλειο είναι οι μοναδικές μεγάλες οικονομίες όπου ο δείκτης προβλέπει μικρή υποχώρηση της παγκοσμιοποίησης για τα επόμενα τρία χρόνια. Τούτο οφείλεται κυρίως στην υιοθέτηση από τις χώρες αυτές περιορισμών στη ροή των μεταναστών, οι οποίοι θα επιδράσουν αρνητικά στις προσλήψεις ξένων εργαζομένων. Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της Ernst & Young οι επιδόσεις των αναδυομένων αγορών, κυρίως της Βραζιλίας, Ρωσίας, Ινδίας και Κίνας, εξακολουθούν να αντισταθμίζουν τους υποτονικούς ρυθμούς ανάπτυξης στον ανεπτυγμένο κόσμο. Προβλέπεται δε ότι το ποσοστό της συμμετοχής των αναδυομένων αγορών στο παγκόσμιο ΑΕΠ - υπολογισμένο βάσει της ισοτιμίας της αγοραστικής δύναμης - θα εξακολουθήσει να αυξάνεται και ενδέχεται να ξεπεράσει αυτό των αναπτυγμένων οικονομιών, καθώς περίπου το 70% της παγκόσμιας ανάπτυξης στα επόμενα χρόνια θα προέρχεται από τις αναπτυσσόμενες χώρες και κατά 50% από την Κίνα και την Ινδία (Accountancy Greece, 2013).

Όσον αφορά τις χώρες της Ευρώπης η Ernst & Young προβλέπει ουσιαστικά μηδενική ανάπτυξη για τα επόμενα έτη, ακόμη και αν κατορθώσουν να ξεπεράσουν την κρίση δημοσίου χρέους. Τούτο οφείλεται στην κρίση του δημοσίου χρέους στην Ευρωζώνη και την κάμψη της διεθνούς ανάπτυξης, οι οποίες έχουν αυξήσει τις πιθανότητες μιας πιστωτικής συρρίκνωσης, καθώς οι τράπεζες μειώνουν τις χορηγήσεις με δεδομένη τη μειούμενη εμπιστοσύνη στις διατραπεζικές αγορές. Η εξέλιξη αυτή δημιουργεί σωρεία προβλημάτων για τις πολυεθνικές επιχειρήσεις, πολλές από τις οποίες δεν διαθέτουν την ευελιξία, την ταχύτητα αντίδρασης ή τις ικανότητες για να τις

αντιμετωπίσουν. Προκειμένου να ανταπεξέλθουν στις ως άνω συνθήκες οι επιχειρήσεις θα πρέπει να προσαρμοστούν σε μια νέα νοοτροπία προκειμένου να βρεθούν κερδισμένες μακροπρόθεσμα. Συγκεκριμένα, οι επιχειρήσεις πρέπει να αναπτύξουν εξαιρετικά ευέλικτα μοντέλα λειτουργίας που θα τους επιτρέψουν να ανταποκρίνονται στις νέες ευκαιρίες και προκλήσεις (Accountancy Greece, 2013).

Όσον αφορά στην Ελλάδα, ο Δείκτης Παγκοσμιοποίησης της Ernst & Young εξακολουθεί να την κατατάσσει στην 35η θέση μεταξύ των 60 εξεταζομένων χωρών, θέση την οποία κατέχει από το 2009 και προβλέπεται να διατηρήσει για τα επόμενα τρία χρόνια. Σύμφωνα με την ανάλυση των στοιχείων που περιλαμβάνονται στην ετήσια έκθεση της Ernst & Young η Ελλάδα παρουσίασε έστω οριακά στη συνολική βαθμολογία, καλύτερες επιδόσεις αναφορικά με τη διακίνηση ανθρώπινου δυναμικού, την ανταλλαγή ιδεών και τεχνολογίας και την πολιτιστική ένταξη. Τούτο οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στη μεγαλύτερη διείσδυση της ευρυζωνικότητας και την αύξηση των χρηστών του διαδικτύου. Επίσης, εμφάνισε καλύτερη επίδοση ως προς το μέγεθος των Άμεσων Ξένων Επενδύσεων (ΑΞΕ) ως ποσοστό του ΑΕΠ. Επιπρόσθετα στην ίδια έκθεση αναφέρεται ότι μετά από 5 χρόνια οικονομικής ύφεσης, η Ελλάδα αντιμετωπίζει οικονομική συρρίκνωση εξαιτίας της διαρκούς δημοσιονομικής λιτότητας. Το εμπορικό ισοζύγιο θα συνεχίσει να βελτιώνεται, με ιδιαίτερα αδύναμες εισαγωγές λόγω της ύφεσης της εγχώριας ζήτησης, αλλά και καλύτερες εξαγωγικές επιδόσεις λόγω της βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας. Αξίζει ωστόσο να επισημανθεί πως το 1995, όταν ξεκίνησε η συγκεκριμένη έρευνα, η Ελλάδα καταλάμβανε τη 18η θέση, από την οποία έπεσε στην 30η μέχρι το 2000. Βέβαια σε επίδοση της Ελλάδας σε απόλυτους αριθμούς δεν παρουσίασε σημαντικές μεταβολές, ωστόσο την ξεπέρασαν στο διάστημα αυτό μια σειρά από χώρες, οι οποίες βελτίωσαν αισθητά τις επιδόσεις τους (Ηγουμενίδη, 2013).

4.4. Ο δείκτης παγκοσμιοποίησης Maastricht Globalization Index.

Ένα ακόμη σημαντικό εργαλείο απεικόνισης και παρακολούθησης του βαθμού παγκοσμιοποίησης των χωρών του πλανήτη αποτελεί και ο δείκτης παγκοσμιοποίησης Maastricht Globalization Index (MGI). Πρόκειται για έναν σύνθετο δείκτη, ο οποίος αποτελείται από επτά υποδείκτες. Ο δείκτης MGI αναπτύχθηκε από τους Martens & Raza (2009), τους Martens & Zywiets (2006) και Rennen & Martens (2003), ενώ εν συνεχεία εφαρμόστηκε από τους Martens & Amelung (2010) και Martens & Raza (2010).

Η Ο δείκτης MGI χρησιμοποιεί επτά ομάδες μεταβλητών : (α) την παγκόσμια πολιτική, (β) την οργανωμένη βία, (γ) το παγκόσμιο εμπόριο και την οικονομία, (δ) την κοινωνία, (ε) τον πολιτισμό, (στ) την τεχνολογία και (ζ) το περιβάλλον προκειμένου να καλυφθούν όλες οι διαστάσεις της παγκοσμιοποίησης. Ο δείκτης αυτός ξεκίνησε να ερευνά το βαθμό παγκοσμιοποίησης των χωρών βάσει των υφιστάμενων δεδομένων κατά τα έτη 2000 έως και 2008. Αξίζει δε να επισημάνουμε πως ο δείκτης MGI είναι ο μόνος που συλλαμβάνει την περιβαλλοντική διάσταση της παγκοσμιοποίησης, ενώ περιλαμβάνει επίσης και τα γεωγραφικά χαρακτηριστικά των χωρών που συμμετέχουν στη διαδικασία της παγκοσμιοποίησης.

Η τελευταία έκδοση του MGI το 2012 περιλαμβάνει δύο βασικές αλλαγές σε σχέση με την προηγούμενη έκδοση του 2008. Η πρώτη αλλαγή είναι η λογαριθμική μετατροπή των δεικτών, το οποίο περιλαμβάνεται για λόγους που εξηγούνται στον υπολογισμό τμήμα του MGI. Επιπλέον, αλλάζουν δύο υποδείκτες. Ο υποδείκτης τηλεφώνου αντικαθίσταται από το κινητό τηλέφωνο, καθώς ο αριθμός των εισερχόμενων και εξερχόμενων διεθνών κλήσεων μέσω αυτών κατά κεφαλήν παρουσιάζει ραγδαία αύξηση μέσα σε λίγα λεπτά. Επιπρόσθετα το «οικολογικό αποτύπωμα» των εισαγωγών και εξαγωγών ως ποσοστό της βιολογικής ικανότητας αντικαθιστά το «οικολογικό έλλειμμα».

Ποιο αναλυτικά, δείκτη για την μέτρηση της πολιτικής συνεκτικότητας μιας χώρας αποτελεί ο απόλυτος αριθμός των εντός της χώρας πρεσβειών, οι οποίες αποτελούν ζωτικής σημασίας διαύλους επικοινωνίας για τις διεθνείς σχέσεις. Δείκτη για τη μέτρηση της παγκόσμιας οικονομίας αποτελεί το εμπόριο ως ποσοστό του ΑΕΠ. Με τον τρόπο αυτό δίνεται μια καλή εικόνα για το πόσο η οικονομία μιας χώρας συμμετέχει στο διεθνές εμπόριο. Όσον αφορά τον υπολογισμό του πόσο παγκοσμιοποιημένη είναι μια κοινωνία κρίσιμο δείκτη αποτελεί ο αριθμός των μεταναστών που έχουν ενσωματωθεί στους κόλπους της. Κρίσιμο υποδείκτη μέτρησης της παγκοσμιοποίησης αποτελεί και η τεχνολογία, η οποία έχει γνωρίσει ραγδαία ανάπτυξη τα τελευταία χρόνια. Οι σύγχρονοι τρόποι επικοινωνίας και μεταφοράς προσώπων και αγαθών έχουν οδηγήσει σε συρρίκνωση του χρόνου και των αποστάσεων. Ωστόσο, λόγω της έλλειψης διαθεσιμότητας των σχετικών δεδομένων, ο MGI περιορίζεται στην μελέτη των δεδομένων που αφορούν την τεχνολογία της επικοινωνίας.

Όπως αναφέραμε και παραπάνω οι πολυδιάστατοι δείκτες αγνοούν τον βαθμό της παγκοσμιοποίησης στον περιβαλλοντικό τομέα. Οι Held et all. (1999) ερευνούν την παγκόσμια περιβαλλοντική υποβάθμιση και τις αντίστοιχες πολιτικές και κοινωνικές αντιδράσεις. Σύμφωνα με τους παραπάνω συγγραφείς η ανάπτυξη του εμπορίου μπορεί να οδηγήσει σε αύξηση της συνολικής

ευημερίας, παράλληλα όμως επιτρέπει και την εξωτερίκευση του περιβαλλοντικού κόστους της παραγωγής και της κατανάλωσης. Από τα παραπάνω γίνεται αντιληπτό πως το Οικολογικό Αποτύπωμα αποτελεί σημαντικό υποδείκτη στον υπολογισμό της παγκοσμιοποίησης των χωρών και πρέπει να θεωρείται συμπληρωματικός του εμπορίου. Το «οικολογικό αποτύπωμα» το οποίο αντικατέστησε το «οικολογικό έλλειμμα» συνιστά ένα εργαλείο το οποίο μετρά το κατά πόσο μια περιοχή της βιολογικά παραγωγικής γης απαιτεί από μια οικονομική μονάδα ή δραστηριότητα να παράγει όλους τους πόρους που καταναλώνει και να απορροφά τα απόβλητα που παράγει, χρησιμοποιώντας μεθόδους και πρακτικές της σύγχρονης τεχνολογίας και της διαχείρισης των φυσικών πόρων.

Στον πίνακα (Πίνακας 4-7) που ακολουθεί παρουσιάζονται οι περισσότερες παγκοσμιοποιημένες χώρες σύμφωνα με τον δείκτη MGI (2012):

ΠΙΝΑΚΑΣ 4-7: ΟΙ 50 ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΜΕΝΕΣ ΧΩΡΕΣ ΣΤΟ ΓΕΝΙΚΟ ΔΕΙΚΤΗ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗΣ MAASTRICHT GLOBALIZATION INDEX 2012 (MGI 2012)				
Country	Rank 12	Score 2000	Score 2008	Score 2012
Βέλγιο	1	67.86	77.25	81.42
Ολλανδία	2	69.22	78.72	78.12
Ελβετία	3	65.72	73.78	74.69
Ηνωμένο Βασίλειο	4	58.79	71.18	73.21
Αυστρία	5	61.55	72.11	72.81
Γερμανία	6	61.26	68.97	72.22
Ιρλανδία	7	58.11	68.17	70.94
Σουηδία	8	60.82	69.49	70.74
Μαλαισία	9	54.89	65.79	70.69
Γαλλία	10	59.65	68.60	69.91
Νορβηγία	11	56.72	67.77	69.71
Ιορδανία	12	55.71	66.70	69.57
Δανία	13	59.58	70.20	68.73
Ισραήλ	14	58.40	66.24	68.29
Ισπανία	15	55.17	66.41	68.23
Ιταλία	16	57.25	65.25	68.04
Σαουδική Αραβία	17	49.66	63.37	67.95
Πορτογαλία	18	52.45	64.06	67.43

Τσεχική Δημοκρατία	19	51.91	65.45	66.76
Σλοβενία	20	50.19	61.89	66.74
Κουβέιτ	21	54.51	64.85	64.80
Ουγγαρία	22	51.65	64.62	64.43
Δημοκρατία της Κορέας	23	52.89	63.93	64.33
Καναδάς	24	56.90	61.34	64.13
Κροατία	25	44.04	61.00	63.84
Σλοβακία	26	45.49	62.06	62.87
Φιλανδία	27	56.88	61.09	62.72
Πολωνία	28	45.05	59.56	62.66
Ιαπωνία	29	49.47	59.25	62.43
Εσθονία	30	53.21	61.08	62.31
ΗΠΑ	31	55.00	61.41	62.18
Λιθουανία	32	43.99	58.89	61.74
Νέα Ζηλανδία	33	52.25	60.33	61.59
Ελλάδα	34	52.26	61.56	61.59
Λετονία	35	43.95	59.73	60.81
Βουλγαρία	36	43.16	61.52	60.66
Αυστραλία	37	50.78	58.67	60.59
Ουκρανία	38	43.70	56.92	60.09
Ρωσία	39	40.88	54.39	59.92
Τρινιντάντ & Τομπάκο	40	45.77	55.05	57.56
Παναμάς	41	42.56	51.85	57.47
Αλβανία	42	31.98	51.61	57.22
Αρμενία	43	39.08	43.98	55.71
Χιλή	44	42.45	52.45	55.58
Τζαμάικα	45	46.82	56.81	55.49
Καζακστάν	46	47.57	50.94	55.00
ΠΓΔΜ	47	40.92	52.62	54.56
Μαυρίκιος	48	46.51	53.36	54.34
Ρουμανία	49	38.87	53.63	53.78
Τουρκία	50	39.10	51.45	53.64

Πηγή : MGI 2012

Όπως παρατηρούμε η περισσότερο παγκοσμιοποιημένη χώρα σύμφωνα με τον MGI 2012 είναι το Βέλγιο και ακολουθούν η Ολλανδία, η Ελβετία, το Ηνωμένο Βασίλειο και η Αυστρία. Στην 6η θέση βρίσκεται η Γερμανία, στην 8η η Σουηδία, στη 10η η Γαλλία, στη 13η η Δανία, στη 15η η Ισπανία, στην 16η η Ιταλία, στη 18η η Πορτογαλία, στη 19η η Τσεχία, στην 20η η Σλοβενία, στην 22η η Ουγγαρία, στην 25η η Κροατία, στην 26η η Σλοβακία, στην 27 η Φιλανδία, στην 28 Πολωνία, στην 30η η Εσθονία, στην 31η η Λιθουανία, στην 33η η Ελλάδα, στην 35η η Λετονία, στην 36η η Βουλγαρία και στην 49η η Ρουμανία.

4.5. Ο δείκτης παγκοσμιοποίησης CSGR Globalization Index.

Ο Δείκτης CSGR μετρά σε ετήσια βάση τις οικονομικές, κοινωνικές και πολιτικές διαστάσεις της παγκοσμιοποίησης 62 χωρών για την περίοδο 1982-2004. Ο δείκτης αυτός φέρεται να είναι συμπληρωματικός προς τον ΚΟΦ, γι αυτό και χρησιμοποιείται συμπληρωματικά για την επίτευξη βέλτιστης στατιστικής στάθμησης και ελέγχου. Η διαδικασία υπολογισμού είναι ίδια με εκείνη του ΚΟΦ.

Τόσο ο δείκτης CSGR όσο και οι υποδείκτες αυτού είναι κατασκευασμένοι έτσι ώστε να είναι συνεπείς τόσο με το χρόνο όσο και από χώρα σε χώρα. Οι μεταβλητές που χρησιμοποιούνται για τον υπολογισμό του δείκτη ανά έτος και για κάθε χώρα, κανονικοποιούνται κάθε φορά ανάλογα με τα διαθέσιμα δεδομένα, ούτως ώστε να παρέχουν χρήσιμες πληροφορίες και αξιόλογα συμπεράσματα. Έτσι, ο δείκτης CSGR παρέχει τη δυνατότητα να δοθούν απαντήσεις σε ερωτήματα όπως : είναι σήμερα μια συγκεκριμένη χώρα πιο παγκοσμιοποιημένη από ό,τι ήταν είκοσι ή τριάντα χρόνια πριν; Ποιες ήταν οι περισσότερο και ποιες οι λιγότερο παγκοσμιοποιημένες χώρες την τελευταία δεκαετία; κλπ. Επίσης, αυτή η συγκρισιμότητα επιτρέπει να διερευνηθεί σε βάθος η σχέση μεταξύ παγκοσμιοποίησης και βασικών οικονομικών μεταβλητών, όπως η οικονομική ανάπτυξη, η ανισότητα και οι δημόσιες δαπάνες.

Στους πίνακες που ακολουθούν καταγράφονται οι περισσότερο παγκοσμιοποιημένες χώρες κατά την χρονική περίοδο 1982-2004.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4 -8 : ΟΙ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΜΕΝΕΣ ΧΩΡΕΣ ΣΤΟ ΓΕΝΙΚΟ ΔΕΙΚΤΗ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗΣ CSGR GLOBALIZATION INDEX 1982-2004

Countries	Rank	Score
-----------	------	-------

	2004	1992	1982	2004	1992	1982
Σιγκαπούρη	1	4	-	0,95	0,68	-
Βέλγιο	2	1	1	0,9	0,89	0,53
Καναδάς	3	2	4	0,9	0,74	0,39
Ηνωμένο Βασίλειο	4	8	3	0,87	0,58	0,39
ΗΠΑ	5	6	5	0,87	0,6	0,37
Αυστρία	6	-	-	0,85	-	-
Σουηδία	7	9	8	0,84	0,57	0,32
Ελβετία	8	3	-	0,83	0,68	-
Γαλλία	9	5	2	0,82	0,63	0,43
Δανία	10	13	-	0,78	0,46	-
Ιρλανδία	11	7	12	0,76	0,6	0,22
Γερμανία	12	11	-	0,75	0,5	-
Ιταλία	13	12	7	0,67	0,47	0,34
Μαλαισία	14	23	18	0,67	0,32	0,14
Φιλανδία	15	16	9	0,66	0,4	0,27
Αυστραλία	16	15	10	0,63	0,42	0,25
Ολλανδία	17	10	6	0,62	0,53	0,34
Νέα Ζηλανδία	18	22	-	0,62	0,32	-
Ρωσία	19	-	-	0,6	-	-
Δημοκρατία της Κορέας	20	43	-	0,58	0,2	-
Ιαπωνία	21	25	11	0,57	0,3	0,23
Ισπανία	22	19	14	0,52	0,35	0,21
Κίνα	23	21	-	0,52	0,34	-
Ιορδανία	24	-	-	0,52	-	-
Μάλτα	25	41	31	0,52	0,2	-
Νορβηγία	26	14	13	0,52	0,42	0,22
Πολωνία	27	-	-	0,5	-	-
Ισλανδία	28	52	-	0,48	0,14	-
Αίγυπτος	29	17	15	0,46	0,37	0,21
Ισραήλ	30	53	23	0,45	0,14	0,11
Πορτογαλία	31	29	-	0,45	0,25	-
Ουγγαρία	32	-	-	0,43	-	-
Ρουμανία	33	-	-	0,42	-	-
Ινδία	34	18	-	0,42	0,36	-

Κουβέιτ	35	47	-	0,41	0,18	-
Εσθονία	36	-	-	0,39	-	-
Αργεντινή	37	20	-	0,38	0,35	-
Χιλή	38	31	19	0,38	0,24	0,14
Πακιστάν	39	28	-	0,38	0,26	-
Ελλάδα	40	39	21	0,37	0,21	0,14
Κύπρος	41	46	-	0,37	0,19	-
Ουρουγουάη	42	50	-	0,36	0,18	-
Κένυα	43	34	-	0,35	0,22	-
Βουλγαρία	44	-	-	0,35	-	-
Νιγηρία	45	24	-	0,35	0,31	-
Βραζιλία	46	27	17	0,35	0,27	0,15
Μπαρμπίτος	47	57	-	0,34	0,11	-
Νότια Αφρική	48	-	-	0,34	-	-
Μπαχρέιν	49	-	-	0,34	-	-
Ταϊλάνδη	50	40	-	0,32	0,2	

Πηγή: CSGR GLOBALISATION INDEX 1982-2004

Όπως φαίνεται στον παραπάνω πίνακα (βλ. Πίνακα 4-8) στις πρώτες πέντε θέσεις κατά την χρονική περίοδο 1982-2004 βρίσκονται οι χώρες Σιγκαπούρη, Βέλγιο, Καναδάς, Ηνωμένο Βασίλειο και οι ΗΠΑ. Μάλιστα όπως παρατηρούμε το Βέλγιο παραμένει σταθερά επί μια εικοσαετία σχεδόν στην κορυφή της κατάταξης (1η και 2η θέση). Τις μεγαλύτερες διακυμάνσεις παρουσιάζουν η Μάλτα, η Νορβηγία, η Ισλανδία, η Αίγυπτος, το Ισραήλ και η Χιλή. Πολλές είναι επίσης και οι χώρες εκείνες που κατέκτησαν μια θέση μέσα στις πρώτες 50 παγκοσμιοποιημένες χώρες από το 2000 και μετά, όπως π.χ. η Αυστρία, η οποία καταλαμβάνει μάλιστα την 6η θέση. Και η Ελλάδα, όμως, από την 20η θέση στην οποία κατατάσσονταν το 1982 έπεσε μέσα σε 20 περίπου χρόνια στην 40η θέση. Στην αμέσως επόμενη θέση συναντάμε την Κύπρο, η οποία κατόρθωσε μετά το 2000 να ανέβει στην 40η θέση από την 46η που καταλάμβανε το 1992.

Όσον αφορά τις περισσότερο οικονομικά παγκοσμιοποιημένες χώρες κατά την περίοδο 1982-2004, σύμφωνα με τον CSGR Economic Globalization Index τις πέντε πρώτες θέσεις καταλαμβάνουν οι χώρες Λουξεμβούργο, Ολλανδία, Σιγκαπούρη, Χονγκ Κόνγκ και η Ιρλανδία ως οι περισσότερο παγκοσμιοποιημένες χώρες σε επίπεδο οικονομίας. Η Ελλάδα καταλαμβάνει το 2004 μόλις την 104η θέση ενώ το 1982 βρισκόταν στην 59η. Λίγο πιο πάνω στη θέση 84 συναντάμε και την Κύπρο.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4 -9 : ΟΙ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΜΕΝΕΣ ΧΩΡΕΣ ΣΤΟ ΔΕΙΚΤΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗΣ - CSGR ECONOMIC GLOBALIZATION INDEX 1982-2004

Countries	Economic Globalization Rank			Countries	Economic Globalization Rank		
	2004	1992	1982		2004	1992	1982
Λουξεμβούργο	1	-	-	Μεξικό	56	47	45
Ολλανδικές Αντίλλες	2	-	-	Ολλανδία	57	8	6
Σιγκαπούρη	3	1	1	Δανία	58	38	40
Χονγκ Κονγκ	4	-	-	Τζαμάικα	59	13	38
Ιρλανδία	5	9	16	Ν. Αφρική	60	-	-
Μαλαισία	6	5	7	Μποτσουάνα	61	21	8
Βέλγιο	7	3	4	Γκαμπόν	62	-	-
Γουιάνα	8	2	13	Ιταλία	63	48	31
Σουαζιλάνδη	9	6	5	Κόστα Ρίκα	64	66	32
Ταϊλάνδη	10	11	26	Ρουμανία	65	-	-
Αγκόλα	11	-	-	Πορτογαλία	66	56	44
Μπαχρέιν	12	-	-	Ομάν	67	-	-
Ουγγαρία	13	-	-	Παραγουάη	68	35	64
Μάλτα	14	7	11	Αλγερία	69	61	37
Φιλιππίνες	15	15	28	Κουβέιτ	70	22	12
Μολδαβία	16	-	-	Μάλι	71	-	-
Εσθονία	17	-	-	Ισραήλ	72	58	27
Ουκρανία	18	-	-	Λιβύη	73	-	-
Κονγκό	19	-	-	ΗΠΑ	74	43	39
Καμπότζη	20	-	-	Τόγκο	75	53	9
Μογγολία	21	-	-	Σεϋχέλες	76	84	-
Παναμάς	22	4	3	Φινλανδία	77	64	50
Παπούα	23	14	18	Μαλάουι	78	40	48
Νίγηρας	24	74	51	Αίγυπτος	79	23	14
Κίνα	25	12	17	Λάτβια	80	-	-
Αρούμπα	26	-	-	Αρμενία	81	-	-
Βουλγαρία	27	-	-	Μαυρίκιος	82	19	-
Αυστρία	28	27	24	Κένυα	83	39	36
Γερμανία	29	24	19	Κύπρος	84	44	-

Καζακστάν	30	-	-	Τρινιδάδης	85	69	53
Αζερμπαϊτζάν	31	-	-	Βραζιλία	86	57	47
Ελβετία	32	18	-	Σάο Τομ	87	91	70
Ιορδανία	33	-	-	Σενεγάλη	88	67	30
Ηνωμένο Βασίλειο	34	16	10	Μπαγκλαντές	89	60	-
Ρωσία	35	-	-	Βενεζουέλα	90	36	41
Καναδάς	36	34	35	Μπαχάμες	91	71	2
Τυνησία	37	20	20	Πακιστάν	92	33	-
Ινδονησία	38	17	21	Νορβηγία	93	51	29
Λιθουανία	39	-	-	Ζάμπια	94	-	-
Υεμένη	40	-	-	Μπελίτζε	95	46	-
Ακτή Ελεφαντοστού	41	37	23	Λάος	96	76	-
Ινδία	42	26	-	Μαυριτανία	97	-	-
Σουηδία	43	52	34	Ιαπωνία	98	54	33
Μοζαμβίκη	44	-	-	Αργεντινή	99	82	61
Γαλλία	45	25	22	Καμερούν	100	73	-
Δημοκρατία της Κορέας	46	28	15	Εκουαδόρ	101	55	57
Χιλή	47	42	49	Γεωργία	102	-	-
Μαρόκο	48	30	-	Ελ Σαλβαντόρ	103	78	55
Ισπανία	49	50	43	Ελλάδα	104	77	59
Πολωνία	50	-	-	Ισλανδία	105	88	68
Ναμίμπια	51	-	-	Ν. Ζηλανδία	106	65	-
Βανουάτου	52	-	-	Κολομβία	107	63	58
Σρι Λάνκα	53	31	25	Αυστραλία	108	68	60
Ονδούρα	54	49	56	Γουινέα	109	-	-
Δομινικιανή Δημοκρατία	55	-	-	Νιγηρία	110	10	-

Πηγή: CSGR ECONOMIC GLOBALISATION INDEX 1982-2004

Όσον αφορά την πολιτική παγκοσμιοποίηση των χωρών κατά την χρονική περίοδο 1982-2004, σύμφωνα με τον CSGR Political Globalization Index τις πέντε πρώτες θέσεις καταλαμβάνουν η Γαλλία, οι ΗΠΑ, η Ρωσία, η Κίνα και το Ηνωμένο Βασίλειο. Γερμανία, Ιταλία, Σουηδία, Αυστρία καταλαμβάνουν τις θέσεις 9 έως 12 αντίστοιχα. Η Ελλάδα βρίσκεται στην 39η θέση έναντι της 29ης που βρισκόταν το 1982 (βλ. Πίνακα 4-9). Σύμφωνα πάλι με τον CSGR Social Globalization

Index για την κοινωνική παγκοσμιοποίηση των χωρών τις πέντε πρώτες θέσεις καταλαμβάνουν οι Βερμούδες, η Σιγκαπούρη, το Χονγκ Κονγκ, η Ελβετία και η Ν. Ζηλανδία, ενώ η Ελλάδα πέφτει το 2004 στην 56η θέση από την 25η που βρισκόταν το 1982 (Βλ. Πίνακα 4-10).

ΠΙΝΑΚΑΣ 4 -10 : ΟΙ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΜΕΝΕΣ ΧΩΡΕΣ ΣΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΔΕΙΚΤΗ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗΣ - CSGR GLOBALIZATION INDEX 1982-2004

Countries	Political Globalization Rank			Countries	Social Globalization Rank		
	2004	1992	1982		2004	1992	1982
Γαλλία	1	2	1	Βερμούδες	1	-	-
ΗΠΑ	2	4	2	Σιγκαπούρη	2	3	-
Ρωσία	3	12	13	Χονγκ Κονγκ	3	4	8
Κίνα	4	18	18	Ελβετία	4	1	1
Ηνωμένο Βασίλειο	5	7	3	Ν. Ζηλανδία	5	17	4
Καναδάς	6	1	6	Αυστρία	6	-	-
Βέλγιο	7	3	4	Καναδάς	7	5	3
Αίγυπτος	8	11	17	Ολλανδικές Αντίλλες	8	-	-
Γερμανία	9	10	8	Σουηδία	9	12	13
Ιταλία	10	6	5	Δανία	10	8	-
Σουηδία	11	5	7	Ηνωμένο Βασίλειο	11	11	11
Αυστρία	12	8	9	Μάλτα	12	18	-
Ινδία	13	14	19	Ισλανδία	13	16	-
Πολωνία	14	20	39	Βέλγιο	14	2	2
Μαλαισία	15	30	72	Αυστραλία	15	10	6
Πακιστάν	16	35	27	Φινλανδία	16	21	14
Δανία	17	24	11	Ολλανδία	17	7	5
Νιγηρία	18	23	23	ΗΠΑ	18	9	12
Ιορδανία	19	46	69	Μπαρβέιντος	19	22	-
Τουρκία	20	50	34	Ιρλανδία	20	6	9
Ιρλανδία	21	31	13	Ισραήλ	21	35	20
Ρουμανία	22	55	37	Γερμανία	22	14	-

Ιαπωνία	23	22	12	Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα	23	82	-
Κένυα	24	38	43	Σλοβενία	24	23	-
Ελβετία	25	28	25	Μακάο	25	53	26
Αργεντινή	26	9	20	Δημοκρατία της Κορέας	26	59	-
Γκάνα	27	34	50	Κατάρ	27	95	-
Ουρουγουάη	28	41	54	Γαλλία	28	13	7
Ισπανία	29	17	16	Κουβέιτ	29	37	-
Τσεχία	30	44	58	Κύπρος	30	20	16
Βραζιλία	31	21	26	Νορβηγία	31	15	15
Δημοκρατία της Κορέας	32	47	61	Ιταλία	32	26	17
Φινλανδία	33	15	10	Ιαπωνία	33	39	24
Μπαγκλαντές	34	31	66	Εσθονία	34	-	-
Νότια Αφρική	35	112	112	Τσεχία	35	-	-
Νεπάλ	36	79	109	Αρούμπα	36	-	-
Ουκρανία	37	112	-	Σλοβακία	37	-	-
Πορτογαλία	38	40	24	Ισπανία	38	25	18
Ελλάδα	39	43	29	Μπαχρέιν	39	64	-
Κροατία	40	149	-	Λάτβια	40	-	-
Αυστραλία	41	25	15	Μπρουνέι	41	19	10
Ολλανδία	42	19	14	Μαλαισία	42	51	29
Νορβηγία	43	16	21	Τζαμάικα	43	52	-
Ινδονησία	44	35	47	Σάντα Λουτσία	44	24	-
Ουγγαρία	45	37	67	Άγιος Χριστόφορος & Νέβις	45	-	-
Ζάμπια	46	78	73	Πορτογαλία	46	28	-
Σενεγάλη	47	42	56	Κροατία	47	-	-
Μαρόκο	48	45	46	Δομνίκα	48	30	-
Χιλή	49	32	30	Ιορδανία	49	41	19
Περού	50	64	45	Σεϋχέλες	50	27	-
Βολιβία	51	89	-	Λιθουανία	51	-	-
Αλγερία	52	29	22	Χιλή	52	40	-
Τυνησία	53	39	51	Κόστα Ρίκα	53	48	-

Φιλιππίνες	54	60	59	Ουγγαρία	54	42	-
Σλοβακία	55	72	-	Βουλγαρία	55	-	-
Ταϊλάνδη	56	52	63	Ελλάδα	56	43	25
Βουλγαρία	57	62	-	Πολωνία	57	50	-
Παραγουάη	58	104	104	Ομάν	58	67	-
Αιθιοπία	59	66	-	Γρανάδα	59	29	-
Ιράν	60	42	49	Μπελίτζε	60	44	

Πηγή: CSGR POLITICAL & SOCIAL GLOBALISATION INDEX 1982-2004

4.6. Ο δείκτης TOP 100 COUNTRIES GLOBALISATION INDEX.

Ο δείκτης TOP 100 COUNTRIES GLOBALISATION INDEX – λαμβάνοντας υπόψη τα στατιστικά στοιχεία του δείκτη παγκοσμιοποίησης KOF - στοχεύει στη μέτρηση του ρυθμού της παγκοσμιοποίησης σε χώρες ανά τον κόσμο. Για το έτος 2017 ο εν λόγω δείκτης καταγράφει την εξέλιξη της παγκοσμιοποίησης σε 50 χώρες TOP 50 COUNTRIES GLOBALISATION INDEX. Ο δείκτης αυτός – όπως άλλωστε και οι προηγούμενοι βασίζεται σε τρεις διαστάσεις ή σε βασικά σύνολα δεικτών: οικονομικό, κοινωνικό και πολιτικό. Μέσω αυτών των τριών διαστάσεων, ο γενικός δείκτης της παγκοσμιοποίησης προσπαθεί να εκτιμήσει τις τρέχουσες οικονομικές ροές, τους οικονομικούς περιορισμούς, τα στοιχεία για τις ροές πληροφοριών, τα δεδομένα για τις προσωπικές επαφές και τα δεδομένα σχετικά με την πολιτιστική εγγύτητα στις χώρες που ερωτήθηκαν.

Πιο αναλυτικά, η παγκοσμιοποίηση ορίζεται για αυτόν τον δείκτη ως μια διαδικασία δημιουργίας δικτύων συνδέσεων μεταξύ φορέων σε πολυκοινωνικές αποστάσεις, με τη μεσολάβηση διαφόρων ροών, συμπεριλαμβανομένων ανθρώπων, πληροφοριών και ιδεών, κεφαλαίου και αγαθών. Πρόκειται για μια διαδικασία που διαβρώνει τα εθνικά σύνορα, και ενσωματώνει τις εθνικές οικονομίες, τους πολιτισμούς, τις τεχνολογίες και τη διακυβέρνηση, δημιουργώντας περίπλοκες σχέσεις αμοιβαίας αλληλεξάρτησης.

Στον πίνακα (βλ. Πίνακα 4-11) που ακολουθεί καταγράφονται οι 50 περισσότερο παγκοσμιοποιημένες χώρες σύμφωνα με τον ως άνω Γενικό Δείκτη Παγκοσμιοποίησης .

ΠΙΝΑΚΑΣ 4 - 11: ΟΙ 50 ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΜΕΝΕΣ ΧΩΡΕΣ ΣΤΟ ΓΕΝΙΚΟ ΔΕΙΚΤΗ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗΣ TOP 50 COUNTRIES GLOBALIZATION INDEX 2017 & TOP 100 COUNTRIES GLOBALIZATION INDEX 2016

Rank	Country	Index Globalization 2017	Index Globalization 2016
1	Ολλανδία	92.84	91.7
2	Ιρλανδία	92.15	91.64
3	Βέλγιο	91.75	90.51
4	Αυστρία	90.05	89.83
5	Ελβετία	88.79	87.01
6	Δανία	88.37	86.44
7	Σουηδία	87.96	85.92
8	Ηνωμένο Βασίλειο	87.26	81.97
9	Γαλλία	87.19	82.61
10	Ουγγαρία	86.55	85.78
11	Καναδάς	86.51	85.67
12	Φινλανδία	86.3	85.47
13	Πορτογαλία	85.04	85.08
14	Κύπρος	85	84.07
15	Τσεχία	84.88	83.6
16	Γερμανία	84.57	78.24
17	Ισπανία	84.56	83.73
18	Σλοβακία	84.36	83.62
19	Λουξεμβούργο	84.21	83.55
20	Σιγκαπούρη	83.64	86.93
21	Νορβηγία	83.5	84.24
22	Αυστραλία	82.97	81.93
23	Ιταλία	82.19	79.59
24	Κροατία	81.39	75.59
25	Πολωνία	81.32	79.9

26	Ελλάδα	80.6	80.4
27	ΗΠΑ	79.73	75.71
28	Εσθονία	79.27	78.46
29	Κατάρ	78.49	77.04
30	Νέα Ζηλανδία	78.29	78.15
31	Μαλαισία	78.14	79.14
32	Λιθουανία	77.47	77.26
33	Σλοβενία	76.91	76.24
34	Βουλγαρία	76.89	77.16
35	Ρουμανία	76.51	75.09
36	Μάλτα	75.86	75.04
37	Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα	75.29	75.92
38	Ισραήλ	72.88	72.81
39	Ιαπωνία	72.26	67.86
40	Χιλή	72.23	71.18
41	Λάτβια	71.45	70.97
42	Τουρκία	71.33	69.95
43	Μπαχρέιν	70.8	69.99
44	Ταϊλάνδη	70.76	70.45
45	Ουκρανία	70.24	70.71
46	Σερβία	69.49	68.62
47	Ιορδανία	69.19	68.31
48	Ρωσία	68.25	69.40
49	Κουβέιτ	68.09	67.69
50	Ισλανδία	67.9	67.50

Πηγή : Globalization Index - top 50 countries 2017

Σύμφωνα με τον πίνακα (Πίνακας 4-12) που ακολουθεί, η Σιγκαπούρη, η Ιρλανδία, το Λουξεμβούργο, η Ολλανδία και η Μάλτα καταλαμβάνουν τις πέντε πρώτες θέσεις στο δείκτη της οικονομικής παγκοσμιοποίησης, ενώ η Ελλάδα βρίσκεται στην 52η θέση, την τελευταία μεταξύ των χωρών – κρατών της Ένωσης, ενώ αντίθετα η Κύπρος στη 14η. Όπως παρατηρείται δε οι χώρες που θεωρούνται πιο παγκοσμιοποιημένες οικονομικά είναι εκείνες με χαμηλούς δασμούς στις εισαγωγές, περισσότερες συμφωνίες ελεύθερων συναλλαγών, ρυθμίσεις που φιλοξενούν τις ξένες επενδύσεις και χαμηλότερα μη δασμολογικά εμπόδια στο εμπόριο, όπως είναι οι κανονισμοί

ασφαλείας για τις εισαγωγές.

**ΠΙΝΑΚΑΣ 4 - 12: ΟΙ 55 ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΜΕΝΕΣ ΧΩΡΕΣ
ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟΝ ΔΕΙΚΤΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗΣ TOP 100
COUNTRIES ECONOMIC GLOBALIZATION INDEX 2017**

Rank	Country	Economic Globalization
1	Σιγκαπούρη	97.77
2	Ιρλανδία	94.65
3	Λουξεμβούργο	94.06
4	Ολλανδία	93.06
5	Μάλτα	91.74
6	Βέλγιο	90.08
7	Ουγγαρία	88.75
8	Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα	88.06
9	Μαυρίκιος	88.01
10	Εσθονία	87.54
11	Μπαχρέιν	87.37
12	Σλοβακία	87
13	Τσεχία	86.9
14	Κύπρος	86.64
15	Δανία	85.76
16	Αυστρία	85.5
17	Σουηδία	85.48
18	Φινλανδία	84.2
19	Γεωργία	83.01
20	Ηνωμένο Βασίλειο	82.99
21	Λάτβια	82.8
22	Ελβετία	82.76
23	Πορτογαλία	82.71
24	Μοντενέγκρο	81.79
25	Κατάρ	81.45
26	Σεϋχέλες	81.22
27	Ομάν	81.02
28	Ν. Ζηλανδία	80.97

29	Χιλή	80.18
30	Γαλλία	79.41
31	Καναδάς	79.08
32	Μπρουνέι	78.66
33	Παναμάς	78.25
34	Γερμανία	78.06
35	Μαλαισία	77.93
36	Σλοβενία	77.89
37	Ισπανία	77.5
38	Βουλγαρία	77.18
39	Πολωνία	77.06
40	Ισραήλ	76.48
41	Αυστραλία	76.17
42	Ισλανδία	76.02
43	Τρινιντάντ & Τομπάκο	75.94
44	Λιθουανία	75.54
45	Κροατία	75.37
46	Μογγολία	75.31
47	Περού	75.05
48	Ιταλία	73.43
49	Νορβηγία	73.39
50	Λίβανο	73.3
51	Ονδούρα	72.9
52	Ελλάδα	72.13
53	Ρουμανία	71.94
54	ΗΠΑ	71.58
55	Ταϊλανδη	71.2

Πηγή : Economic Globalization Index - top 100 countries 2017

Παρόλα αυτά, η παγκοσμιοποίηση της οικονομίας δεν καταγράφει ολόκληρη την εικόνα όσον αφορά τις διαδικασίες παγκοσμιοποίησης και τις επιπτώσεις τους στις χώρες. Ως εκ τούτου, οι αναλυτές έδωσαν ιδιαίτερη προσοχή στις κοινωνικές και πολιτικές επιδράσεις της παγκοσμιοποίησης όπως φαίνεται στον δείκτη για την κοινωνική και πολιτική παγκοσμιοποίηση. Στον πίνακα (βλ. Πίνακα 4-13) που ακολουθεί καταγράφονται οι 30 περισσότερο παγκοσμιοποιημένες χώρες στον τομέα της πολιτικής παγκοσμιοποίησης για το έτος 2017.

**ΠΙΝΑΚΑΣ 4 - 13: ΟΙ 30 ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΜΕΝΕΣ ΧΩΡΕΣ
ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟΝ ΔΕΙΚΤΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗΣ TOP 100
COUNTRIES ECONOMIC GLOBALIZATION INDEX 2017**

Rank	Country	Political Globalization
1	Γαλλία	97.29
2	Ιταλία	97.25
3	Βέλγιο	95.79
4	Σουηδία	95.56
5	Ολλανδία	95.41
6	Ισπανία	95.23
7	Αυστρία	95.15
8	Ηνωμένο Βασίλειο	94.67
9	Βραζιλία	94.3
10	Ελβετία	93.4
11	Δανία	92.84
12	Νορβηγία	92.74
13	Αργεντινή	92.61
14	Αίγυπτος	92.46
15	Καναδάς	92.45
16	Φινλανδία	92.34
17	Τουρκία	91.88
18	Γερμανία	91.71
19	ΗΠΑ	91.43
20	Ρωσία	91.34
21	Ελλάδα	91.33
22	Ινδία	91.23
23	Ουγγαρία	90.94
24	Νιγηρία	90.79
25	Ιρλανδία	90.47
26	Πορτογαλία	90.24
27	Αυστραλία	90.17
28	Ρουμανία	89.82
29	Δημοκρατία της Κορέας	89.58
30	Μαρόκο	89.5

Σύμφωνα, λοιπόν, με τον παραπάνω πίνακα (Πίνακας 4-13) τις πρώτες θέσεις στον τομέα της πολιτικής παγκοσμιοποίησης Γαλλία, Ιταλία, Βέλγιο, Σουηδία και Ολλανδία. Η Ελλάδα βρίσκεται σε αρκετά υψηλή θέση, στην 21η θέση.

Στον πίνακα που ακολουθεί (Πίνακας 4-14) παρουσιάζονται οι 30 περισσότερο παγκοσμιοποιημένες χώρες στον τομέα της κοινωνικής παγκοσμιοποίησης. Την πρώτη θέση καταλαμβάνει η Σιγκαπούρη, ενώ ακολουθούν η Ελβετία, η Ιρλανδία, η Ολλανδία, η Αυστρία και το Βέλγιο. Η Κύπρος βρίσκεται στην 10η θέση και αμέσως παρακάτω η Γαλλία, η Νορβηγία, το Ηνωμένο Βασίλειο, η Γερμανία, η Κροατία, η Φινλανδία, η Πορτογαλία, η Ισπανία, η Τσεχία, ενώ στην 24η θέση βρίσκεται η Ελλάδα και στην 29η η Ιταλία.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4 - 14: ΟΙ 30 ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΜΕΝΕΣ ΧΩΡΕΣ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟΝ ΔΕΙΚΤΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗΣ TOP 100 COUNTRIES GLOBALIZATION INDEX 2017

Rank	Country	Social Globalization
1	Σιγκαπούρη	91.61
2	Ελβετία	91.13
3	Ιρλανδία	90.99
4	Ολλανδία	90.71
5	Αυστρία	90.62
6	Βέλγιο	90.34
7	Πουέρτο Ρίκο	89.98
8	Καναδάς	89.22
9	Δανία	87.54
10	Κύπρος	87.17
11	Γαλλία	87.11

12	Νορβηγία	86.31
13	Ηνωμένο Βασίλειο	85.83
14	Γερμανία	85.49
15	Κροατία	85.29
16	Σουηδία	84.66
17	Αυστραλία	84.13
18	Φινλανδία	83.81
19	Πορτογαλία	83.39
20	Ισπανία	83.38
21	Σλοβακία	82.76
22	Τσεχία	82.19
23	Ουγγαρία	81.16
24	Ελλάδα	80.74
25	Λιθουανία	80.72
26	Κατάρ	80.05
27	Πολωνία	79.82
28	Λουξεμβούργο	79.39
29	Ιταλία	79.37
30	ΗΠΑ	78.82

Πηγή : Social Globalization Index - top 100 countries 2017